

86. TIISTAINA 9. MARRASKUUTA 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

- 1) Hallituksen esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta 2816
Hallituksen esitys HE 35/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 5/1999 vp
- 2) Hallituksen esitys laiksi vaikeavammaisille yrittäjille myönnettävistä veronhuojennuksista annetun lain 3 §:n muuttamisesta 2816
Hallituksen esitys HE 90/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 11/1999 vp
- 3) Hallituksen esitys laiksi harjoittelukoulukiinteistöjen vaihdosta valtion ja Helsingin kaupungin välillä 2817
Hallituksen esitys HE 94/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 12/1999 vp
- 4) Hallituksen esitys laiksi merenkulun veronhuojennuksista annetun lain 6 ja 14 §:n muuttamisesta 2817
Hallituksen esitys HE 89/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 13/1999 vp
- 5) Hallituksen esitys laiksi kiinteistöverolain muuttamisesta 2817
Hallituksen esitys HE 100/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 14/1999 vp

- 6) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain muuttamisesta, tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta ja tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 2817
Hallituksen esitys HE 101/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 15/1999 vp
- 7) Hallituksen esitys laiksi Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta 2818
Hallituksen esitys HE 102/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 16/1999 vp
- 8) Hallituksen esitys laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 2818
Hallituksen esitys HE 122/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 5/1999 vp
- 9) Hallituksen esitys laeiksi erikoissairaanhoidolain ja kansanterveyslain 40 §:n muuttamisesta 2818
Hallituksen esitys HE 81/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 16/1999 vp
- 10) Hallituksen esitys laiksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista ja laiksi arvo-osuustileistä annetun lain 5 a §:n muuttamisesta 2818
Hallituksen esitys HE 99/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 10/1999 vp

Ensimmäinen käsittely

- 11) Hallituksen esitys laiksi tieliikennelain 64 §:n muuttamisesta 2818
Hallituksen esitys HE 92/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 2/1999 vp
Lakialoite LA 119/1999 vp
- 12) Hallituksen esitys ajoneuvon siirtolupaa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi..... 2824
Hallituksen esitys HE 107/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 3/1999 vp

Lähetekeskustelu

- 13) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkerahastosta annetun lain muuttamisesta 2824
Hallituksen esitys HE 129/1999 vp

- 14) Hallituksen esitys laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 16 §:n muuttamisesta 2825
Hallituksen esitys HE 130/1999 vp
- 15) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta 2825
Hallituksen esitys HE 131/1999 vp
- 16) Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta 2844
Lakialoite LA 149/1999 vp (Eero Lämsä /kesk ym.)
- 17) Hallituksen esitys laiksi tavaramerkkilain muuttamisesta 2844
Hallituksen esitys HE 133/1999 vp
- 18) Hallituksen esitys maakaasumarkkinalaiksi 2844
Hallituksen esitys HE 134/1999 vp
- 19) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain ja työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta 2847
Hallituksen esitys HE 135/1999 vp
- 20) Hallituksen esitys laeiksi vakuutuskassalain ja eläkesäätiölain muuttamisesta 2849
Hallituksen esitys HE 136/1999 vp
- 21) Hallituksen esitys laeiksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolain muuttamisesta ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi 2849
Hallituksen esitys HE 137/1999 vp
- 22) Hallituksen esitys laiksi lähetetyistä työntekijöistä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 2858
Hallituksen esitys HE 138/1999 vp

Mietintöjen pöydällepano

- 23) Hallituksen esitys laiksi turvatarkastuksista tuomioistuimissa 2859
Hallituksen esitys HE 3/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 6/1999 vp
- 24) Hallituksen esitys Romanian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 2859
Hallituksen esitys HE 114/1999 vp
Valtiovainvaliokunnan mietintö VaVM 17/1999 vp

- 25) Hallituksen esitys Slovakian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 2859
Hallituksen esitys HE 115/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 18/1999 vp
- 26) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta..... 2859
Hallituksen esitys HE 103/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 4/1999 vp
- 27) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta annetun lain 10 ja 12 §:n muuttamisesta..... 2860
Hallituksen esitys HE 72/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 2/1999 vp
Lakialoite LA 109/1999 vp
- 28) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta tukijärjestelmästä annetun lain 4 ja 13 §:n muuttamisesta 2860
Hallituksen esitys HE 97/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 3/1999 vp
- 29) Hallituksen esitys vesilain 1 luvun muuttamisesta 2860
Hallituksen esitys HE 127/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 2/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Bjarne Kallis /skl
Erkki Kanerva /sd
Seppo Kanerva /kok
Kimmo Kiljunen /sd
Marti Korhonen /vas
Paula Lehtomäki /kesk
Mika Lintilä /kesk
Paavo Lipponen /sd
Pehr Löf /r
Hannes Manninen /kesk
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Kari Myllyniemi /kesk
Petri Neittaanmäki /kesk
Lauri Oinonen /kesk
Outi Ojala /vas
Heli Paasio /sd
Riitta Prusti /sd
Jussi Ranta /sd
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Maija-Liisa Rask /sd
Pauli Saapunki /kesk

Nimenuoto

Nimenuhdossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
Eero Akaan-Penttilä /kok
Janina Andersson /vihr
Ulla Anttila /vihr
Eva Biaudet /r
Tuija Brax /vihr
Jan-Erik Enestam /r
Nils-Anders Granvik /r
Tuula Haatainen /sd
Tarja Halonen /sd
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Mikko Immonen /vas
Anneli Jäätteenmäki /kesk

Petri Salo /kok
 Kimmo Sasi /kok
 Timo Seppälä /kok
 Suvi-Anne Siimes /vas
 Jouko Skinnari /sd
 Osmo Soininvaara /vihr
 Hannu Takkula /kesk
 Marja Tiura /kok
 Erkki Tuomioja /sd
 Raija Vahasalo /kok
 Jari Vilén /kok
 Matti Vähänäkki /sd

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Jussi Ranta /sd
 Lauri Oinonen /kesk

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

9.11. edustajat
 Eero Akaan-Penttilä /kok
 Janina Andersson /vihr
 Eva Biaudet /r
 Jan-Erik Enestam /r
 Bjarne Kallis /skl
 Kimmo Kiljunen /sd
 Mika Lintilä /kesk
 Kari Myllyniemi /kesk
 Outi Ojala /vas
 Heli Paasio /sd
 Aulis Ranta-Muotio /kesk
 Maija Rask /sd
 Kimmo Sasi /kok
 Suvi-Anne Siimes /vas
 Marja Tiura /kok
 Erkki Tuomioja /sd
 9. ja 10.11. edustajat
 Mikko Immonen /vas
 Ilkka Kanerva /kok
 Martti Korhonen /vas
 9.—11.11. edustajat
 Tuula Haatainen /sd
 Paula Lehtomäki /kesk
 Pehr Löw /r
 Hannes Manninen /kesk

Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
 Petri Neittaanmäki /kesk
 Pauli Saapunki /kesk
 Petri Salo /kok
 Jouko Skinnari /sd
 Jari Vilén /kok
 Matti Vähänäkki /sd
 9.—12.11. edustajat
 Anneli Jäätteenmäki /kesk
 Riitta Prusti /sd
 9.11.—1.12. edustajat
 Erkki Kanerva /sd
 Lauri Oinonen /kesk
 Arto Seppälä /sd

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Puhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta

9.11. edustajat
 Nils-Anders Granvik /r
 Klaus Hellberg /sd
 Matti Huutola /vas
 Timo Ihamäki /kok
 Osmo Soininvaara /vihr
 Hannu Takkula /kesk
 Raija Vahasalo /kok
 9. ja 10.11. edustajat
 Ulla Anttila /vihr
 Tuija Brax /vihr
 Seppo Kanerva /kok
 9.—11.11. edustajat
 Esko Aho /kesk
 Leena-Kaisa Harkimo /kok
 Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Uudet hallituksen esitykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on 5 päivänä marraskuuta 1999 antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot HE 139—144/1999 vp.

Valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuudet

Puhemies: Ilmoitetaan, että 4 päivänä marraskuuta 1999 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä (VN 4/1999 vp) on eduskunnalle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 38 b §:n mukaisesti ilmoitus muutoksista ulkoasiainministeri Halosen selvitykseen sidonnaisuuksistaan. Tämä hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitettu selvitys on esitelty eduskunnalle aiemmin.

Kirjalliset kysymykset

Merkitään saapuneiksi vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot KK 412, 423, 445, 447—454, 456, 457, 461, 463, 464, 466, 467, 469, 471, 473, 475, 478, 479, 481, 482, 484, 486—490, 492, 493, 497—502, 505—513, 515—517, 519—528, 531, 533—535, 537—540, 542, 545—551, 553, 570, 571, 576/1999 vp.

Ympäristövaliokunnan jäsenet

Puhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Nousiainen vapautusta ympäristövaliokunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että ympäristövaliokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi perjantaina 12 päivänä marraskuuta kello 13 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskustansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys laiksi nuorisorangais- tuksen kokeilemisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 35/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 5/1999 vp

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta.

Ensin tehdään päätös siitä lakivaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos lakivaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos ehdotus kiireelliseksi julistamisesta hylätään, tehdään päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään tai sen hylkäämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi vaikeavammaisille yrittäjille myönnettävistä veronhuojen- nuksista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 90/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 11/1999 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi harjoittelukoulu-kiinteistöjen vaihdosta valtion ja Helsingin kaupungin välillä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 94/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM
12/1999 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi merenkulun veronhuojennuksista annetun lain 6 ja 14 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 89/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM
13/1999 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi kiinteistövero-lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 100/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM
14/1999 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain muuttamisesta, tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta ja tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 101/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM
15/1999 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 102/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM
16/1999 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 122/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
MmVM 5/1999 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laeiksi erikoissairaanhoitolain ja kansanterveyslain 40 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 81/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM
16/1999 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys laiksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehtoista ja laiksi arvo-osuustileistä annetun lain 5 a §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 99/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 10/1999 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys laiksi tieliikennelain 64 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 92/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 2/1999 vp
Lakialoite LA 119/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu jatkuu:

¹ **Tero Mölsä /kesk :** Arvoisa puhemies! Tämä sinänsä tärkeä asia on nyt tulossa päätökseen, eli 15-vuotias henkilö, joka mopoa ajaa, joutuu suorittamaan kortin sitä varten.

Valiokuntakäsittelyn yhteydessä tuli esille se epäkohta, että niin sanottu nelipyörä vaatii tällä hetkellä autonajokortin. Valiokunta on kiinnittänyt lausumassaan huomiota siihen, että kun kolmipyörä edellyttää tämän jälkeen mopokorttia, myös nelipyörä olisi vastaavassa asemassa. Itse olen sitä mieltä, että tämä seikka tuli niin hyvin perusteltua valiokuntakäsittelyn yhteydessä, että toivoin, että jo tässä yhteydessä olisi voitu se päätös tehdä. Kuitenkin valiokunta esittää, että asia lähetetään ministeriön selvitettäväksi ja toimeenpantavaksi.

Toinen asia, johon haluaisin kiinnittää huomiota, on se, että 15-vuotiaalle henkilölle, joka mopokorttia lähtee suorittamaan, se on aika kallis toimenpide. Sen takia se toivomus, joka tähän liittyy, että koulutusta voitaisiin antaa myös opilaitoksissa, on tavattoman tärkeä. Toivon, että sitä käytetään riittävästi hyväksi.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että kun täällä edellisen keran asiaa käsiteltiin, tuli esille se, että mopokorttiin voitaisiin yhdistää traktorin ajokortti. Toivon, että tämä otettaisiin asian käsittelyn yhteydessä eduskunnassa esille. Kun toisessa käsittelyssä lain sisältöä käsitellään, asia voitaisiin silloin lakiesitykseen liittää.

² **Annika Lapintie /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Asiaa todellakin käsiteltiin edellisviikon perjantaina täysistuntosalissa.

Pyysin puheenvuoron ensinnäkin sen vuoksi, että liikennevaliokunnan mietintöä käsiteltäessä tavallaan liian vähälle huomiolle jäi asian ydin, eli tärkeintähän mietinnössä ja laissa on se, että 15-vuotiaille, jotka alkavat ajaa mopoa, tulee mopokorttipakko. Se on kaikin tavoin erittäin kannatettava ja hyvä asia. Tästä ei vallinnut minikään näköisiä erimielisyyksiä asiantuntijoiden keskuudessaan.

Mopon ajamiseen vaaditaan siis tulevaisuudessa kortti ja sen saamiseksi täytyy läpäistä teoriakoe, joka varmasti tulee lisäämään liikenneturvallisuutta nuorten keskuudessa ja varmasti lisää myös muutakin kevyen liikenteen turvallisuutta.

Sen lisäksi valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että kouluissa alettaisiin järjestää teoriaopetusta normaalin liikennevalistuksen ja -kasvatuksen lisäksi. Ymmärsin ainakin itse, että opetusministeriöllä on tähän halukkuutta, kunhan yhteistyökumppaneita löydetään. Ainakin Liikenneturva on taho, joka varmasti tähän lähtisi.

Sen sijaan asiantuntijat olivat kovasti erimielisiä siitä, mikä on mopo. Tällä hetkellä esimerkiksi nelipyöräiset kevyet ajoneuvot eivät kuulu mopon käsitteen piiriin. Valiokunnan lausumaehdotuksessa nyt todetaan, että asia tulisi paremmin selkeyttää. Itse ymmärrän kyllä niitäkin näkemyksiä hyvin, joita tuli esille sen suhteen, että pelkän mopon ajokortin ei tulisi riittää nelipyöräisen ajoneuvon kuljettamiseen, joka ulkoisesti muistuttaa autoa, mutta jonka korirakenne on paljon turvattomampi kuin auton korirakenne. Se on pääasiallinen syy, miksi tässä yhteydessä nelipyöräistä kevyttä ajoneuvoa ei voi kuljettaa ainakaan vielä tässä vaiheessa mopokortilla, vaan siihen vaaditaan edelleenkin autonajokortti.

Ehkä eniten uudistusta, että mopokortti riittäisi teoriakokeen suorittamisen jälkeen myös nelipyöräisen ajoneuvon kuljettamiseen, vastustivat Liikenneturva ja liikenneministeriö. Tämän vuoksi pyydämme niitä nyt asiaa edelleen selvittämään. Valiokunta selvityksissään vakuutui siitä, että Suomessa nelipyöräistä ajoneuvoa, jolla on mopon rakenne, mutta kori ympärillä, kuljettaisivat vanhukset haja-asutusalueilla ja ehkä tällaiselle käyttäjäkunnalle mopokortti voisi riittääkin. Itse koen pelottavaksi tulevaisuuden, joka tällä hetkellä vallitsee Euroopassa, lähinnä kai Italiassa, jossa näitä ajoneuvoja on enemmän ja jossa nuoriso ilman ajokorttia pelkän mopokortin varassa siirtyy nelipyöräisten kevyiden ajoneuvojen kuljettamiseen. Silloin on ehkä ymmärrettävää, että pelkkä mopokortti ei riitä.

Kaiken kaikkiaan tärkeintähän lakiuudistuksessa on nimenomaan se, että tulevaisuudessa mopon käyttämiseen tullaan vaatimaan teoriakoe ja liikenneopit tarkastetaan kuulustelulla, ennen kuin mopokortin saa ja ennen kuin voi lii-

kenteessä lähteä mopoa ajamaan. Tämä on kauan kaivattu, tarpeellinen uudistus, joka lisää erityisesti nuorten liikenneturvallisuutta.

—————

Ed. Ranta merkitään läsnä olevaksi.

—————

³ **Raimo Vistbacka /ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lapintien käyttämä puheenvuoro oli oikea ja asiallinen, mutta olisin halunnut ilmoittaa sen, että sen jälkeen, kun Liikenneturvan edustaja kävi liikennevaliokunnassa kuultavana, oli liikennevaliokunta vierailulla Liikenneturvassa. Valitettavasti ed. Lapintie ei ollut silloin mukana. Siellä keskustelujen jälkeen ainakin itse sain sen käsityksen, että Liikenneturvan oma käsitys oli muuttunut osittain siitä, mikä valiokunnassa esitettiin, niitten keskustelujen perusteella, mitä Liikenneturvassa käytiin.

⁴ **Klaus Bremer /r:** Arvoisa rouva puhemies! Mopokortti on varmasti paikallaan. Paikassa, jossa asun, Lönnrotinkadun päässä, yksisuuntaisen pitkän kadun päässä Helsingin keskustassa, joka kevät alkaa sillä, että talven aikana 15 vuotta täyttäneet tulevat upouusilla mopoillaan ja päräyttävät menemään kiellettyä ajosuuntaa vastaan, usein keskustaan Mannerheimintielle asti pitkin koko Lönnrotinkatua. Aika kauhistuttava näky ja kertoo siitä, minkä verran on tietoa liikenteestä ja liikenteen tavallisimmista liikenne-merkeistä ja -säännöistä. Mopokortti on siis varmasti paikallaan.

Kysymys, joka tässä tilanteessa on herätettävä, on kuitenkin se, kuinka paljon mopokortti tulee maksamaan. On aihetta pelätä — valiokuntakäsittelyssä nähtiin, millä tavalla muun muassa Autokoululiitto havitteli mopokorttiopetusta itselleen — että kortti todella tulee maksamaan 600—700 markkaa. On kaavailtu, että pelkkä tutkinto olisi 300 markkaa. Tiedätte, minkä verran syrjäseudulla maksaa ajaa asutuskeskukseen suorittamaan kortti. Siinä menee päivä. Siinä menee matkoja. Pitää olla valokuva. Pitää olla tiettyjä kaavakkeita, byrokratiaa. Mitä suurimmalla todennäköisyydellä tällainen mopokortti tulee maksamaan 500—600 markkaa, ja jos se menee autokouluopetuksen piiriin, siinä tulee se opetuslisä. Neljä tuntia on kaavailtu tähän. Se on äkkiä

yli 1 000 markkaa se mopokortti näille nuorille. Mikä on tärkeintä, mopo on yhä tärkeämpi liikumisväline maaseudulla, joka tyhjenee kaiken aikaa. Kun julkisia liikenneyhteyksiä kavennetaan, niin yhä tärkeämmäksi tulee oma ajoneuvo ja mahdollisuus itse kulkea. Siinä tämä mopo on erittäin keskeisessä roolissa, ja valitettavasti, jos mopokortin hinta siitä nousee, se on hyvin kielteinen kehityssuunta.

Näinpä olen ehdottomasti sitä mieltä, että autokouluille ei pidä antaa yksinoikeutena tätä koulutusta, vaan moottorikerhoilla, nuorisojärjestöillä, liikenneturvallisuusyhdistyksillä, kaikilla näillä, pitää myös olla mahdollisuus antaa tähän mopokorttiin liittyvää ja sen edellyttämää liikennekoulutusta. Tämä tästä.

Sitten, ed. Lapintie, aivan niin kuin ed. Vistbacka totesi, Liikenneturva on todella tarkistanut kantansa, ja sillä ei ole enää mitään varsinaisia epäilyjä tai ylipäättänsä mitään sitä vastaan, että nelipyörämopokin käsitellään mopona. Ainoa, joka tällä hetkellä on sitä vastaan, on liikenneministeriö, ja arvaisin, että sen takana valtiovarainministeriö, joka selkeästi havittelee autoveroa jossain muodossa näille nelipyöräisille. Tämän takia aivan lyhyesti kävisin tähän pääasiaksi muodostuneeseen sivuasiaan, nelipyörämopoon.

Arvoisa rouva puhemies! Kolmipyöräisen katetun mopon myyntimenestys alkoi Ranskassa jo 1980-luvulla, jolloin johtaviin valmistajiin kuului maailmankuulu purjeveneiden valmistaja Jeanneau. Kolmipyöräisen mopon menestys levisi nopeasti 80-luvulla kaikkiiin Etelä- ja Keski-Euroopan maihin, joissa myös ensimmäiset nelipyörämopot tulivat myyntiin jo 80-luvulla. EU julkaisikin direktiivinsä 92/61/Ety, joka määräsi sananmukaisesti, että nelipyöräinen, alle 350 kiloa painava, alle 50 kuutiosenttimetrin moottorilla varustettu, enintään 4 kilowattia tehoa kehittävä ja rakenteelliselta nopeudeltaan enintään 45 kilometriä tunnissa kulkeva katettu ajoneuvo "shall be considered to be a moped" eli on pidettävä mopedina. Tämä direktiivimääräys astui voimaan 30.6.1992. Suomessa alkoi kolmipyöräisten katettujen mopojen myynti vasta 96, neljä vuotta sen jälkeen, kun EU:ssa oli määrätty, että myös nelipyöräistä on pidettävä mopona.

Suomessa liikkuu nyt tiestössämme jo noin 750 kappaletta kolmipyörämopoja. Ne eivät esiinny millään tavalla poikkeuksellisesti liikenneonnettomuustilastoissamme. Ne eivät ole aiheuttaneet ongelmia, saati edes minkäänlaista jul-

kista keskustelua siitä, missä niiden tulisi tai ei tulisi ajaa, ovatko ne häiriöksi tai vaaraksi muulle liikenteelle tai mitään muuta vastaavaa. Todetakaan, että kolmipyörämopo sinänsä on vaakaampi kuin kaksipyörämopo, mutta se on varsin epävakaa ja taipuvainen kaatumaan kyljelleen verrattuna nelipyörämopoon. Kolmipyörämopossa ei ole turvavöitä, minkä lisäksi jalkajarru puree vain takapyöriin, mikä on hyvin tehotonta massan painuessa jarrutuksessa etupyörän varaan. Tästä johtuu myös taipumus takapäin vaaralliseen sivuluistoon jarrutettaessa saateella tai iljanteella. Kolmipyörämopon valmistus onkin sen takia loppumassa ja korvautuu nelipyöräisellä vastineella.

Nelipyörämopo on koriltaan ja ulkomitoiltaan täsmälleen sama kuin kolmipyöräinen vastineensa. Nelipyörämopossa on kuitenkin vakiona turvavyöt sekä kaikkiin neljään pyörään vaikuttava jalkajarru. Se on siten aivan olennaisesti, ratkaisevasti, paljon turvallisempi ajoneuvo kuin vastaava kolmipyöräinen. Kuitenkin ilmoittivat liikenneministeriön apulaisosastopäällikkö Kari Saari ja yli-insinööri Mikael Rehula allekirjoittamallaan todistuksella vielä 19.5.99 sanasta saanaan näin: "Liikenneturvallisuuksista ei ole katsottu mahdolliseksi luokitella kevyitä nelipyöriä mopoiksi ja siten sallia niiden kuljettamista ilman ajokorttia." Tämä on aivan käsittämätöntä. Kuinka voi ministeriön teknokraatti allekirjoittaa tällaisen paperin?

Epäilenpä, että siinä takana on tosiasia, että valtiovarainministeriö havittelee tätä autoverotuksen piiriin ja liikenneministeriön teknokraatit unohtaen koko liikenteellisen sivistyksensä ja oppinsa ovat vain sokeasti allekirjoittaneet täysin luonnonvastaisen paperin. He eivät tulleet puolustamaan näkemystään valiokunnan käsittelyssä, vaan lähettivät sinne kaksi naishenkilöä, joista kumpikaan ei ollut nähnyt tällaista, ei ollut tutustunut, ei ollut koeajanut tällaisella laitteella, erittäin epäkiitollinen tehtävä meidän valiokunnassamme, ja olen pahoillani siitä, että se kyllä kävi valiokunnassa heillekin aika selväksi, kuinka epätoivoisen tehtävän edessä he olivat puolustaessaan näkemystään, että kolmipyöräinen mopo olisi turvallisempi kuin nelipyörämopo.

Nyt on lisää ihmetyksen syytä siinä, että nelipyörämopo on direktiivin mukaisesti hyväksytty mopoksi ilman ajokorttivaatimusta Itävallassa, Belgiassa, Ranskassa, Saksassa, Isossa-Britanniassa, Kreikassa, Italiassa, Islannissa, Luxembur-

gissa, Hollannissa, Norjassa, Portugalissa, Espanjassa, Ruotsissa. Ainoastaan Tanska on toistaiseksi vielä sillä kannalla, että pitäisi olla ajokortti, ja tietävästi on muuttamassa tätä kantaansa. Miksi näin, miksi Suomi haluaa ajokorttillisen? Siksi, että meillä on tämä sairas autoveron keräilyinto.

Niin kuin täällä, arvoisa rouva puhemies, on todettu, tämä kaikkein pahimmin kostaatuu maaseudun väkeen, joka jää ilman julkisia kuljetuksia yhä enemmän, jolta kyläkauppa katoaa, jolta posti katoaa, jolta bensa-asema kylmenee. Yhä pitempiä välimatkoja joudutaan hoitamaan yhä huonommilla julkisilla yhteyksillä. Nuoriso häipyä maaseudulta. Sinne jäävät eläkeläiset, vanhukset, veteraanit, liikuntavammaiset kenties, nämä, joille nimenomaan tämä nelipyörämopo on kaavailtu kaikkein tärkeimmäksi kulkuneuvoksi.

Nyt kuitenkin en halua ohittaa sitä tosiasiaa, että hitaasti kulkevalla nelipyörämopolla, aivan samoin kuin nyt mopoksi hyväksytyllä kolmipyörämopolla, on omat vaaransa. On piirretty kauhukuvia siitä, kuinka 60-tonninen tukkirekka lumisateessa tulee nyppylän yli ja suoraan siinä edessä on tällainen pieni, suojaamaton nelipyörämopo. Olen sitä mieltä, että vaikka sen takia ei ole syytä kieltää enempää kolmipyörämopoa tai nelipyörämopoa tai vaatia ajokorttia, niin on paljon asioita, mitä voidaan ja mitä pitäisi tehdä ennen kaikkea takavalovarustuksen suhteen, varoitustulojen suhteen. Olkoot siinä ylävaroitustulo, yläjarruvalot, olkoot hyvin selkeät ja kirkaat takavalot. Sillä voidaan erittäin paljon korjata, ja toivon, vaikka liikenneministeriö näitä asioita ei ole huomioinut niiden 750 kolmipyörämopon kohdalla, jotka jo liikkuvat täällä, että nyt viimeistään, kun nelipyörämopot toivon mukaan ollaan hyväksymässä ja ne ovat tulossa ajokortittomiksi, irti tästä ajokorttivaatimuksesta, ryhdytään kaikkiin turvatoimiin, joilla voidaan varmistaa turvallinen liikkuminen näillä vehkeillä ajoitiellä.

5 Pertti Hemmilä /kok: Arvoisa puhemies! Keskustelun siitä, onko mopo kaksipyöräinen, kolmipyöräinen tai nelipyöräinen, pitäisi lähteä siitä, minkälainen moottori ja minkälainen rakenteellinen nopeus tässä moottoriajoneuvossa sallitaan. Minusta se on aivan sama mopo, on se kaksipyöräinen, kolmipyöräinen tai nelipyöräinen, jos sen moottorin tilavuus on enintään 50

kuutiosenttimetriä ja rakenteellinen nopeus enintään 45 kilometriä tunnissa. Mopo se on, olkoon kuinka monta pyörää tahansa.

Itse asiassa tämä hallituksen esitys on erinomaisen hyvä nimenomaan liikenneturvallisuuden parantamisen kannalta. Siihenhän meidän täällä pitäisi aina kiinnittää huomiota.

Liikennevaliokunta on myöskin ansiokkaasti tätä asiaa näemmä käsitellyt. Liikennevaliokunnan kannanotoissa kuitenkin yksi asia ei tule esille, ja se on toinen tämmöinen ajokorttiasia, mikä tässä yhteydessä voitaisiin myöskin korjata. Nimittäin on traktori, jonka kuljettamiseen vaaditaan ajolupa, mutta ajoluvan hankkimiseen ei vaadita muuta kuin teoriatutkinnon suorittaminen. Toivoisinkin, että eduskunta voisi jollain lailla tähän asiaan kiinnittää huomiota. Ed. Lämssä jo puheenvuorossaan tähän asiaan kiinnitti huomiota, ja minä olen samoilla linjoilla, että traktorin ajokortin hankkiminen voitaisiin jotenkin yhdistää tässä tapauksessa mopon ajoluvan hankkimiseen.

6 Klaus Bremer /r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hemmilä on täysin oikeassa tässä. Tosin tämä traktoriasiahan ei kuulu päivän puheenaiheeseen. Lisäisin kuitenkin, että yhtä lailla myöskin moottorikelkan ajolupa voitaisiin ja tulisi sitoa tällaisen lyhyen perusliikennemerkki- ja ajosääntökoulutuksen piiriin.

7 Marjatta Vehkaoja /sd: Arvoisa rouva puhemies! Huomaan, että liikennevaliokunta on tietysti joutunut ottamaan käsittelynsä allekirjoitaneen tekemän lakialoitteen, joka sisällöltään koski sitä, että mopon kuljettamiseen riittäisi, että henkilö kyseisenä vuonna täyttää 15 vuotta eikä niin, kuin tilanne tänä päivänä on, että 15-vuotissyntymäpäivä pitää olla saavutettu, ennen kuin mopon kimppuun pääsee. Valiokunta siis on hylännyt tämän lakialoitteen mutta ei esitä tälle asialle minkäänlaisia perusteluja, mikä minusta on vähän odottamatonta. Tästä ei nyt esimerkiksi selviä, onko lakialoitteen hylkyyn liittynyt sellaisia asiantuntijalausuntoja, joihin vedoten valiokunta ei ole aloitteen sisältöä pitänyt tarpeellisena.

Mielestäni kysymys, joka siinä on esille otettu, on kuitenkin erittäin arkinen ja tärkeä. Kun ottaa huomioon meidän vuodenaikojemme vaihtelut, olisi myös turvallisuussyistä voinut olla hyödyllistä, että ne nuoret, jotka täyttävät vasta en-

simmäisten iljanteitten tultua 15 vuotta, voisivat suorittaa ensi ajelunsa kesäkelillä eikä suinkaan vasta syntymäpäivänsä myöhäisen ajankohdan johdosta ensilumilla.

Toivoisin, että valiokunnan jäsenet voisivat vielä tässä keskustelussa tätä puolta valottaa, miksi näin selvä, arkista elämäntilannetta parantava ehdotus ei voinut tulla myös valiokunnan kannaksi.

8 Klaus Bremer /r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minulla on mielessä kaksi syytä, miksi tätä itse asiassa ei otettu kunnolla käsittelyyn. Ensimmäinen on juridinen seikka. Jos ihminen täyttää esimerkiksi joulukuun viimeisenä päivänä 15 vuotta, hän saisi tammikuussa 14-vuotiaana ryhtyä ajamaan periatteessa tällaisella laitteella. Nythän on niin, että niillä valittavasti ei ajeta suinkaan aina kesällä, vaan jos mennään Pudasjärvelle, siellä ajetaan julkisten kulkuneuvojen ja yhteyksien puutteesta vuoden läpi sillä pikku mopolla 14-vuotiaana. Tällä on jotain tekemistä ihmisen oikeustoimikelpoisuuden kanssa. En ole juristi enkä osaa tarkemmin sitä selvittää, mutta jotain tällaista tuotiin esille.

Toinen asia on se, ed. Vehkaoja, että te perustelitte lakialoitettanne vahvasti sillä, että kesällä aloitetaan ja silloin kaikilla olisi tämä sama lähtökohta. Näin ei suinkaan ole. Toistan vielä keran sen, että kyllä nuoret junnut alkavat ajaa ihan heti varmasti yhtä lailla Pudasjärvellä kuin kenties Imatralla, kun 15 vuotta täyttävät. Minusta se on oikeudenmukaista, että 15-vuotiaana vasta lähdetään ajamaan.

9 Raimo Vistbacka /ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Talonpoikaisjärjellä ajatellen ed. Vehkaojan lakialoite on puollettavissa, mutta niin kauan kuin meillä on voimassa oleva laki, joka säätelee rikosvastuuiäksi 15 vuotta, silloin meillä ei ole mahdollisuutta lähteä säättämään tämän suuntaista lakia. Ensiksi meidän täytyy pudottaa yleistä rikosvastuukäikää esimerkiksi 14 vuoteen. Silloin se on mahdollista, mutta sitä ennen se ei juridisesti ole mahdollista.

10 Matti Kangas /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen sitä mieltä, että on ihan hyvä, että ne, jotka mopolla ajavat, saavat liikenneopetusta jnp. Mutta korostaisin sitä, että jos tähän kytketään hyviä asioita, kuten traktorajakortti ja moottorikelkkakortti, se käy kal-

liiksi näille nuorille, niin kuin ed. Bremer sanoi. Hinta nousee sillä lailla, että sitä korttia ei ajeta, ajetaan ehkä luvatta siellä maaseudulla. Tätä korostaisin, että hinnan pitäisi pysyä kohtuullisena, että se vastaisi sitä tarkoitusta.

¹¹ **Marjatta Vehkaoja /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jos tämä syy on näin juridinen, että 15 vuoden ikää on vaadittava rikosvastuulain perusteella, mielestäni se olisi pitänyt kirjoittaa valiokunnan mietintöön. Tässä hän nyt jää semmoinen ajatus jäljelle, että on joi-takin muuten vaan mukavia syitä, minkä takia sitä asiaa ei ole haluttu toisin nähdä. Viitataan siihen, että aloitammehan me koulunkin sinä vuonna, jona täytämme seitsemän vuotta, eli siinäkin on tämmöistä joustavuutta. Siinä mielessä se on paitsi oikeus myös velvollisuus, jopa velvollisuudeksi luonnehdittava asia.

¹² **Pentti Tiusanen /vas**: Arvoisa rouva puhemies! On varsin paljon puhuttu nuorista ihmisistä, 15-vuotiaista jne. Mutta tällä lakimuutoksella on toki vaikutusta myös elämänkaaren loppupäähän ja myönteistä vaikutusta siinä mielessä, että tiedämme etenkin maaseudulla, mikä täällä mainittiin, olevan paljon henkilöitä, jotka käyttävät ikääntyneinä mopoa tai siihen verrattavissa olevaa ajoneuvoa. Valiokunnan kannanotoissa todetaan kevyt nelipyöräajoneuvo ja se, että se tulee olemaan vanhemman väen — täällä todetaan: "kuten vanhukset" — käytössä.

Totean, arvoisa puhemies, että mopo-onnettomuudet johtavat yleensä kallovammoihin huolimatta kypärästä, ne johtavat kaularankavammoihin ja ovat hyvin vakavia, koska varsin usein toisena osapuolena on raskas ajoneuvo. Myös tältä kannalta, tämän yleisemmän ongelman kannalta, siis vanhenevien ja vanhusten liikenteessä liikkumisen kannalta, tämä on hyvä esitys ja hyvä päätös tulee eduskunnasta ulos. Näin ollen pystytään kontrolloimaan iän vaikutus ajokykyyn myös, kun on kysymyksessä mopedi.

¹³ **Ismo Seivästö /skl**: Arvoisa puhemies! Se, että kevyt nelipyörä tullaan toivottavasti nyt sit-

ten rinnastamaan säädöstarolla mopoon, on erinomaista aluepolitiikkaa juuri niistä syistä, joihin edellinenkin puhuja viittasi. Se pelko, että tästä kevyestä nelipyörästä tulisi nuorison kulkuneuvo suurimpiin kaupunkeihin, on todennäköisesti aiheeton, koska tällainen kulkuväline maksaa noin 60 000 markkaa eli se on erittäin arvokas ottaen huomioon sen, millainen kulkupeli se on.

Ed. Bremer kiinnitti huomiota kevyen nelipyörän, samoin kevyen kolmipyörän, takavaloihin. Siinä yhteydessä voisi mainita sen, että syksyisessä kelissä on hyvin tärkeää, että myös maataloustyökalut, traktorit ja muut, näkyvät liikenteessä. Hyvin samantapainen vaaratilanne voi maen takana odottaa, jos traktorin takavalot eivät ole kunnossa.

¹⁴ **Marjukka Karttunen-Raiskio /kok**: Arvoisa puhemies! Edustajat Bremer ja Tiusanen, olen samaa mieltä kuin te tästä, että nelipyöräinen ajoneuvo tulee voida käsittää mopona. Se on turvallisempi ehdottomasti kuin kolmipyöräinen mopo, ei kaadu yhtä helposti, ja hallintalaitteet ovat turvallisemmat ja paremmat. Käsittääkseni näitä mopoja ei enää edes valmisteta kolmipyöräisinä, joten pitäisikö meille sitten valmistaa huonompia ajoneuvoja kuin muualle Eurooppaan, jos meille ei tämä nelipyöräinen sovellu? Toisaalta, pitäisikö sitten kaksipyöräinenkin mopo kieltää, jos se on niin kauhean vaarallinen?

Mielestäni tämä nelipyöräinen mopo tulee olemaan oiva oman elämän hallintakeino vanhuksille, sotavammaisille haja-asutusalueella. Se auttaa heitä itsenäiseen liikkumiseen. Jos ei enää ole mahdollista saada ajokorttia tai sitä ajokorttia ei kerrassaan ole, sitä ei ole enää järkevää hankkia, sillä se tulee liian kalliiksi.

En usko, että nelipyörämopo tulee koskaan olemaan nuorison kulkuväline ihan imagollisista syistä, saati hinnaltaan. Nelipyörämopohan maksaa noin 60 000 markkaa. Väite, että nelipyörämopo vie ajokaistalla liikaa tilaa, on varmasti ihan tuulesta temmattu. Itse olen kuorma-autolla ohitellut kolmipyörämopoja enkä yhtään kokenut, että se olisi hankalaa. Mielestäni nelipyörämopedi parantaa liikenneturvallisuu-tta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys ajoneuvon siirtolupa koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 107/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 3/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

¹ **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys tuntuu hyvin vähäpätöiseltä, mutta käytännön elämässä on osoittautunut nykykäytäntö nimenomaan ajoneuvojen siirtolupien osalta erittäin, sanoisiko, monimutkaiseksi lähinnä sen johdosta, että siihen sisältyy monenlaisia väärinkäytöksiä, kun siirtoluvasta ei tehdä mitään merkintöjä muuten kuin sen viranomaisen omaan rekisteriin, joka sen myöntää, ja tämän seurauksena siirtolupia on pystytty käyttämään pitkiäkin aikoja, kun ne on noudettu eri paikkakuntien viranomaisilta. Lisäksi ongelmana on ollut se, että siirtolupia on hyvin paljon jäänyt matkalle ja sitten niitä on yritetty periä ja siitä on aiheutunut monenlaisia ylimääräisiä kustannuksia, koska näitä viranomaistoiminnoin on yritetty saada takaisin.

Nyt tämä esitys, joka on ensimmäisessä käsittelyssä, esittää nimenomaan sillä tavoin, että näistä siirtoluvista sinällään luovuttaisiin, mutta myönnetään oikeus ajoneuvon tilapäiseen siirtoon, jolloin luovutetaan tarra, joka kiinnitetään näkyvälle paikalle. Lisäksi tieto merkitään Ajoneuvohallintokeskukseen eli sieltä pystytään ajoneuvoa seuraamaan koko ajan.

Koska tämä on aivan uusi asia, mielestäni on ihan oikein, että ministeriö lähtisi seuraamaan tätä käytäntöä ja sitä, millä tavoin uudet siirtolupatarrat pysyvät, ettei synny uusia ongelmia, osittain saman suuntaisia kuin tällä hetkellä on. Mutta sinällään tämä esitys on järkevä, ja olisi odottanut, että liikenneministeriön valistuneet virkamiehet olisivat tuoneet tämän suuntaisia esityksiä jo aikaisemmin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkerahastosta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 129/1999 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan, jolle sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan on annettava asiaan lausunto.

Keskustelu:

¹ **Kari Rajamäki /sd:** Arvoisa puhemies! Kyseessä oleva hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion eläkerahastosta annetun lain muuttamisesta ja tällä tavalla Valtion eläkerahaston kasvun turvaamistavoitteesta lähtevänä vaikuttaa hyvin rutiininomaiselta, ja siksi se on ilmeisesti myöskin tarkoitettu. Kyseessä kuitenkin on monia muitakin ulottuvuuksia, myös eduskunnan budjettivallan ja erityisesti tulevien, mahdollisesti ensi kevääseen liittyvien budjettikehysten päättämisen osalta. Pidemmän aikavälin tavoitteenahan on pienentää sitä määrää, joka vuosittain on lain mukaan mahdollista siirtää Valtion eläkerahastosta budjetin katteeksi. Voimassa olevan lain mukaan rahastosta voidaan siirtää enintään kolme neljäsosaa vuotuisesta eläkemenosta. Eläkemenon on noin 14 miljardia markkaa, eli sitä voidaan siirtää enimmillään budjetin katteeksi noin 10 miljardia. Muutoksella siirtoa halutaan pienentää kolmasosaan eli vajaaseen 5 miljardiin markkaan.

Käytännön toteutuksessa on ollut niin, että viime vuosina budjettiin on siirretty noin 6,5 miljardia markkaa Eläkerahastosta, tänä vuonna kuitenkin 7,55 miljardia markkaa, ja ensi vuoden budjettiesityksessä siirtona esitetään 4,9 miljardia markkaa ennakoivana toimena. Jos menokehyksestä pidetään kiinni ja siirtomäärä supistuu keskimääräisistä vuosista noin 1,5 miljardia markkaa ja tästä vuodesta runsaat 2,5 miljardia markkaa, on tarkoituksena käyttää säästyneitä korkomenoja. Summat täsmäävät, koska ne ovat aitoja ja pysyviä säästöjä.

Sinällään esitystä on pidettävä suotavana, koska se supistaa Valtion eläkerahaston alijäämää. Toisaalta myös muihin kohteisiin säästyviä korkomenoja voitaisiin käyttää, ja tästä valinnasta pitäisi puhua, nimenomaan tästä menettelytavas-

ta, ja päättää eduskunnassa eikä esimerkiksi valtiovarainministeriössä.

Ennen lain hyväksymistä on hyvä saada varmuus lain tarkoituksesta, jotta ei elätellä toiveita ja etsitä muun muassa säästyneille korkomenoille muita käyttökohteita. Kun lakiesitys on hyväksytty, muun muassa säästyneiden korkomenojen käyttö muualle voi osoittautua vaikeaksi. Lain hyväksyminen tässä vaiheessa rajoittaa myös kevään kehyskeskusteluja, ja tässä asiassa sosiaalidemokraattien valtiovarainvaliokunnan ryhmän taholta on nimenomaan kiinnitetty huomiota siihen, että tässä on vastaavan tyyppinen tapaus vähän toiselta kantilta katsottuna kuin meidän esille ottamamme valtiovarainministeriön tuloveroennusteiden tarkoituksellinen alakanttiin arviointi. Valtiontalouden tarkastusvirastohan puuttui tähän viime kesänä.

Voi ajatella vain, mitä tällainen vuosiajattelu-tapa on vaikuttanut tässä salissa tehtyjen ratkaisujen kautta kansalaisten arkeen, kun tietty rakenne on jätetty korjaamatta. On laahattu jäljessä jopa 5 miljardin markan tuloveroennusteen alakanttiin arvioimisella, joka ei ole enää varovaisuutta vaan jotain muuta. Täällä keskustellaan nytkin opiskelijoiden asumistukiasioista, jostain 100 miljoonasta, keskustellaan lasten- ja nuortensykeiatrian kansallisesta häpeästä, ja samaan aikaan meillä on tuloveroperusteissa tällaisia heittoja. Nyt en puhu tuhlaavaisuuteen yllyttämisestä vaan siitä, että päätöksenteossa on myös vastuu kansalaisten arkeen kohdistuvista ratkaisuista, jotka budjetin, talousarvion, yksityiskohdissa tehdään.

Silloin kehyskeskustelua ei voida käydä näin, että se heitetään tänne muutta mutkitta rutiinilakina ja tällä tavalla asia hoidetaan. Kokonaiskehys-tarkasteluvastuu pitää ottaa. Lain voimaantulon kiirehtiminen on kieltämättä epäilyttävää, koska Eläkerahaston kattaminen ei varmastikaan ole näin kiireinen asia, kuin nyt tässä esitetään.

Ensi vuonna säästyy myös muualta menoja, joita voidaan siirtää Eläkerahastoon. Muun muassa kansaneläkkeen työeläkevähenteisyys pienentää valtion Kela-osuuksia, jotka pienenevät 6,5 miljardista ensi vuonna 5,5 miljardiin markkaan. Myös korkomenoja tulee velan lyhennyksen ohella pienentämään korkeakorkoisten velkapapereiden, joiden korko on jopa yli 9 prosenttia tällä hetkellä, konvertointi matalakorkoisemmiksi eli tämänhetkisellemme korkotasolle.

Kyseessä on siis asia, laki, joka ei ole rutiinilaki ja joka on asetettava laajempaan mittasuhteeseen, ja kun se menee sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnonannolle, niin se tarkastelee tietysti eläketurvan ja nimenomaan Valtion eläkerahaston näkökulmaa. Mutta valtiovarainvaliokunnan verojaoston, joka saa tämän sitten valtiovarainvaliokunnan puolella valmisteltavaksi, pitää liittää se tähän muuhun ulottuvuuteen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jolle sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

14) Hallituksen esitys laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 130/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi maatalousryittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 131/1999 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Tämän asian käsittelyn yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 16) asiasta.

Keskustelu:

1 Jukka Vihriälä /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys laiksi maatalousryittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta on vastoin nykyhallituksen hallitusohjelmaa. Hallitusohjelmassahan luvataan kauniisti edistää sukupolvenvaihdoksia ja maatalouden rakennekehitystä sekä turvata sosiaalipoliittiset edut myös viljelijäväestölle. Nyt eduskunnalle annettussa esityksessä luopumistukijärjestelmää heikennetään niin, että viljelijä ei voi enää siirtyä varhais-

eläkkeelle antamalla tilan vuokralle tai lopettamalla viljelyn kokonaan. Viljelemättömyysvaihtoehto on ollut monille ainoa mahdollisuus etenkin Pohjois- ja Itä-Suomessa, kun jatkajia ei tahdo enää löytää.

Maatalousyrittäjillä on vuodesta 74 lähtien ollut mahdollisuus luopua maatalouden harjoittamisesta ennen varhaiseläikeikää maatalouden luopumistuen turvin. Luopumistukijärjestelmä on viljelijöille räätälöity varhaiseläike, josta on maataloussopimuksissa aikanaan sovittu. Se on turvannut viljelystä luopuvan isännän ja emännän toimeentulon ennen vanhuuseläikettä. Tavotteena on ollut tukea sukupolvenvaihdoksia ja suurentaa tilakokoa. Pellot on voinut myydä tai vuokrata joko tilanpidon jatkajalle tai naapureille lisämaiksi. Mikäli peltoja viljelemään ei ole löytynyt jatkajaa eikä niille ole käyttöä lisämaana, on ollut vaihtoehto, että pellot voi jättää pois viljelystä omaan omistukseen tai myydä tai vuokrata muuhun kuin maatalouskäyttöön. EU:n aikana luopumistuki on ollut voimassa viimeiset neljä vuotta ja EU on korvannut kustannuksista lähes puolet.

Arvoisa puhemies! Keskusta on jättänyt ed. Lämsän johdolla rinnakkaislakialoitteen maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamiseksi siten, että luopumistukijärjestelmän voimassaoloaikaa jatketaan vuoteen 2002 saakka. Ed. Lämsän lakialoite poikkeaa hallituksen esityksestä nimenomaan siinä, että se turvaisi myös vuokrausmahdollisuuden sekä viljelemättömyysvaihtoehdon.

Luopumiseläkejärjestelmän riisuminen onkin herättänyt erittäin suurta vastustusta ja arvostelua viljelijöiden keskuudessa. Tämä koetaan sosiaalisesti epäoikeudenmukaisena ja jopa loukkaavana erityisesti siksi, että luopuminen on tapahtunut usein sitä kautta, että maat on saatu vuokrattua jatkajalle tai jätetty viljelemättä. Hallituksen esitys pakottaakin nyt monet sairaut viljelijät jatkamaan tuotannossa, vaikka heidän työkykynsä puolesta se on jo lähes kohtuutonta. Viljelijäthän sairastuvat muita ryhmiä nuorempina ja kärsivät etenkin pitkäaikaissairauksista. Tämän vuoksi on omituista, että paljon puhuttu eläkeputken katkaisu aloitetaan viljelijäväestöstä. Tämä ajattelutapa loukkaa viljelijöitä ja luo sellaisen kuvan, että viljelijät pakotetaan kestämään työssä muita pitempään sairauksista huolimatta.

Arvoisa puhemies! Ehkä maatalouspolitiikasta yleisemminkin muutama ajatus.

Maataloustulohan ilmoittaa sen, mitä jää yrittäjäperheen palkaksi ja korvaukseksi tilalle sijoitetulle omalle pääomalle. Maataloustulo on erittäin herkkä sekä tuottojen että kustannusten muutoksille. Viimeisten viiden vuoden aikana maataloustulo on supistunut merkittävästi. Vuonna 97 sen osuus oli vajaat 29 prosenttia maa- ja puutarhatalouden liikevaihdosta. Tänä vuonna osuuden ennakoidaan jäävän noin 25—26 prosenttiin liikevaihdosta. Yleinen hintatason nousu ja varsinkin palkkaratkaisut ovat vaikuttaneet nopeasti maatalouden tuotantokustannuksiin.

Toisaalta maatalouden tuottajahintoja ei ole mahdollisuutta korottaa enää nykyisen EU-maatalouden aikana samalla tavoin kuin kansallisella maatalouspolitiikalla oli vielä mahdollista. Maataloustulo on todella alentunut, koska tuotantopanosten hinnat nousevat ja tuotteiden hinnat ja tuet ovat alentuneet, eikä ainakaan sinänsä monessa suhteessa ihan hyvä ratkaisu Agendakaan tällaista parannusta viljelijän tulotasoon näytä olevan tuomassa.

Hallituksen lakiesitys onkin tässä tuotantopoliittisessa tilanteessa mielestäni huonoa maatalouspolitiikkaa, mutta ennen kaikkea epäoikeudenmukaista sosiaalipolitiikkaa. Se heikentää maatalouden rakennekehitystä ja nuorten viljelijöiden tulevaisuudenuskoa.

Ed. Lämsän lakialoite onkin nyt perusteellisesti käsiteltävä maa- ja metsätalousvaliokunnassa ja valiokunnan tehtävä siinä olevat muutokset hallituksen esitykseen. On syytä todeta, että kun maa- ja metsätalousvaliokunta on antanut valtiovarainvaliokunnalle ensi vuoden budjettia koskevan lausunnon, niin tässä on kiinnitetty erittäin perustellusti ja yksimielisesti huomiota maatalousyrittäjien luopumiseläkejärjestelmään. Valiokunnan lausunnossa todetaan sanatarkasti näin: "- valiokunta edellyttää, että myös vuokraus alle 30-vuotiaalle viljelijälle tulee säilyttää luopumisvaihtoehtona." Ei tämäkään mikään hyvä ratkaisu ole, mutta varmasti parempi kuin ei mitään. Tämä on tänne kirjattu, ja siinä mielessä tietenkin sopii asian perään kysyä, kun tämä on lähetetty valtiovarainvaliokunnalle, yksimielinen maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunto, jossa on ihan oikeita asioita korostettu; tämä ei varmaan ole kerinnyt hallitukseen ja maa- ja metsätalousministeröön saakka.

Toivonkin nyt, kun sosiaali- ja terveysvaliokunta antaa asiasta lausunnon maa- ja metsätalousvaliokunnalle, että nimenomaan myös sosiaali- ja terveysvaliokunnassa pohditaan, miten epäoikeudenmukainen tämä nimenomaan sosiaalipoliittisesta näkökulmasta on, ja ennen kaikkea havaitaan, että aiheuttaahan tämä esitys myös lisäkustannuksia työkyvyttömyyseläkejärjestelmään.

Arvoisa puhemies! Toivon, että kun hallituksen esitystä ja ed. Lämsän lakiesitystä käsitellään maa- ja metsätalousvaliokunnassa ja sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, niin täällä saataisiin ne muutokset, joita viljelijäväestö pitää tärkeinä.

2 Kari Rajamäki /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälä on tietysti ihan oikeassa lukiessaan hallituspuolueiden huolesta maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnotu luku-järjestelmästä.

Sinänsä on huolestuttavaa se, että keskustan edustajat ovat edelleen yhdessä asiassa ennen EU:ta vallinneessa hengessä ja kannassa. Se on se, että luopujia pitää tukea, bonuksia ja rahaa siitä, että jätetään työ ja lähdetään. Painopiste ei vielääkään ole löytänyt sitä nuorta aktiivia tuottajaa, jota pitäisi kannustaa ja tukea. Tässä asiassa nimenomaan minusta on hyvä tämä järjestys, ja sitä myös maataloustuottajajärjestöt ovat pitäneet ihan hyvänä, että kun ruvetaan karsimaan, kun kerran rahaa ei ole — ei ed. Lämsänkään aloitteessa ole mitään rahakirjekuorta mukana — ja on tiukka budjetti, viljelemättömyys ilman muuta pitää jättää pois.

Mutta se, mitä sosialidemokraatit pitävät tärkeänä, on, että yritetään vielä katsoa hallituspuolueiden kesken valtiovarainvaliokunnassa, millä tavalla vuokrausta, joka Itä-Suomessa erityisesti on tärkeä ongelma, voidaan hoitaa. Alle 30-vuotiaat ei siinä riitä. Alle 40-vuotiaissa on noin 90 prosenttia tapauksista, mutta siinä on ongelma taas se, että siihen tarvittaisiin 100 miljoonaa markkaa lisää rahaa. Tämä kuvaa vain sitä, että ei tässä nyt ihan maanviljelijöiden ystävistä olla erkanemassa, jos meillä on ongelmana jokin 100 miljoonaa siellä sun täällä. Yritetään hoitaa asiat parhaalla mahdollisella tavalla. Mutta on selvitetävä valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmien kesken ja ministerin kanssa vuorovaikutuksessa, mitä etenemistapoja on.

3 Jukka Vihriälä /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen aivan samaa mieltä ed. Rajamäen kanssa siinä, että nuoria pitää tukea ja kannustaa, mutta kyllä aivan selvää on, että kun ajatellaan meidän maataloutemme rakennetta kokonaisuudessaan, emme me voi jättää myöskään ikääntynyttä viljelijäväestöä heitteille. On aivan totta, että tämä on rahakysymys. Tämä on myöskin arvokysymys, kuinka paljon ollaan valmiita panostamaan väestöryhmään, joka nimenomaan sodanjälkeisenä aikana on vahvasti maata rakentanut raskaalla työllä. Tästhän tässä on kysymys. Tässä hoidetaan vielä, minä sanoisin, monenkin sukupolven asioita näillä maatalouskysymyksillä, joita täällä käsitellään tänä päivänä.

4 Eero Lämsä /kesk: Arvoisa puhemies! Ensinäkin ed. Rajamäelle. Hän taasen poistui salista, mutta toivottavasti kuuntelee radion ääressä työhuoneessaan. Joka tapauksessa haluan tässä pariin asiaan puuttua, mitä ed. Rajamäki sanoi.

Ensin se, että tässä ei haluta ja hän ei tule hyväksymään sellaista ajatusta, että tuetaan työstä luopumista. Minusta se on aika karmeasti sanottu. Siitähän tässä ei ole kysymys, vaan nimenomaan on kysymys siitä, että viljelemättömyyssopimus liittyy siihen, että näillä tiloilla ei ole mahdollisuuksia enää kehittää tilan rakennetta niin, että se voisi harjoittaa maataloutta EU-ympäristössä, missä nyt olemme, elikkä tämä on verrattavissa aivan selkeästi työttömyysturvalakiin, joka on myös eduskunnassa hyväksytty, jossa autetaan ikääntyneitä ihmisiä, sellaisia, jotka eivät voi enää työelämässä menestyä ja haakea sieltä toimeentuloa. Tätä kautta he pääsisivät ansaitulle eläkkeelle. On vastaavasta asiasta kysymys silloin, kun puhutaan viljelemättömyyssopimuksesta.

Mitä tulee rahoitukseen, kun ed. Rajamäki toi esille, että ei ole ed. Lämsälläkään rahakirstua, haluan tässä yhteydessä tuoda esille sen, että tämä hallituksen esitys tullaan rahoittamaan pääsääntöisesti tai yksinomaan EU:n indeksointivaroista, sen indeksointivarojen kansallisesta osuudesta, eli itse asiassa viljelijät tämän järjestelmän maksavat. Jos rahoitus olisi tullut budjettivaroina, niin kuin sen olisi pitänyt tulla ja niin kuin se on tähän asti tullut, näitä indeksointivaroja olisi voitu käyttää siihen tarkoitukseen, mihin ne on tarkoitettu, eli esimerkiksi lfa-tuen korotta-

miseen. Tämän järjestelmän viljelijät nyt maksavat.

Arvoisa puhemies! Lakialoitteessani, jonka ovat allekirjoittaneet keskustan eduskuntaryhmän jäsenet ja kristillisestä liitosta ed. Kempainen, ehdotetaan maatalousyrittäjien luopumistusta annettua lakia muutettavaksi siten, että luopumistukijärjestelmän voimassaoloaika jatketaan vuosiin 2000—2002, niin kuin hallituksen esityksessäkin. Hallituksen esitykseen verrattuna aloite sisältää tiettyjä parannuksia, joilla turvataan myös vuokrausmahdollisuus, jota suurin osa ohjelmaan osallistuneista on käyttänyt edellisellä kaudella, sekä viljelemättömyysmahdollisuus, joka on luopujan oikeusturvan ja sosiaalisen tasa-arvoisuuden kannalta välttämätön etenkin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Maatalousyrittäjillä on vuodesta 74 lähtien ollut mahdollisuus luopua maatalouden harjoittamisesta ennen vanhuuseläkeikää maatalouden luopumistuen turvin. EU-liittymissopimuksen yhteydessä sovittiin nykyisestä järjestelmästä vuodesta 1995 alkaen, ja sen määräaika päättyi tämän vuoden lopussa. Luopumistukiohjelmalla on ollut hyvin merkittävä vaikutus maatalouden rakenteen kehitykseen. Luopumistukijärjestelmän piiriin tulleilla tiloilla keskimääräinen tilan laajentumisaste on ollut noin 35 prosenttia, kun se keskimäärin on kasvanut Suomessa noin parikymmentä prosenttia.

Maatalouden rakennekehityksen edistäminen edellyttää, että nuoria maatalousammattiin ryhtyviä sekä toimintaansa kehittäviä maatalousyrittäjiä tuetaan toiminnassaan. Yhtä olennaista rakennekehityksen kannalta kuitenkin on, että luopuvan sukupolven kohtuullinen toimeentulo turvataan. Muussa tapauksessa maataloudesta luopuminen useassa tapauksessa lykkääntyy ikään-tyvän viljelijän vanhuuseläkeikään saakka. Luopumistukijärjestelmän päättyminen tai heikentäminen hallituksen esityksen mukaisesti merkitsisikin maatalouden rakennekehityksen merkittävää hidastumista.

Mahdollisuus varhaiseläkkeeseen tulee sosiaalisen tasa-arvoisuuden kannalta säilyttää myös viljelijöillä. Alueellisen tasa-arvon toteutumisen vuoksikin on välttämätöntä, että myös viljelemättömyysmahdollisuus jatkuu luopumisojelmassa. Useissa tapauksissa etenkin Itä- ja Pohjois-Suomessa tämä on ainoa mahdollisuus, jolla viljelijät voivat siirtyä varhaiseläkkeelle.

On tehty tutkimuksia luopumisjärjestelmän alueellisuudesta. Vuosina 1996—98 koko Suomessa keskimääräisesti viljelemättömyyssopimuksia on 9 prosentilla sekä sukupolvenvaihdoksia 32 prosentilla, ja 59 prosentissa on tapahtunut luovutuksia lisäalueeksi. Kun lisäalueeksi luovutuksen kautta on luopumistukijärjestelmään liitytty, vain noin 10 prosenttia on tapahtunut suoralla kaupalla ja 90 prosenttia vuokrauksella. Tämä osoittaa selkeästi sen, kuinka merkittävä asia vuokrausjärjestelmä on ollut.

Arvoisa puhemies! Aloite perustuu maa- ja metsätalousministeriön johdolla toimineen työryhmän muistioon, joka jätettiin maa- ja metsätalousministerille 1.7.1999. Sen yksimielisen toimikunnan mietinnön pohjalle olemme tämän laatineet, ja pääsääntöisesti kahdelta osin hallituksen esitykseen tässä esitetään muutoksia. Toivon, että valiokunnassa päästäisiin todella sellaiseen ratkaisuun, että järjestelmää voitaisiin jatkaa niin, että entinen mahdollisuus luopua tuotannosta ja laajentaa tilaa säilyisi.

5 Liisa Hyssälä /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Luopumisojelman heikennys on mielestäni vastoin hallitusohjelmaa. Hallitusohjelmassahan kauniisti luvataan, että edistetään sukupolvenvaihdoksia ja maatalouden rakennekehitystä sekä turvataan viljelijäväestön sosiaalipoliittiset edut. Tässä esityksessä järjestelmää heikennetään niin, että viljelijä ei enää voi siirtyä varhaiseläkkeelle antamalla tilan vuokralle tai lopettamalla viljelyn kokonaan. Jälkimmäinen vaihtoehto on ollut, kuten ed. Lämsäkin totesi, monelle ainoa mahdollisuus.

Keskustan valmisteleva rinnakkaisaloite on mielestäni viljelijäväestön kannalta erinomainen, koska sillä turvattaisiin jatkajan vuokrausvaihtoehto ja peltojen viljelemättömyysmahdollisuus. Aloitehan perustuu maa- ja metsätalousministeriön työryhmän heinäkuiseen esitykseen.

On käsittämätöntä, että budjettiriihessä oltiin valmiita luopumaan koko varhaiseläkejärjestelmästä. Järjestelmä on ollut voimassa 25 vuotta. Tämä on vanha koeteltu järjestelmä ja hyväksi havaittu ja on edistännyt juuri vanhenevan viljelijäväestön asiaa, jos tarkastellaan laajasti, sosiaalipoliittisesti hyvinkin oivallisella tavalla.

Voimme tässä vaiheessa todeta, että järjestelmään on eräänlainen viimeinen sotakorvausjärjestelmäme. Näin voisi karkeasti ottaa sanoa, koska sotien jälkeen meille juuri muodostettiin

pikkutiloja ja sieltä eläköityminen nyt pitäisi tehdä mahdolliseksi sellaisella tavalla, että voitaisiin muodostaa suurempia tiloja ja viljelijät voisivat siirtyä taloudellisesti turvattuina pois tiloilta. Tämä järjestelmä on ollut seurausta omasta historiastamme, joka ei ole ollut kovin ruusuista, jos mietitään tilojen muodostamista sota-ajan jälkeen.

⁶ **Ola Rosendahl /r:** Arvoisa rouva puhemies, värderade fru talman! I regeringsprogrammet av 15.4.1999 står uttryckligen att regeringen arbetar för främjandet av generationsväxlingar inom jordbruket samt för att systemen med avträdelsestöd och investeringsstöd fortsätter. Sett mot detta klara uttalande i regeringsprogrammet är det minst sagt förvånande att regeringen i budgetpropositionen för 2000 föreslår att systemet med avträdelsestöd inte längre skall fortsätta. Nuvarande avträdelsestödssystem trädde i kraft 1995 samtidigt som tidigare system med avträdelseersättning och generationsväxlingspension upphörde.

Avträdelsestödet, som skulle komma i fråga för den avträdande brukaren, motsvarar till sin storlek invalidpension och utgör i medeltal 3 495 mark per månad. Stödet erläggs från avträdelsen fram till pensionering.

Med hänvisning till regeringsprogrammet har vår grupp hela tiden understött en fortsättning av avträdelsestödet även i budgetförhandlingarna. Vårt önskemål ledde till att regeringen, trots skrivningarna i budgetförslaget, tillsatte en arbetsgrupp för att utreda en fortsättning på systemet. Undertecknad inlämnade samtidigt en budgetmotion med förslag om att avträdelsesystemet tillåts fortgå och att anslaget för ändamålet ökas med 20 miljoner mark i budgeten för 2000.

Den för ändamålet tillsatta arbetsgruppen under jord- och skogsbruksministrernas ledning konstaterade även att en fortsättning av avträdelsestödssystemet är nödvändigt.

Arvoisa puhemies! On ilahduttavaa, että hallitus on nyt antanut esityksen työryhmän ehdotuksen pohjalta niin, että luopumistukijärjestelmä voi ensi vaiheessa jatkua vuosina 2000—2002. Koska tämän laatuinen varhaiseläke kuuluu edelleen yhteisön uuteen maaseudun kehittämisasetukseen, voitaisiin järjestelmä toteuttaa yhteisön osarahoittamana tukena, jos se sisältyy kunkin maan maaseudun kehittämissuunnitelmaan, joka

tehdään seitsemäksi vuodeksi, siis vuosille 2000—2006. Maaseudun kehittämisasetus sisältää myös muun muassa lfa-tuen, ympäristötuen ja nuorten viljelijöiden aloitustuen.

Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaan ei otettu mukaan varhaiseläkejärjestelmää. Suomi pyrkii sen sijaan laajentamaan lfa-tuen koko maahan ja samanaikaisesti korottamaan tuntuvasti vastaavaa lfa-tukea, niin että lfa-tuen kokonaissummaa nostetaan liki 900 miljoonalla markalla. EU:n maatalousrahastosta saatavat varat eivät tämän vuoksi riitä luopumistuen rahoittamiseen. Ympäristötukea on päinvastoin jonkin verran vähennettävä.

Luopumistuen jatkamista on siis kokonaisuudessaan toteutettava kansallisin varoin yhteisön perustamissopimuksen artiklan 87 mukaan. Komission on annettava hyväksyntänsä menettelylle. Hallitus lähtee siitä, että EU:lta vuosittain saatavat niin sanotut indeksointivarat luonnonhaittakorvaukseen vähentävät vastaavien kansallisten määrärahojen tarvetta, jolloin varoja säästyy luopumistukimääriin. Arvioidaan, että luopumistukimäärät jäävät 700—900 tilaan, koska järjestelmä käsittäisi tätä nykyä vain sukupolvenvaihdoksen ja lisämaan hankinnan omistusoikeuden siirtymässä vastaanottajalle. Sen sijaan tuki ei käsitä vuokrausta tai viljelemättä jättämistä. Näiden vaihtoehtojen poistaminen voi vaikeuttaa luopumismahdollisuuksia erityisesti Pohjois- ja Koillis-Suomessa, jossa ei ole ostajia eikä lisämaan kysyntää.

Hallituksen nyt esittämää mallia on myös tiettyiltä muilta osiltaan karsittu järjestelmän puitteissa myönnettävien varhaiseläkkeiden määrän vähentämiseksi. Ryhmämme katsoo, että valio-kunnan olisi tutkittava tarkoin mahdollisuudet sallia vuokrauksella tapahtuva luopuminen myös jatkossa ja erityisesti siinä tapauksessa, että pelot vuokrataan nuorelle viljelijälle joko lisämaaksi tai tulevaa sukupolvenvaihdosta ajatellen.

Korostamme kuitenkin, että tärkeintä on, että luopumisjärjestelmä voi ylipäänsä jatkua, koska sillä on suuri merkitys maatalouden sukupolvenvaihdoksille. On tärkeää, että nuoret viljelijät voivat kohtuullisen ikäisinä ottaa tilan haltuunsa ilman, että heille säilytetään lisäkustannuksia vanhemman sukupolven eläkkeelle siirtymisestä. Luopumistukijärjestelmä antaa siihen mahdollisuuksia samanaikaisesti, kun lfa-tuen rahoitus ja laajentaminen koko maahan toteutetaan maaseutuohjelmassamme.

Talman! Den modell som regeringen nu föreslår är också i vissa andra avseenden nerbantad för att minska det antal förtidspensioner som beviljas inom ramen för systemet. Vår grupp anser att utskottet nog borde överväga möjligheten att fortsättningsvis tillåta avträdelse genom arrende, särskilt då detta sker till förmån för yngre brukare, antingen som tillskottsmark eller med tanke på ett kommande generationsskifte. Vi understryker samtidigt att det viktigaste är att avträdelssystemet över huvud taget kan fortsätta med tanke på den stora betydelse det har för generationsskiften inom lantbruket. Det är viktigt att den unga företagaren kan ta över i rimlig ålder utan att han åläggs extra kostnader för den äldre generationens pensionering. Detta ger systemet möjlighet till, samtidigt som lfa-stödets finansiering och dess utsträckande till hela landet genomförs inom ramen för vårt landsbygdsutvecklingsprogram.

7 Pertti Hemmilä /kok: Arvoisa puhemies! Maatalousyrittäjien keski-ikä on lähes 46 vuotta, ja sukupolvenvaihdosten määrä on romahtanut. Luopumistukijärjestelmä nykyisessä muodossaan on kuitenkin edesauttanut viljelijäväestön ikärakenteen nuorentumista, eikä tämän kaltaista tervettä kehitystä edesauttavaa järjestelmää saisi nyt vesittää.

Nuorten viljelijöiden uskoa maaseudun elinvoimaisuuteen ja maatalouselinkeinon kannattavuuteen on kaikin mahdollisin keinoin tuettava. Mahdollisuus hankkia lisämaata vuokraamalla on nyt ollut monelle varsinkin nuorelle viljelijälle toimeentulon edellytys nykyistä maatalouspolitiikkaa ja rakennepolitiikkaa harjoitettaessa.

Nyt käsillä ja esillä oleva hallituksen esitys muuttaisi nykyistä luopumistukijärjestelmää olennaisesti ensi vuoden alusta. Vaihtoehdot vähenisivät oleellisesti. Ellei sukupolvenvaihdos tilalla ole mahdollinen, on luopumistuen piiriin pääsemisen vaihtoehtona vain peltojen myynti.

Esillä on ollut myös mahdollisuus luopumiseen, mikäli vuokraajana olisi alle 30-vuotias viljelijä. Tämä peltojen vuokraajalle asetettu ikävuosiin sidottu rajoitus kuitenkin hankaloittaisi paitsi luopumistuen piiriin pääsemistä luopuvan viljelijän osalta myös peltojen toimivaa vuokrausjärjestelmää. Ikärajan olemassaolo asettaa esimerkiksi tässä tapauksessa, jos ikäraja on 30 vuotta, yli ja alle 30-vuotiaat viljelijät eriarvoiseen asemaan puhuttaessa viljelyalan laajentami-

sesta ja lisämaiden vuokrauksesta. Koska maan omistamiseen liittyy maatalousyrittäjillä erityisesti taloudellisten arvojen lisäksi myös henkisiä arvoja, on ymmärrettävää, ettei maiden myynti ainoana keinona päästä mukaan luopumistuen piiriin ole kaikilta osin onnistunut ratkaisu.

Nykyisen kaltainen maiden vuokrausjärjestelmä ja sen säilyttäminen luopumistuen perusteena sisältää erittäin paljon maaseutuelinkeinon jatkuvuutta tukevia tekijöitä esimerkiksi juuri vuokraajan päätoimisuusvaatimusten muodossa, niin ettei sen vuoksi ehdotetun kaltaisiin muutoksiin pitäisi ryhtyä.

Kaiken kaikkiaan on kuitenkin ilahduttavaa, että luopumistukijärjestelmää ehdotetaan jatkettavaksi edes nyt käsiteltävänä olevassa muodossa. Ilman luopumistukijärjestelmää sukupolvenvaihdosten määrä alenisi entisestään ja parinkymmenen vuoden tähtämellä meillä olisi liian paljon lähes eläkeikäisiä viljelijöitä.

Maataloustyö on fyysisesti ja erityisesti viime aikoina on ollut myös henkisesti raskasta työtä, jota kaikki viljelijät eivät jaksakaan tehdä eivätkä pysty tekemään vanhuuseläkeikänsä saakka. Maatalouspolitiikassa tapahtuneet muutokset ja Euroopan unionin yhteiseen maatalouspolitiikkaan liittyvät tekijät aiheuttavat viljelijäväestössä epävarmuutta, ja paperitöiden määrä on lisääntynyt suuresti viime vuosina. Monet 55 vuoden iän saavuttaneet viljelijät olisivat valmiita luovuttamaan elinkeinonsa nuoremmalle jatkajalle, mikäli voisivat olla varmoja jokapäiväisestä toimeentulostaan viljelystä luopumisen jälkeen.

Arvoisa puhemies! Nuorten viljelijöiden mahdollisuudet saada maata viljeltäväkseen on turvattava nykyisen järjestelmän korvaavalla luopumistukijärjestelmällä, jotta maaseutumme väestön ikärakenne pysyy kestävällä pohjalla ja koko Suomi asuttuna. On muistettava, että maataloustuotannon edellytyksistä huolehtiminen turvaa kotimaisen ruoan tuotantoa, josta meillä ei ole varaa luopua. Tärkeintä on luopumistukijärjestelmän jatkaminen. Toivon, että valiokuntakäsittelyssä nimenomaan vuokrauksen osalta saadaan vielä hallituksen esitykseen muutos.

8 Antti Rantakangas /kesk: Arvoisa puhemies! Hallitusohjelma sisältää hyvän ja kannatettavan tavoitteen sukupolvenvaihdosten edistämisestä. Tämän tavoitteenhan pitäisi johtaa käytännön toimenpiteisiin, joilla tähän tulokseen päästään. Viime vuosien kehitys on ollut vain päin-

vastainen. Tilojen määrä on alentunut, ja sukupolvenvaihdosten määrä on alentunut hyvin voimakkaasti. Tämä johtaa lähivuosina siihen tilanteeseen, että rakenne murtuu ja sitä kautta myöskin kotimainen ruoantuotanto murtuu. Siinä mielessä tämä heikennys luopumistukilakiin on käsittämätön ja vastoin tätä peruslinjaa, joka hallitusohjelmassa on luvattu. Näyttääkin siltä, että jälleen kerran käy niin, että ohjelmat ja tavoitteet ovat myönteisiä, mutta käytännön päätökset päinvastaisia.

Erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomen kannalta on tärkeää, että jatkossakin viljelijä voi siirtyä varhaiseläkkeelle tilan vuokraamalla tai lopettamalla viljelyn kokonaan. Jos tämä hallituksen esitys tällaisenaan toteutuu, järjestelmä vesittyy, ja tämä johtaa todella huonoihin tuloksiin ja myöskin alueellisesti aivan päinvastaiseen kehitykseen kuin on toivottavaa. Toivon myös, että näiden monien kriittisten puheenvuorojen ansiosta valiokunnassa ja eduskunnassa tämä esitys korjaantuu. Aivan kuten ed. Hemmilä totesi, tarvitaan nyt todella oikeita päätöksiä, jotta tämä järjestelmä on toimiva ja nykyisen kaltainen.

9 Erkki Pulliainen /vihr: Arvoisa puhemies! Jos puhtaalta pöydältä tätä asiaa pitäisi ryhtyä valmistelemaan ja hallituksen esityksen perusteita kirjoittamaan, olisi aika näppärästi mahdollisuus selviytyä tästä tehtävästä kopioimalla suoraan ed. Vihriälän käyttämä puheenvuoro. Siinä oli tämän luopumistukiasian historia aivan oikein kuvattu ja myöskin periaatteellisesti aivan oikein arvioitu tilanne oikeudenmukaisuusnäkökohtineen, jotka ovat tässä asiassa nyt muodostuneet relevantteiksi.

Arvoisa puhemies! Näin olisi, jos kaikki olisi niin yksinkertaista ja voisi lähteä täysin puhtaalta pöydältä. Nyt vain sattuu olemaan sillä tavalla, että tälläkin asialla on oma taustahistoriansa. Suomessa on ajautettu sellaiseen tilanteeseen, että meillä on ollut ratkaistavana erittäin merkittävä asiakokonaisuus maatalouden osalta eli Agenda 2000 -ratkaisu, ja edelleen meidän on vielä saatava ratkaisuun artikla 141:n jatko. Nämä kumpikin merkitsevät sitä, että kansallisia varoja joudutaan allokoimaan maatalouden hyväksi. Silloin tietysti on aina olemassa se vaara, että ne ratkaisut, joihin kompromisseina tavaltaan ajaututaan tai joudutaan, eivät kaikilta osin täytä oikeudenmukaisuus- ja kohtuullisuusvaatimuksia ja vielä luonnonmaantieteen asettamia

vaatimuksia, kuten ed. Vihriälä puheenvuoroonsaan aivan oikein kuvasi.

Arvoisa puhemies! Tämä konstellaatio on mahdollistanut poliittiselle oppositiolle terästyksen paikan. Jos lukeutuisin tällä hetkellä poliittiseen oppositioon, käyttäytyisin täsmälleen sillä tavalla kuin poliittinen oppositio on tässä asiassa käyttäytynyt. Olisi ollut suorastaan katastrofaalista, jos näin ei olisi tapahtunut ja tapahtumassa. Näin juuri pitää tehdä, ja se tuo jytyä ja ytyä tähän eduskuntakeskusteluunkin. Hämmästyttävää vain on, että täällä salissa ei tämän laajempia kansanedustajajoukkoja ole tähän keskusteluun osallistumassa.

Kuitenkin, arvoisa puhemies, tässä asiassa on mahdollisuus edelleen yrittää löytää ratkaisu maatalouspääluokan raamin sisäpuolella. Tämä kuitenkin tarkoittaa silloin sitä — tätä mieltä olen — että otetaan tarkasteluun kaikki se, missä kansallisten varojen käyttö on esillä. Toisin sanoen, kun mitä ilmeisintä on, että on erinomaisen vaikea maa- ja metsätalousministeriön pääluokan raamia pullistella, mihinkään saada sinne lisää varallisuutta, niin silloin niiden varojen puitteissa, jotka siellä jo nyt ovat olemassa, yritettäisiin löytää sellainen ratkaisu, joka nimenomaan ottaa tämän luonnonmaantieteellisen ulottuvuuden huomioon. Sillehän siis emme mitään voi, että Itä- ja Pohjois-Suomessa tilanne on kovin poikkeava muusta maasta, joskin muunkin maan sisällä näyttää olevan erittäin suuria paikallisia vaihteluita.

Kysymys on siitä, että tähän löydettäisiin järeellinen ratkaisu. Edustamani poliittisen näkemyspuun edustajat ovat ehdottoman valmiita käymään näitä keskusteluja ja etsimään ratkaisua. Joka tapauksessa se tapahtunee nimenomaan sillä tavalla, että erityisesti vuokramaiden vaihtoehto tulee tässä erityisessä tapauksessa kysymykseen. Viljelemättömyys on aika paljon vaikeampi asia. Erinomaisen hyvä asia on se, että se pellon metsitysvaihtoehto on nyt kaikista keskusteluista jätetty pois. Siinä oltaisiin nyt jo kerta kaikkiaan aivan älyttömällä polulla ja tiellä. Se on tämän keskustelun myönteinen puoli, että tähän tulokseen on itse kukin päätyntä. Toivottavasti nyt perässä tulevissa puheenvuoroissa ei sitä aihetta viritetä enää uudelleen.

10 Esa Lahtela /sd: Arvoisa rouva puhemies! Tuossa ed. Pulliainen kuvasi hyvin asiallisesti ja hyvin sen tilanteen, joka tällä hetkellä on luopu-

mistukilain käsittelyssä. Kysymys on rahasta, siitä, millä tavalla ne raamissa olevat varat jaetaan, kohdennetaan.

Kun valiokunnassa on tästä käyty keskustelua ja jossain vaiheessa annettu lausunto valtiovarainvaliokunnalle, niin jopa yksimielisesti on oltu sitä mieltä, että kohdennus pitäisi aina olla aktiivitoimenpiteisiin, jotta maaseutu voisi kestää elävänä ja rahat olisivat mahdollisimman hyvin kohdennetut semmoiseen toimintaan, joka edistää sitä tavoitetta.

Luopumistukijärjestelmässä joka tapauksessa uskon jotain tulevan tapahtumaan, mutta toivon mukaan se "jotain" ei ole sitä, mitä hallitus esittää. Sen takia minäkin toiveita herätellen siihen suuntaan kuin tässä ovat edellisetkin puhujat käyttäneet: että me valiokunnassa — itse olen valiokunnan jäsen — voisimme ottaa semmoisen kannan, jossa joitakin parannuksia hallituksen pohjaesitykseen voitaisiin tehdä. Yksi on vuokrausvaihtoehto.

Itse jopa elätellen toivetta, jos se olisi mahdollista, että vuokrausratkaisusta voitaisiin tehdä alueellinen. Jos koko maahan ei tätä vuokrausvaihtoehtoa voitaisi saada, niin se olisi mahdollisesti kohdennettavissa johonkin sillä tavalla, että Itä- ja Pohjois-Suomi olisivat alueita, joilla sallitaisiin vuokraus. Perustelen sitä sillä, että kun katsoo tilastoja, niin vaikka maan sisällä on joitakin alueita, joilla on saman tyyppisiä ongelmia, itäinen Suomi ja Pohjois-Suomi ovat kokonaisuutena sellaista aluetta, joilla tilarakenne on kuitenkin pientä.

Oikeastaan muu vaihtoehto ei tule kysymyksen ottaen huomioon sen asennemaailman, joka tiloilla on. On luonnollista, että jos joku suku on omistanut tilan usean sukupolven ajan, siitä on vaikea luopua. Sen takia se tarkoittaa, jos vuokrausvaihtoehto suljetaan pois, että todennäköisesti peltoja ei tulla myymään. Viljelijä sitten viljelee, mitä viljelee, niin pitkään kuin jaksaa. Jossain vaiheessa pelto sitten jää joko puun taimille tai mitä siinä tapahtuukin, mutta kuitenkin ei tule odotetun mukaista rakennekehitystä, jota pyritään edesauttamaan.

Lisäksi monet nuoret viljelijät ovat tehneet investointeja, hyvinkin isoja investointeja, kun ovat ajatelleet, jotta vuokrausvaihtoehto jatkuu. Siinä on tuotantorakenteisiin, -rakennuksiin, laitettu rahoja kiinni ja jopa valtion tuella. Nyt, jos tähän tulisi tämmöinen tulppa, niin silloin hei-

dän haaveensa ja toiveensa laajentamisesta kyllä eivät toteudu.

Valiokunnassa otettiin lausuntoa annettaessa kanta siitä, jotta nuorille viljelijöille voitaisiin vuokrausvaihtoehto vielä turvata eli alle kolmikymppisille, mutta kun paikan päällä on käynyt joillakin tiloilla ja kuunnellut juttuja, niin siellä tämä ikäraja kyllä koetaan liian matalaksi. Sen pitäisi olla 35—40 ikävuotta. Silloin se kävisi puremaan, koska kuitenkin sitä halukkuutta on siellä, sillä alle kolmikymppisiä on hyvin vähän, mutta alle nelikymppisiä on suuri osa tällä hetkelläkin jo, kun katsoo tilastoja. Saman tyyppinen järjestelmä pitäisi yhä sallia. Jos ikäraja laitetaan, se voisi olla vaikka 35. Se jo helpottaisi huomattavasti tilannetta.

Toisena vaihtoehtona, kuten sanoin, se voisi olla alueellinen, jos se on vain mahdollista. Tänä päivänä jonkun asiantuntijan suusta valiokunnassa, kun kysyin tätä asiaa, kuului, jotta on se mahdollista, mutta se ei välttämättä ongelmaa poistaisi koko Suomen osalta, juuri näiden joidenkin alueiden osalta, missä on myös Pohjanmaalla ja koko Suomessa saman tyyppisiä ongelmia.

Mutta kuitenkin, kun ottaa huomioon mennyt aika taaksepäin, mitä siellä on ollut, niin nythän investointituet ovat muun muassa täällä etelässä olleet huomattavasti paremmat kuin meidän C-alueellamme. Siinä mielessä toivoisi semmoista ajattelua löytyvän eduskunnassa, jotta kun muualla on etukäteen tavallaan näitä rahoja voitu käyttää investointitukiin, niin miksei tässä luopumistukiasiassa voisi olla sillä tavalla, jotta nyt katsottaisiin Itä- ja Pohjois-Suomea vähän enemmän sormien välistä ja ymmärrettäisiin niitä ongelmia, mitkä meillä ovat siellä olemassa.

Viljelemättömyysvaihtoehtoa en näe hirveän tärkeänä, ja sillä tavalla se voidaankin jättää pois, kun jotain on jätettävä. Tietysti aina parempi, jos sekin olisi mukana, että jos on luopujia, jotka jättäisivät viljelemättä, hekin olisivat mukana, mutta se todennäköisesti ei mene läpi. Siinä on tietysti sekin logiikka ja ajatus mietittävä, onko yhteiskunnan tuella pyrittävä saamaan aikaan semmoinen tilanne, jotta pelot siirtyisivät passiivikäyttöön eli käisivät viljelemättä.

Tässä on meillä esimerkiksi Ilomantsi, jossa peltoja laitettiin pakettiin jokunen aika sitten. Kun siellä marjanviljely on lisääntynyt, on jouduttu pakettipeltoja purkamaan, ja ihan oikein, koska siellä on tarvittu peltoja tällaiseen käyttöön. Siitähän tehtiin, onkohan kaksi tai kolme

vuotta aikaa, laki, jossa tämä mahdollistettiin. Minusta se on hyvä laki, koska sellainen tilanne, että luovutuspaketit peltoja ei olisi voitu purkaa, olisi tarkoittanut sitä, jotta silloin marjanviljelyä ei olisi voitu laajentaa, koska suuri osa kylien pelloista oli paketeissa. Toisaalta on tarve ole-massa, koska viinitilalliset, jotka aika isossa mit-takaavassa ovat sitä toimintaa jo harjoittaneet ja aikovat laajentaa, eivät ole saaneet marjoja mis-tään. Minusta se oli järkevä asia, jotta silloin teh-tiin sellainen ratkaisu.

Sitä taustaa vasten tulevaisuudessa toivoisi, että ei ajauduttaisi samaan tilanteeseen, koska maaseutu ei kehity sillä, jotta pellot laitetaan pa-kettiin, vaan niiden pitää olla aktiivitoiminnassa. Sitä toimintaa kyllä löytyy, koska korvaavia vil-jeltäviä tuotteita tarvitaan tässä maassa. Yhä edelleen tuodaan hirveän paljon ulkomailta maustekasveja, yrttejä ja monia sellaisia, joita voitaisiin kasvattaa suomalaisessa pellossa, mut-ta ne tuodaan tänä päivänä Keski-Euroopasta ja vähän kauempaakin, eivätkä ne välttämättä ole edes yhtä puhtaita. Sen takia lopuksi voi todeta, että viljelemättömyydestä en hirveästi kantaisi huolta, kun saataisiin vuokrausvaihtoehto säily-mään joko osittain maan sisällä tai kokonaan.

¹¹ **Jukka Vihriälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin ed. E. Lahtelalle todeta vuokrausvaihtoehdosta, että kyllä sitä täytyy ajaa koko maahan. Tilanne on kaikkialla maassa samanlainen tässä suhteessa. Ymmärrän Itä- ja Pohjois-Suomen ongelmat, siellä on monia muitakin ongelmia, mutta kyllä vuokraus-vaihtoehdon, kun lähdetään hallituksen esitystä parantamaan, pitää koskea kaikkia viljelijöitä koko maassa.

¹² **Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jos on vain huonoja vaihto-ehdoita olemassa, niin minusta kuitenkin pitää aina valita niistä paras vaihtoehto, vaikka pie-nemmässä mitassa. Kokisin, että ed. Vihriälä ei olisi niin ahdasmielinen siinä mielessä, jotta jos hallituspuolueiden neuvotteluissa ei muuta löy-tyisi ja löytyisi sellainen vaihtoehto, jotta Itä- ja Pohjois-Suomi olisivat vähän paremmassa ase-massa, niin toivoisi, että ed. Vihriälä ei asettuisi poikkiteloin siinä tapauksessa.

¹³ **Lauri Kähkönen /sd**: Arvoisa puhemies! Äskeiseen keskusteluun: Kyllä olen ed. Vihriäl-

län kanssa samaa mieltä vuokrausmahdollisuu-desta. Mutta ehkä ed. E. Lahtela asetti sanansa hiukan huolimattomasti sanoessaan, että jos viljelemättömyys hyväksyttäisiinkin luopumistu-keen ja sitä ei välttämättä kannusteta, näin negatiivisessa mielessä, koska tosiasiaan on, että esi-merkiksi Itä-Suomessa ei välttämättä muuta vaihtoehtoa ole kuin todella viljelemättömyys.

Hallituksen esityksessä luopumistuen edellyt-tyksenä on joko sukupolvenvaihdos tai peltojen myynti, joten hallituksen esitys on selvästi huo-nontamassa luopumistukijärjestelmää. Rakenne-kehitys maataloudessa hankaloituu. Ennen EU- aikaa Suomessa harjoitettu maatalouspolitiikka toteutti voimakkaasti tuotannon vähentämiseen vaikuttavaa politiikkaa etenkin karjataloustuo-tannon osalta.

Nämä toimet jäykistivät Itä- ja Pohjois-Suo-messa maatalouden rakennekehitystä. Alueella valinnut rakenteellinen työttömyys esti maatalo-udesta työvoiman siirtymisen muihin ammattei-hin, ja yleensäkin vaihtoehtoja oli ja on edelleen-kin vähän. Tästä syystä ainakin Itä-Suomessa pientilavaltaisen tuotanto on jatkunut pidem-pään kuin muualla Suomessa. Luonnonolosuh-teet ovat aiemmin tehneet ja nykyisin tekevät ja tulevat jatkossakin tekemään omat rajoitteensa maataloustuotannon harjoittamiseen erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa.

EU:hun liittymisen yhteydessä sovittiin, että maatalouden harjoittamisen oikeus tulee säilyt-tää koko maassa. Etenkin Itä-Suomessa on voitu hyödyntää EU-ajan rakennekehitystä hitaam-massa tahdissa muuhun maahan verrattuna. Kuit-tenkin nyt on syntynyt selvää innostusta ryhtyä investoimaan muun muassa karjatalousraken-nuksiin. Näin myös vapautuva peltoala tarvittai-siin ehdottomasti muun muassa rehun tuotan-toon.

Hallituksen kaavailema luopumistuen osittai-nen heikentäminen on toteutuessaan paha isku Itä- ja Pohjois-Suomen maatalouden kehittämi-selle. Peltojen vuokrauksen mahdollistaminen on välttämätöntä, koska rakennusinvestoinnit ovat suuret ja siitä johtuen pääomaa ei riitä yhtä aikaa pellon ostoon. Viljelijöiden ei ole mahdollista sitoa pääomia lisäämaan hankintaan. Myöskään pellon myyntiin ei ole sellaista halukkuutta, että se turvaisi kehittyvien tilojen rehun tarpeen. Myyntiajatukset kypsyvät hitaammassa tahdis-sa. Vuokraus on myös henkisesti helpompi asia. Monelle myyminen on vaikeaa, osalle mahdo-

tontakin, sillä tila haluttaisiin pitää oman suvun omistuksessa. Suomalainen maanviljelijä mieluummin ostaa kuin myy maata.

Tähdennän kuitenkin, että Etelä-Suomessa pellot menevät kaupaksi, mutta asia on aivan toinen esimerkiksi monessa Pohjois-Karjalan syrjäisessä kunnassa. Otan esimerkiksi oman kotikuntani Lieksan. Siellä luopumistavat vuosina 95—99 olivat seuraavat: sukupolvenvaihdokset ainoastaan 10 prosenttia, peltojen vuokraus lisämaaksi peräti 70 prosenttia ja peltojen viljelemättömyys 20 prosenttia. Viiden vuoden aikana ei tehty yhtään lisäaluekauppaa lutua varten. Valtakunnalliset prosenttiluvut ovat aivan muuta. Sukupolvenvaihdokset ja lisämaan luovutukset, jotka tapahtuvat omistusoikeuden luovutuksella, ovat olleet ylivoimaisesti merkittävimpiä.

Erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa on tiloja, joiden pellot eivät kokonaan tai tietyiltä osin sovellu nykyaikaiseen maatalouteen joko sijainnin, kivisyyden tai pienuuden takia. Näin myös oikeus jättää pelto viljelemättä ja saada luopumiskorvaus on mielestäni perusteltua, mikäli selvityksen perusteella todetaan, että lutu-ehdot täyttäviä halukkaita ostajia ei löydy. Vapautuuhan näin tuotanto-oikeutta kehittyville tiloille. On siis kysymys kansalaisten yhdenvertaisuudesta. Ei pidä rangaista siitä, että asuinpaikka on syrjäinen.

141 artiklan mukaisesti Etelä-Suomessa on maksettu siirtymäaikana korotettua investointitukea. Maan parhaat viljelyalueet ovat saaneet sellaista hyötyä, jota ei yritetäkään kompensoida heikoimmille ja hitaammin kehittyville alueille. Erityisesti itäsuomalaiset kantavat huolta luopumistuen kohtalosta. Luopumiskorvauksen säilyminen alkuperäisenä Itä- ja Pohjois-Suomessa olisi edes pieni kompensatio suhteessa Etelä-Suomen saamaan hyötyyn ja tukeen. Kuitenkin kun viimeksi tänä aamuna, niin kuin täällä on todettu, valiokunnassa käytiin tätä keskustelua, asiantuntijat eivät tämmöistä alueellista rajaamista, vaikkakin se on mahdollista, todenneet hyväksi. Henkilökohtaisesti katsoisin, että juuri Itä- ja Pohjois-Suomen osalta viljelemättömyys, siinä tapauksessa kun todetaan, että lutu-ehdot täyttäviä halukkaita vuokraajiakaan ei löydy, pitäisi mahdollistaa.

Jos lakiesitykseen ei parannusta saada, niin aluetalouden kannalta maatalouden alasajo tätäkin kautta tietää syvenevää kuilua maan eri osien välillä. Maataloustuotanto siirtyy yhä enemmän

Etelä-Suomeen, ja muuttoliike tätäkin kautta voimistuu. Ainakin peltojen vuokrausmahdollisuus on sallittava. Samoin, mikäli mahdollista, tulisi harkita viljelemättömyysvaihtoehdon salliminen yli 60-vuotiaalle luopujalle. Lakiesityksen korjaaminen on tärkeää myös yhteiskunta- ja sosiaalipoliittisesti, niin kuin täällä monessa puheenvuorossa on todettu.

Arvoisa puhemies! Olen optimisti mutta samalla realistinen. Uskon, että meillä valiokunnan jäsenillä on yhteinen tahto, että vuokrausmahdollisuus tavalla tai toisella tulee tähän lakiin. Mitä sitten tulee viljelemättömyyteen edes alueellisesti, siitä en ole läheskään niin varma, mutta toivoa aina sopii.

14 Jari Koskinen /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kähkönen puhui aika laajasti luopumistukilain muuttamisesta. Haluaisin puuttua kuitenkin yhteen asiaan. Mielestäni on vähän vaarallista ja vähän väärin riinastaa tätä asiaa ja olosuhteita eri puolilla Suomea ja sitten verrata niitä koko ajan 141-tuen mukaisiin investointitukiin Etelä-Suomessa. Aikanaan korotetut investointituet tulivat Etelä-Suomeen sen takia, että 141-neuvotteluissa ei saatu sen tyyppistä ratkaisua aikaiseksi, minkälainen tukimalli on Pohjois-Suomessa, elikkä että on kansallinen tuki, joka asteittain nousee.

Jos halutaan päästä kunnon ratkaisuun, pitäisi miettiä koko maataloutta kokonaisuutena eikä vain ottaa sieltä täältä yksittäisiä asioita. Luulen, että koko suomalainen viljelijäväestö on sitä mieltä, että investointitukien pitää olla samanlaiset koko maassa, samoilla ehdoilla, ja että myös vastaavasti tuotantotukien pitää olla suunnilleen samanlaiset koko maassa ottaen kuitenkin huomioon vähän erilaisia olosuhde-eroja, joita on. Siinä mielessä toivon, että puhutaan nyt asioista pelkästään asioina eikä vain vertailla sattumanvaraisesti.

15 Matti Kangas /vas: Arvoisa rouva puhemies! On aivan oikein, että turvataan maanviljelijöitten luopumistukijärjestelmä. Ongelmana siinä on raha, niin kuin täällä on mainittu. Sitä on rajallisesti, ja silloin pitää katsoa, mitä sillä rahalla saa. Mielestäni ratkaisuun pitäisi olla sellainen, että viljelijöitä kohdellaan tasapuolisesti, ovat heidän viljelmänsä sitten missä osassa maata hyvänsä. Varsinkin Itä-, Pohjois- ja Keski-Suomessa on muuta maata vaikeampi saada ostajia tiloil-

le, joten vuokraustakin pitäisi harkita juuri näillä Itä-, Pohjois- ja Keski-Suomen alueilla, jos varaa ei ole sitten koko maahan tällaista laajentaa.

Tällä esityksellä pitää kuitenkin tähdätä siihen, että maatalous säilyisi Suomessa siinä laajuudessa, että suomalainen viljelijä tuottaa maamme elintarvikkeet ja että maataloutta harjoitetaan koko maassa. Tämä on mielestäni järkevää aluepolitiikkaa. Näin säilyvät työpaikat maaseudulla. Maaseudullakin pitäisi pyrkiä erikoistumaan, muun muassa luomuviljelyä ja sentapaisia uusia tuotteita ottaa käyttöön.

16 Hannu Aho /kesk: Arvoisa puhemies! Tämä luopumistukikysymys, joka nyt on käsittelyssä, tämä lakiesitys, on minusta selkeä heikennys siihen edelliseen, joka meillä on ollut. Voisi todeta, että myöskin valmisteluvaiheessa, kun tätä uutta lakia on valmisteltu, on oltu hyvin pitkälle yksimielisiä, yksiselitteisiä ja myöskään Brysselin taholta sitä ei ole tyrmätty. On vähän niin kuin outo olo siinä mielessä, että sitten pyöräytetään asia kerralla poikki ja sanotaan, että on kyse rahasta.

Silloin kun lakia valmisteltiin hyvässä yhteisymmärryksessä, annettiin viljelijöiden ymmärtää, että rakennekehitys on aika voimakasta ja rakennekehityksellä halutaan luoda edellytyksiä sille, että maatalous ja viljely Suomessa tulevat tulevaisuudessa pärjäämään. Tästä on muun muassa ministeri Hemilä erittäin monta kertaa erilaisissa yhteyksissä puhunut. Hän piti edellytyksenä sitä, että rakenteen on kasvettava Suomessa, jotta me pärjäämme Euroopan unionin kovassa kisassa. Näin uskon minäkin henkilökohtaisesti.

Meidän tulee muistaa sen verran historiaa, että ennen sotia Suomessa oli niin sanottuja eurotiloja aika paljon. Mutta asutuksen myötä, kun väkeä jouduttiin asuttamaan, jouduttiin tekemään väkisin tiloja suurista tiloista, pilkkomaan niitä pienempiin, mikä oli sillä hetkellä varmasti perusteltua, mutta ei tähän hetkeen ajateltuna ole ihan perusteltu asia. Tämäkin tulisi muistaa. Se ei ole viljelijöistä johtuva kysymys, että näin on pieniä tiloja Suomessa ollut, vaan se oli yhteiskuntapoliittinen kysymys. Sillä saatiin ratkaistua monia eri asioita.

Kun annettiin ymmärtää, että luopumistukilaki tulisi jatkamaan, tiloilla asennoituttiin erittäin paljon siihen tilanteeseen, että seuraavan rakennerahestokauden aikana luovutaan maatalous- tuotannosta ja siirrytään eläkkeelle sekä anne-

taan tilan pellot muiden jatkavien viljelijöiden käyttöön. Tässä on moniakin eri perusteita. Pienet tilat eivät pysty investoimaan rajuja ja suuria rahamääriä, lähinnä ympäristökysymysten vuoksi, vaikka jos aiotaan pysyä Euroopan unionin politiikassa mukana ja tuottaa tuotteita siihen hintatasoon, että siitä vielä jäisi palkkaakin, on laajennettava, on rakennettava ja investoitava. Tämä koskee lähinnä karjataloutta. Tiedän hyvin omasta kokemuksestani, että jos aikoo jatkaa ja kisassa pysyä, miljoonainvestointi on edessä.

Jos ajattelemme tilannetta, missä iässä tila otetaan vastaan, se yhteinen lausuma, joka saatiin valiokunnasta ja jossa on 30 vuoden ikäraja, ei ole mielestäni riittävä. Toin sielläkin esille, että monia ikärajoja ei pitäisi asettaa, vaan ikärajan pitäisi olla, mikä on EU-nuori, elikkä 40 vuotta. Sen pitäisi olla perustellusti kaikissa asioissa, kun niitä käsitellään.

Tässä on paljon puhuttu vuokrausvaihtoehdosta ja on puhuttu siitäkin, voisiko se olla alueellinen. Näen, että vuokrausvaihtoehto on tärkeimpiä asioita, joilla maataloutta kehitetään, ja sitä kautta meille tulee mahdollisuus suurentaa tiloja ja vain sitä kautta. Me emme pysty joka tapauksessa silloin, kun tila joudutaan ostamaan, rakentamaan, investoimaan, samalla kalliisti ostamaan myöskin peltoja siihen sillä hetkellä lisää.

Voisi todeta, että Melan tilaston mukaan perinteisissä sukupolvenvaihdoksissa on tilan pelon laajentuminen ollut 18 prosenttia, mutta lisämaaluovutuksissa se on ollut jopa 30 prosenttia. Sekin kertoo vuokrausvaihtoehdon tärkeydestä ja nimenomaan koko maassa. Meillä on alueita, joilla on tehty tilakauppoja suhteellisesti enemmän kuin jollakin toisella alueella, mutta se ei kerro sitä totuutta, että niilläkin alueilla on vuokrausvaihtoehto äärimmäisen tärkeä, koska vain harvoja tiloja kerralla pystytään luomaan niin suuriksi, että niillä on elinmahdollisuus.

Minusta tällä luopumistukiohjelmalla, lailla, jota nyt käsitellään, ratkaistaan hyvin pitkälle muodostuvien tilojen kokonaisuus, se, annetaanko niille mahdollisuus kehittyä sellaisiksi, että ne pärjäävät Euroopan unionin maatalouspolitiikassa. Näkisin, että nyt kehittämistä ei pitäisi katkaista. Minusta on edesvastuutonta, että näin tehdään. Siitä tämä eduskunta kantaa vastuun hallituksen kera. Ellemme pysty luomaan kehittämismahdollisuuksia, meillä ei ole mahdollisuuksia rakenteen kannalta katsottuna olla kehityksessä

mukana, nimenomaan kannattavassa tuotannossa. Hallitusohjelmassa, joka on luotu, on lähdetty siitä, että ei heikennetä näitä asemia, vaan annetaan kehittämismahdollisuuksia myöskin maaseudulle ja maataloudelle.

Ed. Pulliainen käytti puheenvuoron, jossa hän sanoi, että rahasta kaikki on kiinni — niin kuin varmasti onkin, aina sitä tarvitaan — mutta näkisin, että hänen luettelemansa Agendat, 141-neuvottelut ja Wto-neuvottelut ovat ja tulevat ja ne asiat on hoidettava, ei siitä mihinkään päästä. Mutta se on myöskin tahtotilakysymys, miten näkee tämä foorumi, mitkä arvot sillä on, miten se näkee tulevaisuuden maaseudun kehittämisen kannalta ja maatalouden tulevaisuuden kannalta. Rahaa me jaamme noin 190 miljardia joka vuosi. Miten se kohdennetaan, on tärkeimpiä kysymyksiä. Siihen meidän tulisi löytää parempi yhteinen tahtotila, kuin mikä tällä hetkellä on.

Luopumistukiasia on myöskin osa sosiaalipolitiikkaa. Se on sosiaalipolitiikkaa ja yhteiskuntapolitiikkaa. Meillä on alueita, joilla on selkeästi nähtävissä, mitä viljelemättömyysvaihtoehto tekee. Se kyllä rajautuu tuonne Itä-Suomeen hyvin pitkälle Lappi mukaan lukien, mutta myöskin Keski-Suomi on hyvin voimakkaasti tulossa kuvaan mukaan. Silloin sitäkin vaihtoehtoa yhteiskuntapolitiikasta ajatellen ei pitäisi kitkeä kokonaan pois, vaan se olisi perusteltu eräissä tapauksissa käytettäväksi.

Toisaalta myöskin näen, että tämän lain käsittelyssä katsotaan, mikä on politiikan uskottavuus, säilyykö kansalla edes jonkinlaista ripausta uskoa siihen, mitä kirjoitetaan. Maassa on enemmistöhallitus. Mitä sen ohjelmapolitiikassa on luvattu ja luvattu siellä pitää ja kehittää, miten tästä mennään yli, siinä kyllä ratkaistaan monien muiden vaalien kohtalo tulevaisuudessa. Ei kansa jaksa uskoa siihen, että vaikka mitä on kirjoitettu, kuitenkin sanat syödään muutaman kuukauden sisällä. Ei sillä ole mitään jatkuvuutta eikä perustaa.

Tulee muistaa, että mitä hallitus esittää, on puhtaasti viljelijäväestön itsensä rahoittamaa. Se on viimeistä penniä myöten sen itsensä rahoittamaa, koska rahoitus kerätään lfa-indeksointirahoista, jotka muuten tulisivat lfa:n korotukseen vuosittain, joka antaisi edes jonkinlaista kompensatiota hintakehityksellemme. Kun tämä ohjelma rahoitetaan omista rahoista, joutuu kysymään, missä on se tahtotila, mitä hallitusohjel-

massa luvattiin maaseudun kehittämiseen ja maatalouden edellytysten luomiseen.

Rahasta ei ole kyse. Tämä sali hukkaa 100 miljoonaa hyvin herkästi paljonkaan puhumatta, mutta jos tähän laitetaan 100—200 miljoonaa, sillä ratkaistaan monen perheen, monen alueen kohtalo, se, miten usko tulevaisuuteen säilyy, miten hoidetaan Ruuhka-Suomen kehitys, ajetaan-ko ihmiset tänne vai saavatko he todella asua niillä asuinsijoilla, joille ovat elämänsä uhranneet, työnsä tehneet ja rakentaneet. Siellä on kaikki tärkeät yhteiskunnan palvelut, ja myös niiden ylläpidosta on kyse, annetaanko eläkemarkkoja sinne vai ei. Tämä on iso kysymys, ja siitä me kaikki yhdessä vastaamme.

Mielestäni olisi äärimmäisen tärkeää, että seuraava rakennerahastokausi hoidettaisiin niillä edellytyksillä, että viljelemättömyysmahdollisuus säilyy osittain ja vuokrausvaihtoehto ehdottomasti koko maassa. Luopumistuen jatkamisessa on kysymys siitä, mikä usko säilyy niillä viljelijöillä, jotka todella ovat investoineet, rakentaneet ja uskovat siihen, että hekin tulevat tulevaisuudessa pärjäämään.

Voisi todeta, että vuokraamalla on noin 90 prosenttia tiloista lähtenyt jatkamaan eli tänäkin päivänä ovat suoralla kaupalla tehdyt tilanvaihdot erittäin vähäisiä. Se on merkki siitä, että usko tulevaisuuteen meinaa horjua ja hallitukseen siinä, miten se maatalouspolitiikkaa tulevaisuudessa hoitaa. Tähän täytyy saada muutos. On tehty hyvä rinnakkaisesitys, ja toivon, että se saa kantatusta salissa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

¹⁷ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmän jatkamisesta vuosille 2000—2002 siten, että maatalousyrittäjät voivat päästä luopumistuella vain, jos myyvät tilansa alle 40-vuotiaalle tilanpidon jatkajalle tai peltonsa toiselle, alle 55-vuotiaalle viljelijälle. Pellot vuokraamalla tai niin sanotun viljelemättömyyssopimuksen puitteissa ei enää esityksen mukaan luopumistuella pääsisi.

Hallituksen esitys luopumistukijärjestelmäksi on sekä sosiaalisesti että alueellisesti epätasa-arvoinen. Ihmetyttää, miksi maanviljelijöiden etuuksia leikataan, vaikka hallitusohjelmassa luvataan, että hallitus toimii maatalouden sukupolvenvaihdosten edistämiseksi.

Luopumistukijärjestelmästä puhuttaessa on syytä muistaa, että kysymyksessä on sekä rakennepoliittinen asia että sosiaalipoliittinen asia. Esityksellä on myös merkittäviä vaikutuksia maatalouspolitiikkaan. Voidaan kysyä, onko miltään muulta ammattiryhmältä heikennetty ensinnäkin sosiaalietuuksia siinä määrin kuin nyt ollaan viljelijäväestöltä heikentämässä tai toisaalta onko jonkin muun tulonsaajaryhmän tuloja alennettu siinä määrin kuin viljelijäväestön EU-jäsenyyden myötä. Näyttääkin siltä, että viljelijäväestö ei ole hallituksen näkökulmasta saanut tasavertaista suomalaista kohtelua.

Hallituksen esityksen alueellinen epätasa-arvo kohdentuu lähinnä Itä- ja Pohjois-Suomeen. Siellä vuokraaminen ja viljelemättä jättäminen ovat olleet suosittuja, monissa tapauksissa ainoita, vaihtoehtoja luovuttaessa ammatista. Kyseisillä alueilla ei nykyisillä maatalouden tuloilla ole löytynyt kovinkaan paljon jatkajia eikä aina peltojen vuokraajiaakaan. Tästä syystä vuokraus- ja viljelemättömyysvaihtoehdot olisi säilytettävä edelleen järjestelmässä. On myös muistettava, ettei kaikilla luopuvilla viljelijöillä ole tiedossa jatkajaa, joka sukupolvenvaihdoksen kautta voisi ottaa tilan itselleen. Kaikilla Itä- ja Pohjois-Suomen seuduilla ei ole myöskään halukkaita peltojen ostajia, jotka täyttäisivät lakiehdotuksessa mainitut vaatimukset. Näillä alueilla viljelijät jäisivät täysin varhaiseläkejärjestelmän ulkopuolelle, joten esitys kohtelee hyvin epätasa-arvoisesti viljelijöitä.

Esitys ei edistä aidosti rakennemuutosta. Jos varhaiseläkejärjestelmää heikennetään, rakennemuutos hidastuu ja nuorten viljelijöiden mahdollisuudet kehittää tilaa heikkenevät olennaisesti, sillä lisämaan vuokraus on ollut yksi tärkeimmistä keinoista tilojen laajentamiseen ja kehittämiseen. Nuorilla viljelijöillä, jotka ovat juuri hankineet oman kotitilansa, ei ole useinkaan taloudellisia mahdollisuuksia samanaikaisesti lisämaan ostoon. Tämä on tosiasia, joka pitäisi myös muistaa eduskunnassa. Vuokrattavissa olevan maan vähenemisen seurauksena keskimääräisen tilakoon kasvu hidastuu ja kehitys maataloudessa pysähtyy. Maatalous on Itä- ja Pohjois-Suo-

nessa se, mikä muodostaa maaseudun runkoasutuksen, ja sen varaan myös rakentuu hyvin pitkälle maaseudun kehittäminen ja yleisesti pienimuotoinen yritystoiminta. Mielestäni, kuten totesin, vuokraus- ja viljelemättömyysvaihtoehdot tulee säilyttää edelleen luopumistukijärjestelmässä. Tämä on kaikkien etu, niin luopuvien kuin myös jatkavien viljelijöiden.

Katson, että valiokunnan pitää tutkia nämä asiat vielä kertaalleen. Vaikka kysymys on rahasta, uskon, että hyvää tahtoa löytyy siihen, että tätä järjestelmää kehitetään hallituksen ehdotuksesta edelleen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä korostaa, että tämä on erittäin tärkeä tasa-arvokysymys. Kysymys on siitä, onko viljelijöillä muiden kansalaisten tavoin mahdollisuus varhaiseläkkeeseen ja onko maan eri osissa olevilla viljelijöillä samanlaiset edellytykset jäädä eläkkeelle. Toivonkin, että eduskunta päätöstä tehdessään tarkastelee asiaa hyvin laajasti kansalaisten tasavertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta.

¹⁸ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys luopumistukiasiaa on mielestäni siinä mielessä hyvä, että kun tätä nyt etupäässä täällä moititaan ja minunkin tehtävänä olisi tulla tänne ja ryhtyä tätä perin pohjin moittimaan, väitän, että pahempikin tämä voisi olla. Nimittäin ennakkotietojen perusteella, mitkä tulivat ja syntyivät, oli sellainen vaikutelma loppukesästä, että hallitus ei tämän asian eteen tule tekemään mitään, vaan tämä asia raukeaa ja jää sikseen ja mitenkään ei maaseudun ja maatalouden tulevaisuutta hoideta eikä kuntoon saateta. (Ed. Ala-Nissilä: Eipä tässä paljon kehumista ole!) — Tämä on hyvä havainto sellaisenaan, ettei tässä paljon kehumista ole kaiken kaikkiaan olemassa, mutta väitän, että pohjimmiltaan tätä asiaa rakentaen ja tehden tästä voitaisiin jalostaa ja kehittää, niin kuin hyviä, erittäin kannatettavia puheenvuoroja on käytetty, sellainen laki ja sellainen esitys, minkä eduskunta voisi vielä suurella enemmistöllä hyväksyä, mikä koituisi tämän maan ja sen kansan tulevaisuuden parhaaksi.

Tässähän on eräänlaisesta ohjauksesta kysymys. Kun omalta osaltani, omalta kohdaltani, varsin hyvin tunnen ja tiedän tämän aiheen, en malta olla kertomatta oman kotitilani kohtaloa ja sen mahdollisuutta. Se oli ennen liian suuri, jotta

se olisi minkäänlaisen rakennetuen pariin pääsyt, viljeltyä oli 25 hehtaaria. Yhtäkkiä, yhdessä yössä periaatteessa, Suomen liittyessä Euroopan unioniin siitä tulikin liian pieni, elinkelvoton, ja sen takia se ei taas ole sellainen, mikä tarjoaisi pääasiallista ansiotulotoimintaa ja sellaista, että voitaisiin katsoa pääasialliseksi maatalouden harjoittajaksi, kun peltopinta-ala ei ole kovin paljon siitä kasvanut nykyiselläänkään. Näin maa-seutuväki menettää uskonsa muotoon taikka toiseen.

Niin kuin ed. H. Aho ansiokkaasti totesi, ennen sotia meillä oli erittäin paljon näitä eurokelpoisia, jatkamiskelpoisia, tiloja Suomenmaassa olemassa, oli kartanoita ja niihin rinnastettavia tiloja, mutta ne jouduttiin karjalaisväestön asuttamiseksi pirstomaan sellaisiksi tiloiksi, missä nyt monelta osin viljely pääosin valitettavasti on lopetettu.

Lakiesityksellä pitäisi tukea maatalouden rakennuudistusta ja rakennekehitystä, ja uskon, että se varmasti siihen johtaakin, kunhan se työstetään paremmaksi. Maatalouden harjoittajalla on oltava kohtuullisessa iässä jatkomahdollisuus olemassa. Pahimmat vaihtoehdot kesän aikana olivat, että tämmöinen luopumistuki 55-vuotiaana olisi saattanut jopa joidenkuiden mielestä olla vähemmän tarpeellinen siellä, ja jotkut olivat ainakin joissakin kenttäpuheissa valmiita jopa hylkäämään sen kokonaan. Ei olisi ollut mitään mahdollisuutta nähdä ja ymmärtää, että joku talon jatkaja, tyttö taikka poika, isiensä ammattia harjoittamaan ryhtyessään olisi joutunut odottamaan 45-vuotiaaksi saakka miettiäkseen, että hänestä voisi tulla tilan jatkaja ja isäntä siihen viljeltävälle tilalle. Tämä olisi ollut sula mahdollisuus, koska siihen mennessä jo pojanpojatkin olisivat olleet melkein isoisäiässä olemassa.

Tällaisenaan tämä on hyvä esitys, että on nähty ja otettu huomioon sukupolvenvaihdosmahdollisuus sellaisena kuin sen mielestäni tulee noin kohtuudella ja kunnialla olla olemassakin. Mutta myös, jotta päästään eteenpäin ja jatkaamaan, mitä kaikissa puheenvuoroissa on julki tuotu — sanoisin, että lähes jokaisessa — vuokrausvaihtoehto ja sen sisällyttäminen sinne on mielestäni äärettömän tärkeä, tarpeellinen ja sanoisin, että jopa välttämätön.

Kun ajatellaan vanhojen sukutilojen viljelyä ja näköalaa, se on usein sieltä tuvan ikkunasta katsottaessa samanlainen, kuin jos katsoo tästä tätä eduskunnan salia. Isäntä on saattanut raivata ne

pellot, viljellyt ikänsä, on kuokkinut, salaojittanut ja pannut maat lopulliseen kuntoon, koko aukea on siinä näkyvissä. Jos hänen vaihtoehtonsa ovat ne, että tila on myytävä tai väkisin viljeltävä, ei voida ajatella, että ihmisen ajatusmaailma, kun omasta pellostä, omasta käten työstä, on kysymys, olisi sellainen, että siitä kertaheitolla luovuttaisiin ikuisesti naapurille myymällä se.

Tällainen vuokrausmahdollisuus on tähän sisällytettävä ja nähtävä niin, että se olisi se tulevaisuuden matalampi ja hivelevämpi vaihtoehto, millä voitaisiin tätä tuotantoa toisin muuttaa ja oma viljely lopettaa niissä olosuhteissa, kun se olisi ajankohtaista. Kun se kymmenen vuoden aika esimerkiksi tulee, saattaa olla, että perheen parista löytyy jatkaja tilalle, jolloin tämä mahdollisuus olisi vielä auki ja siitä päästäisiin liikkeelle, ja ellei olisi, mieliala olisi jo sitten varmasti pehmentynyt niin paljon, että myyntikin voisi tulla ajankohtaiseksi ja kysymykseen. Tämä näkökulma olisi nähtävä, ja toivoisin, että se vielä tässä kaiken kaikkiaan loppuun saakka nähdään ja valmiiksi niin saatetaan, että se tähän lakiin mahtuu.

Keskustelu, mitä on käyty siitä, että vuokrausvaihtoehto voisi tulla vain alle 30-vuotiaana kysymykseen, jättää erittäin monia väliinpuotoajia tässä asiassa. On niin, että tunnen monia tapauksia, missä viljelijä on nyt 54-vuotias ja mahdollinen jatkaja, joka vuokraisi pellot, on 32-vuotias, jolloin mahdollisuutta ei synny eikä se toteudu eikä käy. Lopettaja, luopuja, ei missään tapauksessa ole valmis myymään, mutta on valmis vuokraamaan. Jatkaja taas toisaalta ostettuaan tilan jo aikaisemmin ja lunastettuaan sen vanhemmiltaan on siinä määrin varovainen ja nähnyt tämän asian sellaisena, ettei hänellä ole taas mahdollisuutta ostaa, vaikka luopuja saattaisi myydäkin.

Tämä pehmeämpi vaihtoehto, missä voidaan vuokrata ja toteuttaa tällä muodolla, pitäisi lakiin sisällyttää, ja uskallan väittää, että jos eduskunta pystyy käyttämään vähänkin omaa tahdon ja järjen voimaansa, mitä jokaisella kansanedustajalla on olemassa, tämä tulee myöskin hyväksyttyä täällä. Ellei sitä ole mahdollisuus käyttää, sitten on jouduttu joltain muulta kysymään neuvoa, kuinka tulevassa äänestyksessä äänestetään ja tehdään.

Toivon, että tämä viesti myös kerrotaan ja perustellaan niille viljelijöille, joiden kanssa tästä asiasta keskustellaan. Kun tämän maan asuttuna

pitämistä ja rakenteellista kehitystä eteenpäin viedään, myöskin niissä yhteyksissä voidaan tämä julkituoda, kertoa ja löytää ne motiivit, miksi ei ole voitu menetellä niin kuin oikein olisi ollut.

Mielestäni se, että aktiivitoimintaa edellytetään sekä jatkajalta että luopujalta kaiken kaikkiaan yhtenä ehtona tämän asian toteuttamiseksi, on erinomaisen tärkeää. Ei voida ajatella niin, että tapahtuisi niin hiljaa hiivutellen, että rahastettaisiin tämä vähäisenkin summa, runsas 2 000 markkaa, yhteiskunnalta sellaisena muotona, että tällä tilalla ei harjoitettaisi sen jälkeen aktiiviviljelytoimintaa.

Mielestäni esityksessä on hyvää se, että tämä päätoimisuusvaatimus, mikä nykyisessä laissa on ollut hyvinkin ankara ja jyrkkä, on lievennetty niin, että voidaan hankkia tuloja viljelytoiminnan ylläpitämiseksi tilan ulkopuolelta. Se on käsittääkseni hyvin perusteltu ja nähty ja myöskin sillä lailla ymmärrettävässä muodossa, että pystytään maanviljelystä jatkamaan hankkimalla joitakin tuloja jostain lisää, millä tilaa ylläpidetään ja nimenomaan kehitetään.

Varsin vahvasti näkisin tärkeänä, kuten perusteluista nähdään, sen, että tilalta kohtuullisen etäisyyden päässä asuminen nähdään yhdeksi ehdoksi. Näin ymmärrän ja näin käsitän, että tästä pitäisi pitää hyvin tarkkaan ja perustellusti kiinni. Pitää pystyä asumaan tilalla tai tilan läheisyydessä, mistä omin käsin sitä hoidetaan ja työ tehdään. Ei voida ajatella niin, että Helsingissä asutaan ja tilaa viljellään jossakin, kuten ed. Esa Lahtela antoi ymmärtää ehdottaen, että Itä-Suomi ja Pohjois-Karjala olisivat paremmassa asemassa kuin muu Suomi, että nämä olisivat niitä tärkeitä kohtia ja seutukuntia, että täältä käsin voitaisiin siellä viljellä. Ei näin, vaan tilalla asuen aktiivisesti harjoittaen tai tilan läheisyydessä asuen.

Käsittääkseni siellä on erittäin hyvin perusteltu ja nähty, mutta siellä on yksi kysymys semmoinen, minkä haluaisin nähdä, että se voisi olla myöskin toisin: Puhutaan viljelijän puolisoista. Käsittääkseni viljelijän puoliso on sellainen, että silloin hänestä puoliso tulee, kun hänestä käytetään tilalla emäntä-nimitystä, ainakin jos on naiskupuolesta kysymys. Mutta täällä näyttää olevan niin, että sovelletaan puoliso-määritelmää, jos asuu yhteistaloudessa, avioliitonomaisesti jne. Käsittääkseni tämä olisi kyllä tästä laista joutanut olla pois. En nyt väitä, etteikö se ole hyvä

asia, mutta kuitenkin maaseutuperinteisiin kuuluu se, että ollaan rehellisesti avioliitossa ja eletään siinä muodossa ja sen mukaan rakennetaan. Näkisin, että yhteiskunta, itsenäinen Suomi ja sen kehitys vaatii myöskin tulevaisuudessa, että perusarvot ovat kunniaissa. Avioliitto on ainakin maaseudulla arvostettu instituutio, mistä pidetään kiinni ja mikä kaikissa yhteyksissä johdetaan asiaan mukaan. (Ed. Tiusanen: Eikö siellä ole avioliittoja ollenkaan?) — Ed. Tiusanen, tiedän, että maaseudulla on paljon avioliittoja. — Mutta avioliitot ovat tyyppillisiä silloin, kun on maanviljelijästä ja maanviljelijän tulevaisuudesta, jatkamisesta ja luopumisesta kysymys. Silloin on avioliitto hyvin keskeinen ominaisuus ja piirre myöskin siinä, miten tämä tila koetaan ja sen jatkamahdollisuudet ja nähdään tässä asiassa.

Tämä on hyvä esitys, kunhan sitä vähän parannetaan ja otetaan vuokrausvaihtoehto sinne mukaan ja nimenomaan yhden iän perusteella niin, että raja on 40 vuotta. Silloin toivon, että tämä valiokuntatyössä tulee myöskin hyväksytyä.

Arvoisa rouva puhemies! Tämän keskinkertaisen lyhyen puheenvuoron perusteella toivon, että tämä asia etenee myöskin valiokunnassa niin kuin salissakin.

¹⁹ **Marja-Leena Kemppainen /skl:** Rouva puhemies! Meitä eduskunnassa joskus aina moititaan siitä, että kun täällä laaditaan lakeja, me jätämme niihin semmoisia aukkopaikkoja, jotka tuottavat hallaa hyvin monille ihmisryhmille. Minusta tässä hallituksen esityksessä on käymässä samalla tavalla. Nimenomaan, jos tämä toteutuu siinä muodossa kuin on esitetty eli sieltä on vuokraamismahdollisuudet ja muut jätetty pois, tämä on ristiriidassa sen käytännön kanssa, että tämän päivän tutkimusten mukaan nimenomaan maanviljelijäväestön ja maatalousyrittäjäväestön sairauslomien määrä ja sairastuvuus lisääntyy huomattavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana juuri ennen eläkeikää. Mitä ne tarkoittavat käytännössä? Sairauskulukorvaukset, sosiaalipuolen korvaukset, kaikki, lisääntyvät. Lomitusjärjestelmä on romutettu aika lailla, sen tarve lisääntyy. Se tarkoittaa sitä, että yhä enenevässä määrin nämä ihmiset joutuvat tekemään maataloilla työtä huonossa kunnossa, vaikka he eivät ole siihen kykeneviä.

Sen takia näkisinikin, että kun käydään tätä keskustelua ja asia etenee, myös nämä näkökoh-

dat otettaisiin huomioon ja ne laskelmat mahdollisesti, mitä on käytettävissä, viimeiset tilastot maanviljelijä- ja maatalousväestön sairastuvuudesta ja työssäjaksamisesta, otettaisiin huomioon. Sen takia seuraavassa eli päiväjärjestyksen 16) kohdassa oleva lakiesitys, jossa korjataan näitä asioita, tukee paremmin kokonaisuutta, ja sen takia mielenkiinnolla seuraan, miten nämä rinnakkaisaloite ja hallituksen esitys etenevät.

²⁰ **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Minustakin on tarpeen kritisoida tätä esitystä sekä periaatteelliselta näkökulmalta että teknisin ja asiaperustein. Nythän oli toiveissa, että sukupolvenvaihdos- ja luopumistuen säännökset voisivat EU-säännöksiin liittyen jopa hieman lieventyä muun muassa päätoimisuuden osalta. Kun kuitenkin lfa-tuki tuli koko maahan, niin säästöleikkuri iski muun muassa tähän asiaan aivan kohtuuttomasti. Nyt on niin, että tällä rahamäärällä, mitä tähän on käytettävissä, asiaa ei voida järkevästi hoitaa.

Tässähän oli työryhmä, joka valmisti asiaa. Sen mietintöön sisältyi valtiovarainministeriön edustajan eriävä mielipide jopa niin, että tämän rahoitukseen ei saa käyttää edes niin sanottuja automaattisia säästöjä, vaan se pitää ikään kuin tyhjistä rahoittaa.

Teknisiä ja asiaongelmia liittyy muun muassa vuokrausvaihtoehdon puuttumiseen, joka nyt eduskuntakäsittelyssä pitää saada. Toisaalta tähän pitää saada lisää rahoitusta, jotta tämä edes tyydyttävänä voisi toimia, niin kuin itse asiassa muittenkin väestöpiirien osalta voidaan osoittaa, että vastaava eläkejärjestely on näissä ikäluokissa olemassa. Näin ollen eduskunnalla on kova haaste, että tätä hallituksen aivan keinoa esitystä voidaan täällä korjata.

²¹ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Luopumistukijärjestelmä on meillä toiminut hyvin. On välttämätöntä, että sitä jatketaan myös hyvin toimivana. Tässä mielessä hallituksen esitys ei täytä näitä ehtoja.

Järjestelmällähän on kaksi tavoitetta: Se sekä parantaa tilarakennetta ja edistää sukupolvenvaihdoksia että toisaalta toimii sosiaaliturvajärjestelmänä niille viljelijöille, joilla ei ole mahdollisuutta sukupolvenvaihdoksen tekemiseen tai jotka eivät voi tai halua myydä tilaansa.

Mielestäni on välttämätöntä, että näiltä osin hallituksen esitystä korjataan eduskunnan käsit-

telyssä. Pitää olla mahdollista jäädä sukupolvenvaihdoseläkkeelle tai luopumistuen piiriin myös tilanteessa, että vuokraa peltonsa tai jättää ne viljelemättä. Erityisesti tässä korostuu Itä- ja Pohjois-Suomen pientilavaltainen alue. Siellä ei ole kysyntää kaikilla alueilla pellostä. Siellä ei ole myöskään sellaisia elämisen edellytyksiä, että nykyinen ja nykyisen EU-maatalouspolitiikan turvin tila pystyisi enää tarjoamaan kunnollista toimeentuloa.

Tästä syystä on mielestäni välttämätöntä, että ihmisillä on, pitkän raskaan päivätyön tehneillä ihmisillä, mahdollisuus jäädä kunniallisesti eläkkeelle. Tämän vuoksi siis myös viljelemättömyysvaihtoehdon pitää olla tässä järjestelmässä mukana.

Mielestäni on tarpeen, että eduskuntakäsittelyssä, valiokuntatyössä, nämä näkökohdat otetaan hyvin painavasti esille ja myös rahoituskysymys; on välttämätöntä, että budjettiraamin ulkopuolelta saadaan tähän järjestelmään rahaa.

²² **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta ei mielestäni ole tyydyttävä. Hallitus lupaa ohjelmassaan harjoittaa tasapainoista aluepolitiikkaa. Hallituksen esitykset eivät kuitenkaan näytä aina tukevan tätä ohjelmaan kirjattua periaatetta.

Näin näyttää käyvän myös tässä asiassa. Jos vuokrausmahdollisuutta ei sisällytetä luopumistukiesitykseen, tästä kärsivät mielestäni eniten Pohjois- ja Itä-Suomen maatalousyrittäjät sen takia, että siellä ei voida tehdä kauppoja siinä määrin kuin esimerkiksi Etelä-Suomessa, jossa kysyntä on aivan erilainen. Yhdyn niihin moniin näkemyksiin, joita täällä on esitetty, että vuokrausmahdollisuus saadaan myös luopumistuen piiriin.

²³ **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Ymmärrän sitä kritiikkiä, jota täällä on esitetty hallituksen esitystä kohtaan. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä on jo ennakkoon myös keskusteltu tästä asiasta, ja meidän edustajamme ovat tuoneet näitä näkemyksiä esille.

Tässä yhteydessä haluaisin erityisesti tuoda esille sen ongelman, mitä vuokrausvaihtoehdon poistaminen tästä aiheuttaa. Puhuttiin Itä- ja Pohjois-Suomesta. Siellä se varmasti tuntuu voimakkaammin, mutta täytyy sanoa, että kyllä niitä pie-

niä tiloja on monella muullakin alueella Suomessa ja jatkamismahdollisuudet ovat heikot.

Täällä tuotiin esille se, että kaikilla ei ole halua myydä. Ymmärrän sen, että ei ole halua myydä, mutta vaikka olisi haluakin myydä, niin ei löydy ostajaa.

Toiseksi erityisesti vuokrausvaihtoehto. Keskustelimme sellaisesta vaihtoehdosta, että vuokratulo vähennettäisiin luopumistuesta. Se olisi mielestäni oikeudenmukainen ratkaisu, koska jos vuokratuloa pellon vuokraamisesta saa, se vaikuttaisi luopumistuen määrään. Mutta monessa tapauksessa vuokra tulee olemaan niin pieni, että sehän vastaa korkeintaan ehkä muutaman kuukauden luopumistukea. Näin vuokrausvaihtoehdon kokonaan ulossulkeminen tästä johtaa mielestäni kyllä selviin epäkohtiin.

Maatalousvaliokuntahan asiaa käsittelee. Toivottavasti siellä löytyy ratkaisu tähän ongelmaan.

²⁴ **Juha Korkea-aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Olen ilahtuneena kuunnellut erityisesti vasemmistoliiton edustajien puheenvuoroja tässä asiassa. Todella asia on niin, että hallituksen esitys kaipaava korjauksia siltä osin, kuin täällä on todettu, että vuokrausvaihtoehto ja viljelemättömyysvaihtoehto tulisi sisällyttää tähän esitykseen, niin kuin on ollut aikaisemminkin.

On totta, niin kuin ed. Stenius-Kaukonen toteasi, että kysymys ei ole ainoastaan Itä- ja Pohjois-Suomen ongelmasta, vaan myös Etelä-Suomen ongelmasta. Omalta alueeltani Satakunnasta on tullut lukuisia yhteydenottoja, joissa todetaan, että tämä pitäisi sisällyttää tähän järjestelmään.

On ymmärrettävää, että kun monessa tapauksessa kysymys on maatilasta, joka on monen sukupolven ajan ollut saman suvun omistuksessa, siitä luopuminen ei ole kovin helppoa. Sen sijaan vuokraus- tai viljelemättömyysvaihtoehto tuottaisi sen tuloksen, että rakennekehityksessä päästäisiin eteenpäin. Ne nuoret viljelijät, jotka haluavat laajentaa tilaansa, voisivat tällä tavalla saada lisämaata käyttöön terveellä tavalla usein läheltä olemassa olevia tiloja. Toivon, että niin oikealla kuin vasemmalla yhdytään näihin ajatuksiin ja eduskunta, jolla on lopullinen päätösvalta asiassa, tekee tähän tarvittavat korjaukset.

²⁵ **Pertti Mäki-Hakola /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Täytyy olla erittäin tyytyväinen, että tämä lakiesitys on eduskunnalle annettu. Jonkin

aikaa näytti hiukan pahalta, kun tuntui siltä, että viljelijöille ei taata mahdollisuutta varhaiseläkejärjestelmään. Itse henkilökohtaisesti viime viikolla ja viikonvaihteen aikana haastattelin Etelä-Pohjanmaalla useita viljelijöitä ja henkilöitä, jotka ovat näiden luopumistukiasioiden kanssa tekemisissä, ja heidän palautteensa oli yksiselitteisen myönteinen tälle lakiesitykselle. He myöskin totesivat, että kun on selkeästi linjattu sillä tavalla, että luopuminen tapahtuu nimenomaan myymällä, silloin on kysymys aidosta viljelijästä, joka haluaa nimenomaan jatkaa täysipainoisesti toimintaa ja panostaa siihen omaan tilaansa. Eli he näkivät sen todella merkittävänä ja järkevänä, että tähän suuntaan ollaan siirtymässä.

Henkilökohtaisesti minä en voi käsittää sitä, että esimerkiksi MTK omalta osaltaan on ajassa kehitystä siihen suuntaan, että jätettäisiin viljelemättä tiloja, täysin tuottamattomaan tilaan halutaan jättää. MTK:n edustaja, kun häntä valiokunnassa kuultiin, ilmoitti selvästi, että MTK:n tavoitteena on pitää myöskin tämä viljelemättömyys mukana. Minä en näe sitä millään tavalla järkevänä, vaan kyllä meidän täytyisi saada nimenomaan maata siirtymään sellaisille aktiiviviljelijöille, jotka haluavat panostaa maatalouteen ja haluavat kehittää omaa elinkeinoaan ja olla siinä täysipainoisesti mukana. Sen on oltava ensimmäinen lähtökohta. Ruotsinkielinen SLC-järjestö otti hiukan toisen tyyppisen kannan, joka oli hyvin järkevä ja terve kanta ja poikkesi MTK:n kannasta selvästi.

Eli näen tämän erittäin hyvänä. Voidaan aina harkita alle 30-vuotiaitten osalta vuokrausvaihtoehtoa, koska silloin on kysymys tilasta, jolla vielä eivät välttämättä varat ole sellaisessa järjestyksessä, että niitä voitaisiin löytää. Ja on muistettava, että pantiin ikäraajaksi mikä hyvänsä, niin aina löytyy varmasti väliinputoajia. Asenemuutos tarvitaan. Pitää suunnata sillä tavalla, että tilakauppoja syntyy ja tilat siirtyvät sellaisten omistukseen, jotka haluavat nimenomaan harjoittaa viljelyä.

²⁶ **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! On ollut aika mielenkiintoista kuunnella käytyä keskustelua. Vaikuttaa siltä, että ainakin osassa vasemmistoa on paremmin ja enemmän ymmärtämystä tämän hallituksen esityksen korjaustarpeesta kuin osassa kokoomusta, äskenkin kuullun puheenvuoron perusteella.

Jos rakennekehitystä halutaan nimenomaan hidastaa, silloin tämä hallituksen esitys on paikallaan, mutta jos sitä halutaan edistää, niin kuin monet hallitukset, sekä Lipposen edellinen että nykyinen että Ahon hallitus jnp., ovat halunneet ja niin kuin kaikissa mahdollisissa juhlallisissa, sanoisinko, julkilausumissa aina ääneen lausutaan, että rakennekehitystä pitää edistää, jos sitä pitää edistää, niin kyllä silloin ennen kaikkea vuokrauksen pitäminen lainsäädännössä edelleenkin mukana on aivan välttämätön toimenpide. Sen sieltä pois kiskaiseminen ja heittäminen hallituksen nyt esittämällä tavalla — ja tämä koskee myös viljelemättömyyttä mutta ennen kaikkea vuokrausta — sen, ennen kaikkea vuokrauksen, pois heittäminen hallituksen esittämällä tavalla merkitsee sitä, että rakennekehitys hidastuu, vaikeuksia tulee monille niille viljelijöille, joilla on lisämaan tarvetta nimenomaan vuokrausmielessä, ja vaikeuksia myös niille luopujille, jotka järjellisellä tavalla olisivat valmiita luopumaan viljelystä.

²⁷ **Pertti Mäki-Hakola /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen tulkitsti taas kyllä puheenvuoroani niin kuin piru Raamattua. Kyllähän tässä kysymys on nimenomaan siitä, että tällä esityksellä hallitus on lähtenyt siitä, että halutaan maatalouden rakennekehitystä terveeseen suuntaan kehittää, ja silloin tavoitteena on oltava nimenomaan sen, että tilat siirtyvät sellaisten omistukseen, jotka haluavat tehdä töitä tämän elinkeinon parissa. Se on tervettä suuntausta, ja jos puhutaan viljelemättömyysvaihtoehdosta, minun käsitykseni mukaan se on täysin järjetöntä tässä tilanteessa, jos keran löytyy sellaisia ottajia, jotka haluavat tehdä töitä. Etelä-Pohjanmaalla, niin kuin varmaan tilastoista näkyy, tehdään tilakauppoja. Siellä halutaan panostaa tämän ammatin harjoittamiseen ja halutaan saada tila omaan omistukseen, jolloin voidaan myös tehdä siellä niitä toimenpiteitä, mitä tarvitaan. Meillä on totuttu tekemään töitä eikä olla valittamassa joka paikassa.

Tässähän yksi vaihtoehto, mitä valiokunta tulee tarkastelemaan, on se, että valtiovalta omilla toimenpiteillään voisi olla mukana tässä kuviossa sillä tavalla, että toimisi kuitenkin jonkinlaisena välittäjänä eli olisi valmis ostamaan tiloja sellaisilla alueilla, joilla ei muuten tilakauppaa tapahdu. Se on minun mielestäni selvittämisen arvoinen vaihtoehto, ja kun siitä nyt asiantuntijoita

kuullaan ja näkemys muodostetaan, niin katsotaan, löytyykö siitä mitään.

Yksi asia, mikä tässä on aika oleellinen, on asetus, joka tästä asiasta tullaan aikanaan antamaan, ja olisi toivottavaa, että asetusluonnos-tekstit olisivat myös käytettävissä tässä yhteydessä, kun tätä lakiasiaa sinänsä käsitellään. Minä näen tämän oikeaan suuntaan menevänä kehityksenä, että nimenomaan tilakauppojen kautta saatetaan maat sellaisten haltuun, jotka haluavat panostaa tämän elinkeinon toimintaan.

²⁸ **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totta kai tämä esitys on parempi kuin lain kokonaan hylkääminen ja tämän menettelyn lopettaminen. Eihän siitä ole kysymys. Mutta kyllä tässä tällä hetkellä voimassa olevaan tilanteeseen verrattuna on kuitenkin radikaali heikennys ja erityisesti vuokrauksen osalta, ja emme me keskustassa tätä tule hyväksymään. Eivät meillä päin viljelijät hyväksy tätä, ja myös koko Suomen kaikkien viljelijöiden etujärjestö on tästä asiasta samaa mieltä. Minä toivon, että myös kokoomuksen puolella on harrastusta korjauksiin. Ainakaan ed. Mäki-Hakolan ensimmäisessä puheenvuorossa ei tällaista selvää korjaushalua mielestäni ollut tunnistettavissa. Minä toivon, että kun pitemmälle keskustellaan, niin sellainen piirre vähitellen löytyisi.

²⁹ **Pertti Mäki-Hakola /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Mäki-Hakola yleensä muodostaa kantansa sillä perusteella, kun hän saa asiasta tietoa. Meillä on tällä hetkellä valiokunnassa asiantuntijakuuleminen ja asian käsittely menossa, ja sen perusteella kanta muodostuu. Mutta jo periaatteessa näen, että esitys, joka on tehty, ohjaa nimenomaan maatalouttamme ja tilakehitystä siihen suuntaan, johon sitä on vietävä. Se on ollut aina Pohjanmaalla selvä asia, että kun sinulla on jotakin omaa, niin silloin sinä sitä kehität; jos se on jonkun toisen omaa, silloin kehittämistoimenpiteet jäävät vaillinaisemmiksi. Toivoisin, että myös keskisuomalaiset ottavat opikseen tästä elämänviisaudesta, ja myös varmaan Itä-Suomen puolella olisi syytä katsoa. Kyllä tiedän, että vaikeaa se on, mutta varmaan siitä olisi kuitenkin opittavaa. Toivoisin, että ed. Pekkarinenkin huomaa, että yhteiskunta muuttuu, eikä mennä aina tällaisilla vanhoilla keskustalaisilla tai maalaisliiton linjoilla, että mikään ei muuttua saa.

³⁰ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys maatalousyrittäjien luopumistuesta on hallitusohjelman vastainen. Sen vuoksi minusta on erittäin hyvä, että tässä on lähinnä keskustan edustajien tekemä rinnakkaislakialoite. Hallituksen esitys on siinä mielessä kannatettava, että se on aktivoimassa sukupolvenvaihdosten lisääntymistä ja tätä kautta luomassa tietyn peruslähtökohdan myös luopumistuen jatkumiselle.

Mutta ehkä kaikkein suurimpana periaatteellisena kysymyksenä otan nimenomaan vuokrausvaihtoehdon poistumisen. Itse olen jo 22 vuotta toiminut vuokratilajelijänä. Tiedän, mitä merkitsee mahdollisuus, että on käytettävissä myös vuokrapeltoa. Enkä ihan hyväksy sitä enkä ajattelisi niin mustavalkoisesti kuin ed. Mäki-Hakola, ettei voisi pitää huolta myös toisen omistamasta. Minusta tämä on aika merkittävä yhteiskunnallinen kysymys, jos ajatellaan maatalouden rakennemuutosta. Se, että meillä on mahdollisuus vuokraukseen, on yksi keskeinen edellytys myös rakennekehityksen eteenpäin viemiselle.

Tämän vuoksi, arvoisa puhemies, minusta on erittäin tärkeää, että rinnakkaislakialoite otetaan valiokunnassa hyvin vahvasti esille ja pyritään korjaamaan hallituksen alkuperäistä lakiesitystä.

³¹ **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Minulla on kädessä paperi, jonka perusteella ed. Mäki-Hakolalle voisi sanoa, että myös Etelä-Pohjanmaalta löytyy niin sanottuja köyhiä. Tässä on lisäalueella rakennetta kehitetty vuosina 96—98 prosenttijakamana 66 prosenttia. Osa maista on varmaan ostettu, mutta vakuutan, että ei kaikkia. Kyllä vuokrausvaihtoehto on äärimmäisen tärkeä myös eteläpohjalaisille viljelijöille, jotta sielläkin rakenne kehitty tasapuolisesti. Sieltä löytyy alueita, joilla kehitys on erittäin voimakasta, mutta väitän, etteivät tilat vielä ole sielläkään muodostuneet sellaisiksi, ettei tätäkin vaihtoehtoa tarvittaisi.

Valiokunnassa käydyistä keskustelusta, johon ed. Mäki-Hakola viittasi, pitää muistaa, että Suomi ei ole yksin Keski-Pohjanmaa tai Etelä-Pohjanmaa, vaan meillä on monia alueita. Pitää nähdä kokonaisuutena tämä asia. Ei se tätä maata kaada eikä kokonaisuuksia ratkaise, jos viljelemättömyysvaihtoehto joillakin alueilla on vielä käytössä voimakkaammin. Minä uskon, että edustamillamme alueilla ei pelto jouda kyllä le-

päämään, vaan sitä käytetään tosissaan kehittämiseen. Se pitää nähdä myös oikean suuntaisena, siitä olen kyllä samaa mieltä.

Mutta väistämättä on tilanne se, että esimerkiksi itse köyhänä miehenä joudun kahta vuokratilaa viljelemään oman tilani ohella, ja pidän sitä kyllä ihan merkittävänä itseni ja lasteni suhteen.

³² **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Mäki-Hakolan ajatukseen siitä, että viljelemättömyysvaihtoehto ei ole mitenkään aktiivoiva, voi yhtyä ihan täydellisesti. Kaikkein kurjimpana näen juuri sen vaihtoehdon ajatellen vaikka omia seutukuntiani, missä asun. Jos siellä kaikki isännät ottavat viljelemättömyysvaihtoehdon, niin mihin se johtaisi? Sen jälkeen siellä ei olisi kuin horsmaa tai lepikkoa ja mahdollisesti sinne joitakin koivuntaimia voisi istuttaa. Se olisi sen jälkeen käsitelty; siellä ei olisi mitään uutta. Sen takia meidän tässä jotain on kuitenkin tehtävä ja niin tulee tapahtumaan. En usko, että vanha systeemi tulee jatkumaan, niin kuin jokainen voi tunnustaa. Poliitiikkaahan voi tehdä, ja tietyksi keskustaopposition pitää tehdäkin politiikkaa tässä.

Viljelemättömyydestä todennäköisesti luopumistukea ei saa, se lienee ihan selvä, mutta vuokrausasia pitäisi kyllä saada sillä tavalla kuitenkin joihinkin puihin, jotta mahdollisesti alle 35-vuotiaat voisivat yhä edelleen vuokrata, jos se välimuoto vedetään esiin. Kun on puhuttu 30 ja 40 ikävuodesta, niin vedetään raja siihen väliin ja etsitään kompromissia.

³³ **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Keskustelun keskeinen argumentointi on pyörinyt rakennekehityksen tiimoilla. Täytyy sanoa, että minun tietopohjaltani rakennekehitys tapahtuu vain todellisten rakenteitten kehittämisen kautta. Olen kyllä ed. Mäki-Hakolan kanssa ihan samaa mieltä siitä, että vasta sitten, kun maa siirtyy omistukseen, se on todellinen rakennekehitysaste.

Toisaalta taas viljelemättömyyskin on rakennemuutosta ilman muuta, mutta se on kyllä sellaiseen suuntaan, herra paratkoon, että kuka nyt sellaista suuntaa haluaisi nähdäkään. Vuokrausvaihtoehdon näen vain välineenä, välivaiheena, jonka varaan ei voi tulevaisuutta rakentaa, koska jo ihmisten välinen kemia voi aiheuttaa sen, että en sinulle vuokraa ja sillä sipuli. Siinä sitä sitten ollaan monttu auki kehitysvaihtoehdon ja tule-

vaisuuden kanssa. Tällä tavalla peruskäsitteistö pitää mielestäni pitää hyvin kirkkaana.

Muutenkin olen sitä mieltä, että jos nyt tämän keskustelun puheenvuorot laitetaan yleiseen maatalouspoliittiseen viitekehykseen ja kaikki opposition puheenvuorot siirretään sinne, niin täällä hallituspuolella on mukava ilotella muutama tunti näiden puheenvuorojen kanssa. Mutta itse asiasta olen sitä mieltä, että oppositio on periaatteessa ihan oikealla puolella ollut tässä asiassa.

³⁴ **Pertti Mäki-Hakola /kok:** Arvoisa puhemies! Täytyy näin ensimmäisen kauden kansanedustajana ja ed. Pulliaista näissä ympyröissä tunteettomana todeta, että olen ollut todella yllyttynyt ed. Erkki Pulliaisen esiintymisestä eduskunnassa. Täytyy todeta, että ainoa vika on, että hän on väärässä ryhmässä. Hän sopisi oikein hyvin myös kokoomuksen ryhmään ainakin näissä asioissa. Luonnonsuojelu- ja karhukysymykset voivat olla sitten asia erikseen, mutta noin muuten.

Kun puhuttiin maatalouden etujärjestöistä, kyllä ruotsinkielisen maatalouden etujärjestön toiminnanjohtaja aika selkeästi omassa puheenvuorossaan valiokunnassa linjasi tämän kysymyksen. Hän näki täysin selkeänä sen, että sukupolvenvaihdoksia ja lisäkauppoja tulee ensisijaisesti tukea. Vasta sen jälkeen tulevat, kaukana jäljessäpäin, muut vaihtoehdot. Mielestäni tämä linjaus on nimenomaan se, josta pitää koettaa lähteä. On aivan selvä asia ja nähty se, että kun puhutaan toisen omasta tai puhutaan täysin omasta omaisuudesta, kehittäminen on aivan toisen tyyppistä. Se on mielestäni joka puolella ympärillä jatkuvasti näköpiirissä. Kyllä toisenkin omasta voidaan pitää huolta, mutta oma on joka tapauksessa aina omaa.

Sen myönnän, että varmasti maataloudenharjoittajia on köyhiä Pohjanmaalla muitakin kuin ed. Hannu Aho, jonka tilanne nähtävästi on korjaantumassa parastaikaa hyvää vauhtia, kun hän täällä istuu. Kuitenkin rahoitusjärjestelmät ovat tänä päivänä sen tyyppisiä, että niillä varmasti pystytään myös nämä kysymykset ja ongelmat hoitamaan. Minä en näe minkäänlaista ongelmaa siinä, että siirrytään hiljalleen kokonaisuudessaan suoriin ja selviin kauppoihin ja mennään

ihän oikeaan suuntaan rakennekehityksenkin myötä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

16) Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 149/1999 vp (Eero Lämsä /kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laiksi tavaramerkkilain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 133/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys maakaasumarkkina-laiksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 134/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

¹ **Pentti Tiusanen /vas:** Rouva puhemies! Käsittelemme hallituksen esitystä n:o 134 näiltä valtiopäiviltä, esitystä eduskunnalle maakaasumarkkina-laiksi. Kysymyksessä on Suomen kannalta poikkeuksellinen tilanne. Suomella on ainoastaan yksi kaasuverkkolinjaus, ja tunnetusti se tulee Venäjältä. Näin ollen hallituksen esityksen voimaantulo ei tapahdu tässä maassa samoin kuin yleensä Euroopan unionissa. Hallituksen

esityshän pohjautuu Euroopan unionin direktiivin soveltamiseen, direktiivin, joka määrittelee maakaasun sisämarkkinoita koskevaa yhteistä säännöstöä. Tämä tulee vasta sitten voimaan, kun Suomella on toinen yhteys taikka Suomella on yhteys Euroopan unionin jäsenvaltioon tai johonkin muuhun kolmanteen tahoon.

Mielestäni asia on erittäin tärkeä, koska tähän liittyy maakaasuputkiston kehittäminen ja pitkään täällä jatkunut keskustelu ja esillä ollut asia siitä, että meillä olisi kaasuverkkoyhteys Keski-Eurooppaan, lähinnä Saksaan.

Arvoisa puhemies! Tosiaankin maakaasuverkkoasia on niin paljon iso, että kaksi minuuttia ei siihen riitä.

Keskustelu liittyy kaasuverkkoyhteyteen Itämeren yli Suomesta Saksaan. Tämähän tunnetusti on asia, jonka pitäisi noin kahden vuoden kuluttua ratketa. Yva-selvitys tehdään ennen sitä, ympäristönvaikutusarviointi. (Ed. Elo: Miten niin kahden vuoden päästä, ed. Tiusanen? Onko se tiedossa?) — Ne, jotka tietävät, tietävät, että tämän asian pitäisi noin kahden vuoden kuluttua olla selvillä, rakennetaanko se putki, ed. Elo. Uskon, että te kannatatte tätä yhteyttä.

Toinen vaihtoehto, läntinen vaihtoehto Norjaan, on ollut myös viime päivinä keskustelussa. Meillähän on ollut sellainen ennakkokäsitys, että Norjan ja Pohjanmeren kaasualueelle ei tulisi putkiyhteyttä, mutta mahdollisesti ja toivon mukaan tulisi Keski-Eurooppaan. Tässä asiassa on Gasum — venäläisen Gazpromin, suomalaisen Fortumin ja saksalaisen Ruhrgasin yhteisyritys — tekemässä selvitystä lukuisien muiden mukana olevien toimijoiden kanssa. Myöskin ottaen huomioon sekä Euroopan unionin energiantarpeen että Kioton prosessin ja ilmastomuutoksen, olisi erittäin tärkeätä ja toivottavaa, että Keski-Euroopan kivihiilivoimalat muutettaisiin maakaasukäyttöisiksi. Se aina merkitsee vain puolta niistä hiilidioksidipäästöistä, joita kivihiilivoimalat tuottavat. Bonnissa viime viikolla jälleen Kioton prosessi meni omalta osaltaan eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluaisin todeta sen, että todellakin tämä hallituksen esitys tulee Suomen kohdalla voimaan vasta, kun tuo toinen linjaus muualle kuin Venäjälle on avattu. Sen puolesta toivon KTM:n, kauppa- ja teollisuusministeriön, tekevän työtä. Sen puolesta toivon, että me kaikki omalta osaltamme olemme valmiit toimimaan.

² **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Olen tottunut arvostamaan ed. Tiusasen näkemyksiä lähes asiassa kuin asiassa, mutta mitä hänen energiapolitiisiin käsityksiinsä tulee, niistä minulla on erilaisia ajatuksia.

Ed. Tiusanen jo selvitti sen, mistä tässä asiassa on kysymys, eli direktiivin toimeenpano tapahtuu Suomen osalta vasta siirtymäkauden jälkeen, kun olemme mahdollisesti toisesta Euroopan unionin jäsenmaasta saaneet yhteyden kaasuverkkoon tai sitten kun Suomella on useampi kuin yksi kaasuntoimittaja. Niin kuin ed. Tiusanen totesi, kaikki tiedämme, että olemme tällä hetkellä yhden kaasuntoimittajan eli Venäjän varassa. Kaikki maakaasun lisääminen tulee perustumaan siihen, että löydämme toisen toimittajan, ja kuten yleinen ajattelu on, mieluiten toisesta EU-maasta tai kuitenkin Länsi-Euroopasta.

Puhemies! Olen havainnut ja uskon, että tämä koskee myös ed. Tiusasta, että monille ajatus, että saamme toisen maakaasuyhteyden, on jonkinlainen pakotie ydinvoimasta. Ei haluta myöntää sitä, että me ehkä kuitenkin tarvitsemme lisää ydinvoimaa tähän maahan, jos haluamme säilyttää korkean teollisen tason Suomessa. Ed. Tiusanen totesi aivan oikein, että maakaasu on hiiltä puhtaampi vaihtoehto; se on aivan selvä. Ehkä 60 prosenttia saattaa sittenkin olla, ed. Tiusanen, tarkempi hiilidioksidipäästöjen luku maakaasussa verrattuna hiileen, mutta se on joka tapauksessa selvästi puhtaampi vaihtoehto.

Puhemies! Suomessa on myös paljon tehty selvityksiä siitä, minkälaista vaihtoehtoa voisimme käyttää maakaasun lisätoimituksissa. Vuosien mittaan on aina tullut "ilosanomia". Muistan eräänkin televisiolähetyksen joitakin vuosia sitten, jossa Ruotsin pääministeri totesi sivulauseessa, että Ruotsi saattaisi harkita maakaasujohdon vetämistä Ruotsin läpi Norjasta Suomeen, ja josta alkoi valtava keskustelu. Todellisuudessaan Ruotsi ei ole koskaan ollut kiinnostunut maakaasuputken vetämisestä Ruotsin kautta Suomeen.

Kuten ed. Tiusanen totesi, tämän päivän lehdis­sähän on tieto siitä, että Pohjolan Voima neuvottelee tällä hetkellä Norjan kanssa maakaasuverkon vetämisestä Ruotsin läpi, niin että se tulisi Suomessa Kristiinankaupunkiin. Tässä on vain se yksi mutta. Minulla on se kuva edelleenkin, että Ruotsissa ei ole tapahtunut minkäänlaista lii­kahdusta maakaasun suuntaan, joten tämä asia ei todennäköisesti etene.

Puhemies! On myös mielenkiintoista todeta se, että Norja tuottaa kaiken sähkönsä sataprosenttisesti vedellä. Se ei itse käytä maakaasua. Mutta Norja rikkaana maana, myös luonnonvaroiltaan rikkaana maana, haluaa myydä paitsi öljyä myös maakaasua. Suomi olisi sopiva kohde maakaasun myymiseen. Mutta, puhemies, vielä kerran totean — edustajien on hyvä tietää se — että norjalaiset eivät itse maakaasua halua käyttää, koska se on heidän mielestään likainen vaihtoehto.

Mitä tulee Saksan putkivaihtoehtoon, ed. Tiusanen, minulla ei ole tiedossa, että saisimme parin vuoden kuluttua lopulliset selvitykset siitä, miten siinä käy.

Puhemies! Uusi eduskunta on monella tavalla vielä uusi ja myös sillä tavalla, että ei ole käyty kunnan energiapolitiittista keskustelua. Tämäkään ei ehkä nyt anna aihetta siihen. Hallituksen esityksessä ei ole riittävästi näkemystä ja tietoa, jotta pääsisimme todella syvälliseen energiapolitiittiseen keskusteluun.

Mutta kun ed. Tiusanen vielä otti esille Kioton prosessin, niin aika mielenkiintoista on se, että ed. Tiusanen ympäristövaliokunnan puheenjohtajana joutuu kyllä myöntämään sen, että Kioton prosessi on selvästi jämähtänyt paikoilleen. Se ei etene. Ed. Tiusanen totesi, että Bonnissa se eteni. Tämänhetkiset tiedot viittaavat siihen, että nyky näkymillä vuonna 2010 hiilidioksidipäästöt tulevat lisääntymään koko EU:n puitteissa 18 prosentilla vuoteen 90 verrattuna, kun tavoitteena on ollut, että vuonna 2010 hiilidioksidipäästöjen taso olisi sama kuin vuonna 90, joten, puhemies, paljon on vielä tehtävää.

Maakaasumarkkinaista sen sijaan minulla ei ole mitään vastaan sanottavaa, mutta kovin nopeasti Suomi ei ilmeisesti direktiivin velvoitteita joudu täyttämään.

³ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elon puheenvuoroon hiukan jatkoksi.

Se viimeinen huomionne, että Kioto ei etene, ei sikäli pidä paikkaansa, että todella Bonnissa luotiin keinoja ja sovittiin keinoista, miten niin sanottuja Kioton mekanismeja kehitetään eteenpäin. Niitä ovat siis päästökauppa, joka sinänsä on ongelmallinen asia, yhteistoteutus, joint implementation, ja cdm eli ympäristön kannalta puhtaat kehittyneet mekanismit, jotka ovat lähinnä kehitysmaiden tarpeisiin. Näiden menetelmien kehittäminen sovittiin Bonnissa eli prosessi

pidettiin liikkeessä. Vuoden kuluttua Haagissa on kokous. Tämä vuosi on ratkaiseva.

Mutta siinä olen täysin samaa mieltä kuin ed. Elo, jonka puheenvuoroja minä puolestani kunnioitan, myös energiapolitiittisia puheenvuoroja, että maailmassa ilmastomuutos menee valtavan paljon nopeampaa vauhtia eteenpäin kuin Kioton prosessi. Ilmastomuutokset näkyvät muuttuneina säätyypeinä, maailmalla riehuvina hirmu-uriskyinä jne.

Ihan lopuksi, arvoisa puhemies, haluan vielä todeta sen, että maakaasu on noin puolen vertaa edullisempi CO₂-päästöihin nähden kuin hiili, kun otamme huomioon tuotantoyksiköiden tehon. Yleensä maakaasuvoimalat ovat paljon tehokkaampia.

Mutta tässä vaiheessa en käytä enempää aikaa. Totean vain sen, että tieto tuli esille Gasumin 25-vuotistilaisuudessa Finlandia-talossa 29.10.

⁴ **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Suomessa on paljon toiveajattelua, joka liittyy energiapolitiikkaan ja myös ilmastopolitiikkaan. Mitä maakaasuvaihtoehtoon tulee, niin kyllä me kaikki tiedämme sen, että mitään todellista vaihtoehtoa maakaasun lisäämiselle tällä hetkellä ei ole tiedossa. Kuitenkin vuosi 2010 lähestyy kovaa vauhtia. Kovasti on puhuttu siitä, että maakaasulla korvaisimme kivihiihtä, mutta, kuten sanottu, tällaista vaihtoehtoa ei ole tällä hetkellä olemassa.

Mitä, ed. Tiusanen, tulee Kioton etenemiseen, niin kun esimerkiksi suuressa valiokunnassa kansliapäällikkö Hautajärvi oli paikalla, hän vastasi, että Suomi ehkä pääsee vuonna 2002 ratifioimaan tätä sopimusta. Näyttää kuitenkin siltä, että joudumme koko ajan siirtämään aikarajaa, ja ilmeisesti myös päästöjen osalta edelleen vallitse aikamoista toiveajattelua.

⁵ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Todella tämä Suomen kanta Kioton sopimuksen ratifiointiin tuli esille myös Bonnin kokouksessa viime viikolla ympäristöministeri Hassin puheenvuorossa, joka oli samalla EU-puheenvuoro. Siinähan todettiin, että Suomi tai EU on halukas ja valmis, siis willing and ready, ratifioimaan sen sopimuksen. Kanta oli siis hiukan ehdollinen edelleen.

Oma kantani on se, että Suomen pitäisi aikaisemmin, siis Suomen, esimerkiksi Haagin koko-

uksen yhteydessä vuonna 2000, ensi vuonna, ratifioida se. Tämä Yhdysvaltain mukaantulon tai muun odottelu ei ole oikea asenne. Edelleenkin kyllä Kioton prosessi on hengissä, ja se on tärkeä asia.

Mitä tulee ydinvoimaan, niin Bonnin kokouksessa uskoin enemmistön käsityksen olevan, että ydinvoima ei mahdu cdm-puitteisiin, siis puhtaiden välineiden kehittämisen puitteisiin, koska ydinvoima tuottaa taas omat ympäristöongelmansa, joita ovat sitten lähinnä ydinjätteet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

19) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvain ja työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 135/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystalvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työministeriö antaa vuosittain yhtenäisen käytännön aikaansaamiseksi määräykset tämän lain mukaisista työssäkäyntialueista. Mielestäni tämä työministeriön vuosittainen määräys työssäkäyntialueista on kyllä ylisäättelyä. On selvää, että naapurikunnissa pitäisi olla yhteneväinen käytäntö eikä niin, että toisessa kunnassa esimerkiksi päivärahaan laitetaan karenssia ja toisessa ei, kun on kuitenkin ihan lähekkäisistä kunnista ja työssäkäyntimahdollisuuksista kysymys. Tämä yhdenmukainen käytäntö olisi voitu hoitaa muullakin tavalla kuin laissa säätämällä. Pykälän muutos ei mielestäni anna edellytyksiä sille, että esimerkiksi rakennusmiehiä määrätään käymään kauempana kuin muuten yleisesti työttömien edellytetään hakevan töitä.

Sovitellun päivärahan kestosta vasemmistoliossa keskusteltiin ennen esityksen antamista, ja katsoimme, että voimaantulosäännöstä vain olisi

tullut jatkaa tämän päivärahan jäädytyksen osalta eikä nyt lähteä muuttamaan tätä pykälää. Ensi vuoden osaltahan tämä ei muutu, mutta meidän mielestämme sovittelussa päivärahassa on paljon enemmän korjaamista ja korjaukset pitäisi saada nopeasti aikaan, koska tämä on tietyllä tavalla eräs työnteon vastaanottamista jarruttava pykälä, tämä sovittelun päivärahan käytäntö. Valiokunnassa näitä asioita varmasti tarkemmin käsitellään.

2 Pertti Turtiainen /vas: Arvoisa rouva puhemies! Kahteen kohtaan lakiesityksessä eli myyntivoiton jaksotukseen ja työssäkäyntialueeseen.

Ensinnäkin myyntivoiton jaksotukseen. Mielestäni on myönteinen asia, että tässä nyt on liikahdettu eteenpäin ja ajateltu monen sellaisen yksityisyrittäjän tilannetta, joka on joutunut työttömäksi. Hän on perustanut yrityksen, lähtenyt kokeilemaan yrittämisen siipiä ja tullut sitten siihen tilanteeseen, ettei olekaan mahdollisuuksia jatkaa kuitenkaan. Silloin on tullut tilanne eteen, että yritys pitää myydä, jolloin se myyntivoitto, mikä tulee, on aikaisemmin jaksotettu kohtuuttomasti. Nyt tässä ehdotuksessa on menty siihen suuntaan, että tämä on oikeudenmukainen.

Tähän liittyen voisi ottaa esiin toisaalta, ei nyt välttämättä tähän lakiesitykseen liittyvän asian, mutta vuosilomajaksotuksen toisena tilanteena. Siinä on taas epäoikeudenmukainen tilanne, koska siinä kohdellaan, sanotaan, väärin työtöntä, jos hän saa vuosilomakorvauksensa työn loppumisen jälkeen ja se jaksotetaan. Silloin tätä tarkastellaan viiden päivän säännön mukaan, jolloin jaksotus on hyvin pitkä ajallisesti. Mielestäni tässä pitäisi käyttää vuosilomalakia ja katsoa tätä kohtaa kuuden päivän säännön mukaan. Tämä ei välttämättä liity tähän, mutta siinä on selkeä epäkohta.

Sitten työssäkäyntialueeseen, joka on tässä esityksessä aika lailla huonosti kyllä ajateltu ja huonosti tuotu esiin, mitä tässä pyritään hakemaan tämän kohdalta. Jostakin luin sen perusteen, että tässä on tietynlaisia vääriä käytöksiä, erilaisia tulkintoja etelän ja pohjoisen työvoimapiirien alueella. Se ei minun mielestäni voi olla oikea peruste muuttaa työssäkäyntialuetta, jolloin määritellään se, mikä on työssäkäyntialue, ja se, että 5 prosentin sääntö on tässä osaltaan ohjaavana. Ajatellaan vaikka Keravaa, Hyvinkäätä tilanteessa, että sieltä todetaan, että Helsinki on työssäkäyntialue. Siinä kuluu pelkästään työmat-

koihin useita tunteja jo senkin vuoksi, koska ihmisillä ei ole mahdollisuuksia muuttaa Helsinkiin asumaan. On tapauksia, joissa ihminen on käynyt Lievestuoreelta Helsingissä töissä, omahoitoisesti hakenut tilapäismajoituksen ja hoitanut jonkun parin kolmen kuukauden keikan. Tämän jälkeen työvoimatoimisto on katsonut, että sinun pitää käydä jatkossakin Helsingissä töissä, jolloin tulee kohtuuttomia tilanteita.

Samana tyyppiseen kategoriaan voidaan lukea tapaus, josta oli kerrottu Helsingin Sanomissa lokakuussa. Eräs reppukirvesmies oli työskennellyt Norjassa. Työvoimapiirissä oli todettu, että Norja on sellainen työssäkäyntialue, että siellä pitää käydä, kun on mahdollisuus tehdä töitä. Kaveri tuli takaisin sieltä kesken työurakan, ja hänelle määrättiin kahdeksan viikon karenssi. Samainen kirvesmies meni sitten uudelleen Norjaan töihin. Tällä kerralla hänellä oli kielitaitoinen kaveri, mutta tämä työpari ei tyytynytään työskentelyyn siellä vaan lähti pois, jolloin kielitaidottomankin piti lähteä pois sieltä, koska ei hän kielitaidottomana pärjännyt siellä, mistä oli seurauksena taas 12 viikon karenssi.

Tämän tyyppisiä tilanteita saattaa tulla, jos lakiehdotus esitetyssä muodossa menee läpi työssäkäyntialue näin tiukasti rajaten. Tämä ei kyllä ole mielestäni ihan oikea suunta. Valiokuntakäsittelyssä pitäisi huomioida se, että tiettyä väljyyttä pitää olla, ettei ihmisiä aseteta kohtuuttomiin tilanteisiin.

Ed. Oinonen merkitään läsnä olevaksi.

³ **Susanna Huovinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Toivoisin, että valiokunta huomioisi esityksen käsittelyssään sen, että nyt esitetty katto soviteltuun päivärahaan ei ole aivan ongelmaton. 36 kuukauden tultua täyteen osa-aikaisesti työskentelevä ihminen ikään kuin tippuu tyhjän päälle, mikäli ei saa kokoaikaista työtä. Tämä voi pahimmillaan johtaa sellaisilla aloilla, kuten esimerkiksi kaupan alalla sekä hotelli- ja ravintola-alalla, joilla tehdään paljon osa-aikaista työtä, siihen että ihmiset pakotetaan ottamaan vastaan

alle kuukauden mittaisia työsuhteita niin sanotuin keikkatöinä, joilla toimeentulo on hyvin kyseenalaista, puhumattakaan siitä turvattomuuden tunteesta, jota työn epävarmuus ihmisille aiheuttaa.

Odottaisin kyllä, että valiokunta paneutuu tähän problematiikkaan ja pohtii perusteellisesti, ettei tällä muutoksella rangaista osa-aikaisia työntekijöitä. Se ei liene työntekijöiden vika eikä syy, ellei työnantaja tarjoa kokoaikaista työtä. Esimerkiksi ravintola-alalla jopa 70 prosenttia osa-aikaista työtä tekevistä haluaisi itse asiassa tehdä kokoaikatyötä. Näihin seikkoihin, arvoisa puhemies, toivoisin valiokunnan huomiota.

⁴ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Silloin kun hallitusohjelmaa laadittiin ja siitä käytiin keskusteluja, silloinhan todettiin, jotta leikkauksia ei tule. Tässä ainakin työttömyysturvavan osalta tapahtuu leikkauksia.

Tässä on sovittelusta päivärahasta kysymys. Pysyvän lain mukaanhan soviteltua päivärahaa voisi maksaa 150 täyden päivän edestä 18 kuukauden aikana ja pisimmillään se aika voisi olla kaksi vuotta. Laskuri on seissyt vuosittain vuodesta 1994 lähtien, ja vuosittain sitä on jatkettu, niin kuin olisi nykyin toivottu jatkettavan. Sen sijaan hallitus on tuonut esityksen, jossa sovitellun päivärahan enimmäiskesto olisi 36 kuukautta eli kolme vuotta. Tämä minusta sotii aika pahasti sitä ajatusta vastaan, että kuitenkin tavoitteena on tukea pätkätöitä, tukea semmoista, että voidaan ottaa lyhyt työsuhteeseen vastaan, eikä usko, että kolmen vuoden päästäkään vielä tämä maailma on siinä mallissa, että kaikilla ihmisillä olisi täysipäiväistä työtä, vaan kyllä tämä pätkätyöyhteiskunta todennäköisesti tulee jatkumaan. Toivon mukaan ei jatku vaan kaikille saataviin, mutta kun realiteetti on se, että se ei toteudu, tämän tyyppistä heikennystä ei pitäisi tehdä.

Siinä käy, niin kuin ed. Huovinen edellä kuvasi: pätkätyöläiset tulevat olemaan aika vaikeassa asemassa. Kun he ovat syöneet enimmäisjakson aikanaan, uuteen on pitkä aika. Voi sanoa, että kolme vuotta on pitkä aika, mutta sitten tulee sen jälkeen totuus eteen, jotta ihminen, joka on osa-aikaisessa, osapäiväisessä työssä tai mikä se mahtaa ollakaan, mutta lyhyemmässä työsuhteessa kuin täysipäiväinen, joutuukin tulemaan sillä toimeen. Missään tapauksessa tämä ei kannusta siinä vaiheessa, kun tilanne tulee, otta-

maan pätkätyötä. Siinä mielessä tältä osin tämä pitäisi harkita uudelleen ja valiokunnan tehdä semmoinen johtopäätös, että tätä ei hyväksyttäisi vaan hylättäisiin tältä osin.

Muuten laissa on monia hyviäkin asioita, kuten myyntivoiton jakso.

Olisi toivonut lisäksi, että tässä olisi myös vuosilomakorvauksen jaksottamiskysymys otettu huomioon. Kuvitellaan ihminen, joka tekee pätkätöitä, vaikka tilanne, että kesäksi saa asfalttiurakan ja pääsee asfalttityömaalle töihin. Silloin tehdään pitkää päivää, jolloin palkkakin nousee kuukaudessa suhteellisen korkealle. Siitä saa vuosilomakorvauksen, joka on 18,5 prosenttia palkasta. Kun se sitten jaksotetaan sillä tavalla, että päivärahan perusteena olevan palkan mukaan lasketaan, paljonko siitä tuleekaan vuosilomakorvauksesta ja työttömyyskorvauspäiviä, pahimmassa tapauksessa ihmiselle on kertynyt kolmen kuukauden työstä vuosilomaa muka yli 40 päivää. Todellisuudessa jos se olisi vuosilomailain mukaan, niin kuin sen pitäisi olla, siitä olisi tullut 8 päivää lomaa. Se tarkoittaa sitä, että tämä ihminen jäädessään asfalttityömaalta työttömäksi ei ole saanut lähes kahteen kuukauteen mitään työttömyyskorvausta, vaikka on ollut työttömänä. Siinä mielessä työttömyysturvalaissa on olemassa aukkoja.

Mutta sovitellun päivärahan osalta, kun täällä on valiokunnan puheenjohtaja paikalla, niin toivoisi, että ed. Vehkaoja tekee hienon työn siellä ja toteaa, että tämä ei kannusta pätkätyön tekemiseen ja tältä osin tämä kumotaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

20) Hallituksen esitys laeiksi vakuutuskasalain ja eläkesäätiölain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 136/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

21) Hallituksen esitys laeiksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolain muuttamisesta ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 137/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

1 Paula Kokkonen /kok: Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Olen hyvin iloinen siitä, että tämä laki on vihdoinkin ja viimein saatu uudelleen eduskuntaan. Ne meistä, jotka istuivat viime kerralla sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa, muistavat hyvin, että käsitelimme tätä, kuulimme asiantuntijoita ja tulimme siihen tulokseen, että lakiehdotusta ei voinut hyväksyä, koska se on tavallaan rinnakkaislaki potilaan asemasta ja oikeuksista koskevalle lainsäädännölle ja siitä puuttuivat olennaiset osat eli ne säännökset, jotka nyt ovat hallituksen esityksen 5 luvussa, eli muistutus ja sosiaaliamies.

Ne, jotka ovat pitkään seuranneet sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä, ovat voineet havaita, että tämän tyyppiset uudistukset ovat terveydenhuollossa olleet hyviksi havaittuja ja ne on otettu tyydytyksellä vastaan. Asiamiesinstituutiota on siitä arvosteltu, että palkan maksaa kuntatyönantaja, ja on ikään kuin epäilty, että asiamies ei siitä syystä olisi puolueeton. En muista, että missään vaiheessa olisi epäilty sitä, että esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamiestä, jonka palkan maksaa valtio, ei voitaisi pitää puolueettomana valtion virkamiehiin nähden.

Muistan hyvin sen keskustelun, jota käytiin silloin, kun potilaan asemasta ja oikeuksia koskeva laki säädettiin, kun keskusteltiin tuosta asiamiehestä ja siitä, millä järjestelmällä instituutio saataisiin perustetuksi. Siihen aikaankin valtion rahavarat olivat tiukoilla ja tiesimme, että min-käänlaista asiamiesjärjestelmää ei olisi saatu perustetuksi, jos me olisimme edellyttäneet uusia virkoja ja uusia raskaita järjestelyjä. Niinpä me lähdimme silloin siitä, että kunhan saamme tällaisen instituution aikaiseksi, sitä voidaan aika-

naan, kun ja jos rahavarat ja muut resurssit sallivat, parantaa.

Potilasasiamiehistä on jo tehty useita selvityksiä ja havaittu, että he ovat olleet hyvin tehtävien tasalla ja ehkä vähän vaihtelevasti hoitaneet näitä tehtäviä. On potilasasiamiehiä, jotka selviävät tehtävistä erinomaisesti, ja sitten on niitä, jotka selviävät niistä keskinkertaisesti ja ehkä osa vähän heikosti.

Jotkut kunnat ovat mielestäni tehneet alarvoisia ratkaisuja sillä tavalla, että ovat nimenneet potilasasiamieheksi henkilön, joka on suoraan linjavastuussa oman alansa tehtävistä ja oman alansa kehittämisestä. Toivon, että vastaavaa ei tapahdu sosiaaliamiesten kohdalla, ja toivon myös, että potilasamiesten kohdalla nämä väärät ratkaisut korjataan.

On hyvä, että sosiaaliamies on nyt tässä perusteilla, ja kannattaa vielä muistaa, että sosiaaliamies voi olla yhden taikka useamman kunnan yhteinen. Uskon, että juuri tällaisella ratkaisulla voidaan välttää näitä epäilyjä esteellisyydestä jne. varsinkin pienissä kunnissa, joissa epäillään, että ei helposti saisi sitten oikeutta. Eli kannattaa muistaa, että tämä järjestelmä on kuitenkin selvästi parempi kuin nykyinen järjestelmä ja ehkä tällainen köyhän miehen ratkaisu.

Tämän esityksen tavoitteena on kuitenkin turvata asiakkaan oikeudet, hyvä kohtelu ja lisätä asiakkaan aktiivisuutta ja itsemääräämisoikeutta sekä myös aitoa vuorovaikutusta potilaan kanssa. Sosiaaliamiehen tehtävänä on neuvoa ja tiedottaa.

Erittäin paljon on nyt jo julkisuudessa keskusteltu pankkialaisuudesta tämän lainsäädännön yhteydessä. Pankkialaisuuden avaaminen on nähty tärkeäksi muun muassa sosiaaliturvan väärinkäytösten estämiseksi. Tässä esityksessähän pankkialaisuus avattaisiin siten, että pankkitietojen hankkiminen olisi joka tapauksessa poikkeuksellinen toimi, johon ryhdyttäisiin, kun viranomaisilla olisi perusteltu syy epäillä asiakkaan antamien tietojen todenperäisyyttä, eli ei siis milloin tahansa ja mistä syystä tahansa, vaan ainoastaan silloin, kun olisi perusteltu syy epäillä tietojen todenperäisyyttä.

Tehtävään määrätty sosiaalihuollon viranhaltija tekisi yksilöidyn kirjallisen pyynnön pankkille, ja ennen kuin tämä pyyntö lähtisi, hän informoisi myös asiakasta. Kannattaa myös muistaa, että valtioneuvosto kirjasi lausuman hyväksyessään hallituksen esityksen. Siinä todetaan näin:

"Hallitus edellyttää, että valtiovarainministeriö selvittää viranomaisten tiedonsaantioikeutta rahalaitoksilta kokonaisuudessaan myös muiden kuin sosiaali- ja terveydenhuollon ja kansaneläkelaitoksen asiakkaiden osalta siten, että varmistetaan perustuslain mukaisten omaisuuden- ja yksityisyydensuojasäännösten toteutuminen yhdenvertaisesti kaikkien kansalaisten kohdalla."

Arvoisa puhemies! Minusta on erittäin tärkeää kuitenkin huomata, että teemmepä me minkälaisia hallinnollisia parannuksia tahansa, niin sosiaalihuollossa tarvitaan toiminnan toteuttamiseen myös riittävät voimavarat.

Päihdehuolto on tällä hetkellä monin paikoin retuperällä. Tarkoitan tässä sekä alkoholistien että huumausaineiden käyttäjien hoitoa. Niin ikään vanhusten hoitolaitoksissa vallitsee monin paikoin melkoinen kurjuus. Hiljakkoin minulle soitti eräästä maamme kaupungista sairaanhoidonopettaja, joka oli saanut tehtäväksi omalta kunnanvaltuustoltaan tehdä selvityksen vanhusten hoidon tilasta oman kuntansa laitoksissa. Kun hän sitten oli tämän selvityksen saanut tehdyksi ja kierrättänyt tätä selvitystä virkamiehillä, kukaan ei väittänyt, että hän olisi väärästänyt kenenkään sanontoja taikka kenenkään lausumia, mutta häntä yritettiin estää julkistamasta selvityksensä tuloksia. Erityistä kohua oli herättänyt se, että hän oli kirjannut sinne todenperäisen lausuman, että vanhukset makaavat homeisilla patjoilla muun muassa.

Eli tämä on tätä päivää Suomenmaassa. Toivon, että jokainen meistä ymmärtäisi sen, että jos osastolla on yksi kaksi henkilöä ja 25 vuoteeseen hoidettavaa potilasta, ihmisellä ei ole aikaa ihmiselle. Yhdellä hoitajalla on reilut 10 minuuttia potilasta kohden, jos hän liikkuu välimatkat juosten. Siinä on suoritettava aamutoimet, syötettävä potilas jne. Moniko meistä tässä salissa istuvista, jotka kaiketi ovat ihan omilla jaloillaan kulkevia, selviäisi aamutoimista tai ateriastaan tuossa ajassa, vaikka ymmärrän, että syökin vaikeuksitta noin periaatteessa, puhumattakaan että kaikki aamutoimet, ruokailut ja iltatoimet olisi suoritettava tuossa ajassa? Mieltikää, hyvät kollegat, mitä meille itse kullekin tapahtuu aikanaan, jollei pikaisesti havahduta vaatimaan korjausta henkilömitoitukseen hoitolaitoksissa.

Arvoisa puhemies! Tiedän, että sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma vuosille 2000—2003 on hyväksytty valtioneuvostossa 27.10. Siinä on jossain määrin konkreti-

soitu hallitusohjelmaa ja otettu esille joitakin erityiskysymyksiä. Se sisältää lukuisia toimenpide-ehdotuksia ja useita projekteja, joilla on tarkoitus parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintoja. On myös kiinnitetty huomiota valtion ohjauksen hienoiseen terästämiseen kuntien osalta. Kunnille on tulossa joitakin suosituksia ja tunnuslukuja sosiaali- ja terveydenhuollon alueella, mutta vanhaan valtiolliseen ohjaukseen ei kuitenkaan aiota palata.

Haluun vakavasti nostaa esille sen kysymyksen, että meidän on muistettava myös pehmeät arvot. Erittäin usein milloin milläkin tekosyyllä kerrotaan, että me emme voi nyt ottaa huomioon mitään inhimillisiä tekijöitä. Minusta se on hylättävä ajatuskulku. Meillä usein vannotaan kovien markkinatalouden lakien nimiin ja katseet suunnataan esimerkiksi USA:han. Voin vain kertoa, että minut on kutsuttu luennoimaan USA:n lääkäreille Suomen terveydenhuoltojärjestelmästä. Menen sinne tällä viikolla. He nimenomaan katsovat tähän suuntaan, kun taas meillä yritetään katsoa USA:han. Minun mielestäni meidän on korkea aika herätä myös tässä suhteessa. Me emme voi markkinatalouden sääntöjä soveltaa kaikkeen. Mutterioppi ei sovi ihmisten huoltamiseen ja hoitamiseen. Ihminen ei ole vakioitu solukokoelma, jota voisi kaikissa olosuhteissa käsitellä yhdenmukaisilla tavoilla.

Toivon, että sosiaali- ja terveysvaliokunta voisi käsitellä asian mahdollisimman nopeasti. En tiedä, missä määrin siellä voidaan ottaa huomioon se, että viime kerralla valiokunta hylkäsi tämän nimenomaan siitä syystä, että siitä puuttivat muistutus ja sosiaalihuollon asiamies. Muilta osin ymmärtääkseni olimme kuulleet asiantuntijoita. Olimme jotakuinkin tyytyväisiä tulokseen. Toivon, että puheenjohtajakin miettii, onko jokin kevennetty asiantuntijakerros, jolla kiinnitettäisiin huomiota nimenomaan näihin kysymyksiin, mahdollinen tämän lain käsittelyn yhteydessä.

² **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mutterioppia opiskelleena voin sanoa, että kyllä insinöörikin ymmärtää inhimilliset arvot. Olin erityisen ilahnutunut kuunnellessani ed. Kokkosen puheenvuoroa. Toivoisin, että nimenomaan teidän omassa puolueessanne nämä pehmeät inhimilliset arvot ymmärrettäisiin ja niille annettaisiin enemmän arvoa.

Mutta ed. Kokkonen lähetti terveisiä sosiaali- ja terveysvaliokunnalle. Hänen edessään istuu valiokunnan varapuheenjohtaja, ja paikalla on myös valiokunnan puheenjohtaja ja muita valiokunnan jäseniä. Minä toivon, että me yhdessä pystymme vaikuttamaan siihen, että saisimme inhimilliset arvot kunniaan.

Ed. Kokkonen kehotti meitä ajattelemaan, mitä meille itse kullekin tapahtuu, jos ei saada lisäresursseja. Meidän ei tarvitse miettiä sitä, mitä meille itse kullekin tapahtuu. Luulen, että useat edustajat salissakin ovat niitä, joilla omat läheiset ovat juuri siinä iässä, että he eivät selviä joka-päiväisestä elämästään enää omin avuin. Siinä mielessä me joudumme katsomaan näitä tosiasioita silmästä silmään joka päivä.

Toivon todella, että ed. Kokkosen terveiset valiokunnalle otetaan koko valiokunnassa vastaan, ja ei vain tämän asian käsittelyn yhteydessä, vaan erityisesti budjettia käsitellessä, jotta voimme saada lisäresursseja.

³ **Paula Kokkonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En malta olla vastaamatta ed. Stenius-Kaukoselle, että onhan noita insinöörejä meidänkin piirissämme ja kyllähän se pehmeä puhe varmaan ennemmin tai myöhemmin perille menee.

⁴ **Niilo Keränen /kesk**: Arvoisa puhemies! Palaan tämän lakiehdotuksen käsittelyyn.

Hallitus on tuonut eduskunnalle varsin laajan ja ainakin näin aloittelevan edustajan mielestä periaatteellisen lakipaketin, jonka käsittelylle on annettu varsin lyhyt aika. Lain on tarkoitus tulla voimaan jo vajaan kolmen viikon kuluttua, samanaikaisesti kuin aikaisemmin hyväksytty laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta.

Kuten äsken ed. Kokkosen puheenvuorossa kuulimme, sosiaaliasiakkaan asemaa on käsitelty myös aiemmassa eduskunnassa ja sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, joten ainakin osalla meistä on valmiudet lakipaketin käsittelyyn. Lakiehdotukset, tähänhän liittyy muittenkin sosiaalihuollon lakien muutoksia, ovat käsitykseni mukaan pääasiassa kannatettavia. Kuitenkin näihin liittyy muutamia merkittäviä periaatteellisia kannanottoja, joista ajattelin nyt ihan puheen pitää, että ne tulisivat valiokuntatyöskentelyssä huomioon otettaviksi.

Ensinnäkin, lakiehdotuksen perustavoite, että turvataan sosiaalitoimen asiakkaan oikeusturva

ja asiallinen kohtelu kaikissa tilanteissa, on minusta aivan hyvä ja kannatettava asia. Sosiaalitoimen asiakkuus kun on monella tapaa erityistilanne, jossa joudutaan käsittelemään ihmisten hyvinkin yksityisiä ja arkaluontoisia asioita, laki on todellakin tervetullut.

Toiseksi, yksi tarkoin valmisteltava kokonaisuus lakiesityksen jatkotyöskentelyssä on alaikäisen asiakkaan asema. Lain 10 §:n 3 momentissa sanotaan: "Alaikäisellä on oikeus perustelusta syystä kieltää antamasta itseään koskevia tietoja lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi alaikäisen edun vastaista." Tämä momentti jo koko 10 § ovat hyvin merkittäviä. Se tulee kokonaisuudessaan asettamaan käytännön sosiaalityötä tekeville melkoisen vastuun, että osaavat oikein tulkita myös nuorta ja lapsiasiakasta. Hallituksen perusteluissa kerrotaan kyllä minusta ihan hyvin niitä suuntaviivoja, jotta tällaiseen ratkaisuun voidaan päätyä, ettei alaikäisen asiaa ilmaista hänen vanhemmilleen tai edustajalleen. Toivoa sopii, että myöhempi lain soveltaminen tulee noudattamaan näiden perustelujen henkeä. Pidän itse kuitenkin terveydenhuollossa kokemusta saaneena alaikäisten etujen suojelemista niin tarpeellisenä, että se on ihan paikallaan tässä lakiehdotuksessa.

Kolmanneksi, ehdotuksen 12 §:ssä todetaan selkeästi, että asiakkaan on annettava sosiaalitoimen toimielimelle ne tiedot, jotka ovat tarpeellisia sosiaalihuollon järjestämiseksi. Tietojen antamattomuutta ei kuitenkaan ole millään tavoin sanktioitu. Lakiehdotuksen jälkeenkin jää edelleen jonkin asteinen porsaanreikämahdollisuus, että asiakas antaa tietoja vain valikoidusti, jolloin hänen mahdollisuutensa sosiaalietuihin saatavat tulla paremmiksi, kuin ne todellisuudessa olisivat, jos kaikki tiedot huomioitaisiin. Tietojen valikoimista tietenkin ehkäisee se, että laissa on todettu, että sosiaalitoimella on mahdollisuus hankkia tietoja myös muualta, ja myöskin se, että sosiaalitoimen tulee asiakkaalle ilmoittaa, mistä muualta sosiaaliviranomainen tietoja hankkii. Olisin sitä mieltä, että kokonaisuudessaan tietojen antamissäännökset tässä lakiehdotuksessa tulevat lisäämään sitä molemminpuolista toiminnan avoimuutta ja rehtyyttä.

Neljänneksi, arvoisa puhemies! Asiakaslain 20 §:ssä on jonkin verran lisätty niiden viranomaisten määrää, jotka ovat velvollisia antamaan tietoja sosiaalitoimelle. Aiemmin nämä säännökset olivat sosiaalihuoltolaissa, josta tätä

pykälää nyt ehdotetaan kumottavaksi ja siirrettäväksi tänne. Lainkohtaan on myös lisätty äskeisessäkin ed. Kokkosen puheenvuorossa esille tullut asia, mahdollisuus saada tietoja rahalaitoksilta, jos siihen on asialliset perusteet. Minusta myöskin tämä säännös on sellainen, että se vaikuttaa asiakkaan ja sosiaalityöntekijän väliseen asiointiin niin, että se tulee aikaisempaa suuremmaksi. Ei aina tarvitse pelätä väärinkäyttöksiä, ja toisaalta mahdollisuus antaa vääriä tietoja jää entistä vähäisemmäksi. Vaikka pyhää pankkisalaisuutta näin hiukan löysennetään, mielestäni lakiehdotuksen muotoilu on hyvä. Rahalaitokselta saatava tietohan edellyttää yksilöityä kirjallista pyyntöä ja vain laissa sanotuissa erityistilanteissa.

Viidenneksi, erittäin merkittävä uusi asia on teknisten käyttöyhteyksien eli tietokoneyhteyksien käyttö veroviranomaisten, Kelan ja sosiaaliviranomaisten välillä. Se on erinomainen uudistus, jolla pyritään poistamaan päällekkäisyyksiä ja myöskin myöhemmin purettaviksi tulevia ja takaisin perittäviä asioita. Vastaavaan suoraan yhteydenpitoon tulisi minusta jatkossa pyrkiä vieläkin laajemmin eri viranomaisten kesken.

Kuudenneksi, yleisölle näkyvin lakiehdotuksiin sisältyvä uudistus lienee sosiaaliasiamiehen palkkaaminen kuntiin. Sosiaaliasiamies vastaa terveydenhuollon potilasasiamiestä, jonka toiminnasta meillä on jo todella hyviä kokemuksia muutamilta vuosilta. Tosin laajoissa ja harvaanasutuissa kunnissa sosiaaliasiamiehen nimeäminen saattaa tuottaa jonkinlaisia vaikeuksia, mutta en usko sen missään tulevan ylivoimaiseksi. Lakihan mahdollistaa myös yhteisen sosiaaliasiamiehen nimeämisen eri kuntien kesken. Samoin esimerkiksi terveydenhuollon potilasasiamies voisi olla sama henkilö. Lain perusteluissa todetaan, että sosiaaliasiamies ei saisi olla asiakastyössä päätöksinä tekemässä. Tämäkin osaltaan rajoittaa niiden kunnan työntekijöiden piiriä, joista asiamies voidaan nimetä. En tässä missään nimessä vastusta sosiaaliasiamiestä, mutta perustellusti voidaan kysyä, niin kuin julkisuudessa onkin kysytty, tarvitaanko jokaiseen mahdolliseen julkiseen asiakaspalveluun oma asiamiehensä, eikö jo asianomaisten viranomaisten tehtävänä ole neuvoa ja ohjata.

Sosiaaliasiamiehen kohdalla olisin kuitenkin ehdottomasti sitä mieltä, että sosiaaliasiamies on tarpeellinen. Tätä puoltaa se seikka, että sosiaalihuollossa on monia erityisasiota, niin kuin aiem-

min tuli esille. Perusasetelmahan on, että asiakas hakee apua ja sosiaalivirkailija sitä kenties kit-
saasti myöntää. Siinä saattaa helposti syntyä vas-
takkainasetteluja. Tällöin puolueeton, säännök-
set tunteva asiakasasiamies on tarpeen asiakkaan
turvallisuudentunteen ja sen takia, että asiakas
tuntee tulleensa oikein kohdelluksi.

Lakiehdotuksessa luetellaan varsin yleisluon-
toisesti sosiaaliasiamiehen tehtävät, joista kes-
keinen on asiakasneuvonta. Näin ollen on syytä
toivoa, että asiakkaiden asianmukainen palvelu
paranee ja myöskin kantelut vähenevät. Tähän
yhteyteen kannattaa mainita myöskin lakiehdot-
uksessa esitetty uusi käsite eli muistutus, joka on
kantelu- ja valitustietä kevyempi instrumentti,
jolla asiakas voi saada kohtalaisen nopeasti ja
suoraan parannusta siihen, jos häntä on kohdeltu
epäoikeudenmukaisesti.

Arvoisa puhemies! Minun nähdäkseni lakipa-
ketti kokonaisuudessaan on hyvä, tarpeellinen ja
oikeaan osunut. Koska siinä kuitenkin on muuta-
mia kipukohtia, meillä valiokuntatyössä on syy-
tä huolellisesti, aikataulu huomioiden, kuitenkin
näihin paneutua.

⁵ **Margareta Pietikäinen /r:** Fru talman! Må-
let med lagen är att socialvården i högre grad bör-
jar utgå från klienten, dvs. från klientens behov,
önskemål och förväntningar. Klienten har också
möjlighet att göra en anmärkning ifall han är
missnöjd med bemötandet.

Det här lagförslaget är välkommet och är en-
ligt min uppfattning en god grund för den kom-
mande detaljbehandlingen i social- och hälso-
vårdsutskottet. Faktum var ju, som här redan tidi-
gare har nämnts, att ett tidigare lagförslag återre-
mitterades av social- och hälsovårdsutskottet till
ministeriet för att vi som då var medlemmar i ut-
skottet ansåg att förslaget var halvfärdigt och inte
tillräckligt noga genomtänkt. Nu har vi ett för-
slag som verkar mycket väl berett.

Det borde vara klart och naturligt att all slags
vård utgår från den hjälpbehövandes synvinkel. I
lagpropositionen konstateras bl.a. att man bör
fästa särskild uppmärksamhet vid äldre, vid han-
dikappade och minderåriga samt vid deras ställ-
ning och rättigheter.

Lakiesityksessä ehdotetaan kunnallisia sosiaa-
liasiamiehiä, joiden tehtävät olisivat neuvoa-an-
tavia ja tiedottavia. He voivat auttaa ratkaise-

maan asiakkaan ja viranomaisten välisiä väärin-
käsitteitä ja toimivat asiakkaan oikeuksien edis-
tämiseksi ja kunnioittamiseksi. Esityksen mu-
kaan sosiaaliasiamiehen tehtävät voitaisiin antaa
kunnan jo palveluksessa olevalle henkilöstölle.
Lisäksi kahdella kunnalla voisi olla yhteinen so-
siaaliasiamies. Tämä on varmasti ihan hyvä rat-
kaisu. On kuitenkin ilman muuta huolehdittava
siitä, että sosiaaliasiamiehillä on riittävä päte-
vyys ja että he saavat koulutusta uuteen tehtä-
vänsä.

Pidän sosiaaliasiamiesten roolia merkittävänä
ja katson, että kuntien on asetettava sosiaaliasia-
miesten tehtävät, heidän koulutuksensa ja heidän
kuntalaisille tarjoamansa palvelut etusijalle.

Fru talman! Jag är glad över att socialombuds-
männens nu finns med i det aktuella lagförslaget.
Så var ju inte fallet i det tidigare. Deras roll är
viktig och jag anser att kommunerna bör ge soci-
alombudsmännens uppgifter, deras utbildning
och tillgänglighet för kommuninvånarna en
mycket hög prioritet.

⁶ **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa rouva puhe-
mies! Edessämme on hyvin myönteinen hallituk-
sen esitys, ja oikeastaan mielellään tällaisesta lä-
hetekeskustelua käydään.

Kuten on jo kerrottu, meillä on tavallaan lais-
kanlaksyn jälkeen uudelleen käsiteltävänä halli-
tuksen esitys laeiksi sosiaalihuollon asiakkaan
asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolain
muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi,
joista vaalien alla edellinen valiokunta ja myös
eduskunta antoivat esityksen raukeamiseen joh-
taneen kannan.

Tällaisten lakien tarkoituksena on lisätä kunti-
en vastuuta ja oikeuksia kuluttajille tahi asiak-
kaille, näin voidaan sanoa. On korkea aika saada
myös sosiaalihuollon puolelle laki, joka kohentaa
selvästi asiakkaan asemaa ja oikeuksia. Täl-
lainenhan meillä on jo joitakin vuosia ollut ole-
massa terveydenhuollon puolella; potilaan ase-
masta ja oikeuksista on säädetty.

Itselleni on ollut kaikkein mielenkiintoisinta
itse asiassa verrata, minkälaisia eroja vanhan hal-
lituksen esityksen ja uuden hallituksen esityksen
välillä mahtaa olla. Noin alkajaisiksi on pakko
todeta, että koen niin, että tämä hallituksen esi-
tys on perusteltu kireämmin ja myös muotoiltu
erittäin pykäliensä puolelta kireämmin kuin ai-

kaisempi hallituksen esitys. Silloin puhun erityisesti salassapitopuoleen liittyvistä kysymyksistä. Kun aikaisemmassa hallituksen esityksessä lähdettiin enemmän siitä, että on mahdollisuus tai voidaan saada tietoja, tässä aika paljon napakammin puhutaan oikeuksista ja velvollisuuksista.

Laissa on siis monia osakokonaisuuksia. Yksi tärkeimmistä liittyy siihen, että asiakkaalla olisi oikeus saada palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma. Tämä on erittäin järvevä ehdotus. Oikeastaan tällaisten suunnitelmien puute estää tänä päivänä määrätietoisen toiminnan. Suunnitelmia ei ole muuten saatu aikaan oikeastaan nimenomaan resurssipulan takia. Sitä en tiedä, miten tämä kysymys voidaan ratkaista. Siihenhän ei esityksessä oteta nyt samanaikaisesti kantaa.

Olen hyvin tyytyväinen siitä, että valiokunnan laiskanlaksyperusteet on nyt otettu vakavasti huomioon niin, että muistutus- ja asiamiesjärjestelmää nyt esitetään. Tämä siitäkin syystä, että vastaavat järjestelmät löydetään jo potilaan asemaa ja oikeuksia koskevan lainsäädännön puolelta, ja minusta näiden täytyy muodostaa pari. Onhan monessa kunnassa myös toiminta jo erottamattomana olemassa, siis sosiaali- ja terveydenhuolto.

Mitä tulee asiamieheen, nyt on valittu ajatus, että kuntiin ehdotetaan nimettäväksi sosiaaliasiamies, joko yhteinen tai erillinen, siis joko usean kunnan yhteinen tai yhteinen terveyspuolen kanssa, mutta asiamies nähdään saman sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän osana.

Ihan niin kuin ed. Kokkonen muistutti ja historiaa kertasi, potilaan asemaa ja oikeuksia koskevan lainsäädännönkin puolella tärkeimpänä pidettiin, että liikkeelle lähdetään, ja näin minäkin haluaisin sen nähdä. Mutta haluaisin myös luovaa ajattelua käyttää tässä kohdin ja heittää esiin vaikkapa sellaisen ajatuksen, että pitemmällä aikavälillä oikeusavustuslaitos voisi olla aika hyvä paikka tämän tyyppisen toiminnan osalta, ei tietenkään pehmeän neuvonnan puolelta, vaan silloin, kun asiat lähtevät hankaamaan vähän ristiin, nimenomaan sen toiminnan kohdalta mielestäni ollaan tekemisissä rankan juridiikan kanssa, ja siihen ei välttämättä nyt näillä ratkaisuilla, mitä meillä on, päästä, että juridiikka olisi niin hyvin asiamiesten hallinnassa kunnissa.

Pankkialaisuudesta on puhuttu varsin paljon. Pidän erittäin hyvänä, että puhemiesneuvosto on

jo valmiiksi ehdottanutkin tämän hallituksen esityksen menemistä perustuslakivaliokuntaan ja vieläpä hallintovaliokuntaan. Tämä kysymys tulee siellä varmasti monipuolisesti pohdituksi. Mutta sinne terveisenä nimenomaan haluaisin nyt toivoa, että arvioitaisiin tätä kysymystä nimenomaan toimeentulotuen myöntämisen kautta, johon yhteyteen sisältyy monia, sanotaanko, juridisia ja ihmisoikeudellisiakin kysymyksiä, joista tässä salissa harvemmin on muuten puhuttu.

Silloin viittaa esimerkiksi siihen, että kun toimeentulotuki ei ole henkilökohtainen etuus, vaan se arvioidaan siis perhekunnittain, kotitalousittain, tavallaan tämän tietosuojan avautuminen ei koskekaan pelkästään anojahenkilöä, vaan silloin sen tietosuojan avaamisen vaatimus saattaa koskettaa hyvin laajaa piiriä henkilöitä. Jopa aikuisen henkilön vanhempia, jos ajatellaan opiskelijoita, se voi koskea, tai se koskee avopuolisoa. Kuitenkin tällöisten huoltosuhteet eivät ole meillä järjestyksessä sitten taas vastaavalla tavalla. Ei meillä nykyjuridiikan perusteella esimerkiksi avopuolisoa voida itse asiassa velvoittaa elättämään puolisoaan, vaan tämä lähtee avioliittolainsäädännön kautta liikkeelle. Tämän puolen pohdintaa toivon perustuslakivaliokunnan omassa osuudessaan harrastavan.

Erittäin hyvä kohtahan on tässä nyt se, että täällä esitetään sosiaalihuoltolain muuttamista 10 §:n kohdalta, jossa sanotaan, että "Jokaisen kunnan käytettävissä tulee olla sellaisen asiakastyöhön osallistuvan viranhaltijan palveluja, jolla on sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus". Tämä on nyt se vähä, mitä on enää jäljellä, sanotaanko, aikaisemmista normeista ja sitten suosituksista. Nimittäin tämä on todella ydinkysymyksiä. Jos ajatellaan ylipäättään asiakkaan oikeuksia saada pätevää sosiaalihuoltoa kunnissa, ykköskysymys on, että siellä olisi ylipäättään henkilökuntaa ja että se olisi pätevää.

Eräät uudet dimensiot täällä minusta tuntuvat vaativan valiokunnassa vähän työskentelyä. Kun täällä esitettiin se toivomus, että ikään kuin lyhyen kaavan mukaan tai kevennetyn asiantuntijakierroksen perusteella voitaisiin nyt tässä asiassa edetä, on muutama seikka, jonka takia se ei välttämättä ole kovin helppoa. Täällä on nimittäin tiettyjä uusia aineksia. Täällä on uusia aineksia esimerkiksi sen johdosta, että täällä on avattu paljon enemmän pykälää, paljon enemmän lake-

ja, kuin aikaisemmassa hallituksen esityksessä oli tehty.

Nimenomaan erityistä kiinnostusta minussa herätti se, että on avattu lapsen huollosta ja tapausoikeudesta annettu laki sekä myös laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta. Täällä nämä salassapitokysymykset sukeltavat uudelleen esiin, ja voi olla, että julkisuuden monet vaikeat tapaukset ovat nyt siivittäneet tätä vaatimusta, jossa lähdeään siitä, että jatkossa "Selvityksessä ja asiaa koskevassa oikeudenkäynnissä saa ilmaista myös salassa pidettäviä tietoja". Tämä ei välttämättä ole tasapuolisen tiedonsaannin ja oikeudenkäynnin turvaamisen kannalta ihan yksinkertainen asia. Toivon, että tämä on myös perustuslakivaliokunnassa hyvin arvioinnissa. Ainakin sosiaali- ja terveystieteiden joutuu nimenomaan tätä kohtaa arvioimaan ihan niin kuin tyhjästä uudelleen.

Arvoisa puhemies! Lopetan toteamalla, että vaikka nyt on esitetty se vaatimus, että hallituksen esitys olisi jo 1.12. voimassa — ja tällainen toivomus on esitetty sen takia, että samaan aikaan tulee voimaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki — voi hyvin olla, että siihen emme tässä aikataulussa kuitenkaan pysty. Olen jo noukkinut ennakkotietoa siitä, että jos myöhästyminen tapahtuu, hieman myöhästyään tässä asiassa, ei se tätä asiaa mitenkään murskaa, eli tärkeän asian kimpussa ollaan. Toivottavasti saamme nopeasti oman osuutemme asiassa hoidettua siitä huolimatta, että valiokunta on lähes täydellisesti uusiutunut.

⁷ **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Vehkaoja sivusi sosiaaliamiehen tehtävän hoitamiseen liittyviä kysymyksiä. Odotan, että ed. Vehkaoja sosiaali- ja terveystieteiden puheenjohtajana ja koko valiokunnan kanssa todella vakavasti paneutuu tähän liittyviin kysymyksiin.

Sosiaalihuollon asiakkaan aseman ja oikeuksien kannalta on erittäin keskeistä tietysti se, että pystytään antamaan neuvoja ja että se henkilö, joka sitä työtä suorittaa, on myös toimintakykyinen. On aika mielenkiintoista, että kun tästä asiasta on nyt uutisoitu, kansalliset ovat ottaneet yhteyttä epäillen sitä, että kunnissa ei valikoidu tähän tehtävään eikä valita sellaisia henkilöitä, joihin sosiaalihuollon asiakkaat voisivat luottaa.

Kun tapahtuu nyt nimenomaan kuntatalouden ja hallinnon keventämisen aikoina paljon niin, että siirrellään henkilöille monenlaisia tehtäviä, kasataan ja vaihdellaan tehtäviä ja pyritään välttämään työvoiman lisäämistä myös hallinnossa ja eri sosiaalihuollon tehtävissä, niin helposti voi käydä niin, että tulee valittua, sanotaan, toimintakykynsä osalta henkilö, joka itse tuntee itsensä turvattomaksi kunnan hallinnossa. Hänen pitäisi huomauttaa sosiaalihuollon palvelujen järjestämisestä kaupungin- ja kunnanhallitukselle, kun itse saattaa olla niitten elinten suhteen hyvinkin epävarmassa tilanteessa.

Minusta tähän asiaan pitää erittäin tarkkaan paneutua, että todella asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä kunnassa voidaan edistää ja että myös kuntalaiset voivat luottaa, että tämä järjestelmä on toimiva. Eli tämän valinnan ei pitäisi tapahtua sisäpuolelta niinkään, vaan pitäisi enemmänkin etsiä ulkopuolisia ammattitaitajia ja varmistaa, että sellaisia myös valitaan.

⁸ **Paula Kokkonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Vehkaojalle totean, että valitettavasti perustuslakivaliokunta ei käsitteäkseni tässä yhteydessä voi ottaa kantaa siihen, miten avopuolisot velvoitettaisiin toisen toisiaan elättämään, vaan kysymys on vain sääätämiskäytännöstä.

Toteaisin myös aiemmin käytetyn puheenvuoron johdosta, että mikäänhan ei estä kuntaa palkkaamasta vaikka kuinka hyvää ulkopuolista asiantuntijaa. Kysymys on vain siitä, että henkilö voi myös olla kunnan palkkalistoilta. Ed. Rajamäki ei ollut paikalla silloin, kun keskustelimme juuri siitä, että ihannetila tietysti olisi, että voitaisiin ottaa ties mistä vaikka kuinka ulkopuolinen, mutta aivan kuten potilaan asemaa ja oikeuksia koskevan lain soveltamisen yhteydessä olemme nähneet, järjestelmää ei olisi saatu luoduksi tähän maahan, jos olisi haluttu luoda aivan uusi järjestelmä. Tämä on köyhän miehen ratkaisu, ei sille mitään mahda.

⁹ **Marjatta Vehkaoja /sd** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Juuri siitä syystä, että olen tietoinen esimerkiksi juristin taitojen puutteellisuudesta sosiaalitoimistoissa, toin esiin sen ajatuksen, että pitemmällä aikavälillä meidän tulee ilmeisesti päästä semmoiseen tilanteeseen, jossa esimerkiksi oikeusaputoimistoihin voitaisiin ottaa se juridisin osa tästä tehtävästä. Asiantuntijat

varmaan lausuvat tässä asiassa tähän suuntaan meneviä ajatuksia, jos toistavat entiset.

Mitä tulee ajatuksen salassapidon avaamisen piirin laajentamisesta, se oli pointtini oikeastaan, kun puhuin avopuolisoista, ei niinkään se, että pyrittäisiin huoltajuusvastuuta nyt muuttamaan, vaan se, että jos henkilö A hakee jotain etuutta, niin saadakse sen etuuden tai jotta se voitaisiin evätä, hän joutuu levittämään ei vain itseään koskevat tiedot vaan myöskin avopuolisonsa ja mahdollisesti vanhempiensa tiedot tähän yhteyteen johtuen siitä, että etu, jota hän anoo, ei olekaan henkilökohtainen, vaan kotitalouskohtainen.

¹⁰ **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Jo tähänastisesta keskustelusta mielestäni on käynyt ilmi se, että vaikka tämä esitys sinänsä on erittäin pitkään odotettu ja hyvä, tärkeä esitys, tämä edelleen vaatii aika paljon selvittämistä. Siinä mielessä puheenjohtaja ed. Vehkaojan toteamus, että mitään ei menetetä, vaikka tämä laki ei tulisi voimaan 1 päivänä joulukuuta, oli mielestäni tärkeä huomautus. Tämä on sen verran iso ja tärkeä lakipaketti, että tämä edellyttää mielestäni erittäin huolellisen käsittelyn. Tämähän ensin menee perustuslakivaliokunnalle lausunnonle, ja se jo vie oman aikansa.

Haluan nimenomaan korostaa sitä, että tämä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista on saatu eduskuntaan eduskunnan oimien, varsin pitkään esitettyjen vaatimusten tuloksena. Silloin kun käsiteltiin lakia potilaan oikeuksista, joka koskee terveydenhuoltoa, todettiin se puute, että sosiaalihuollon asiakkaista ei ole vastaavia säännöksiä. Nyt tämä esitys on toistamiseen tänne tuotu. Hyvä näin, mutta huolellinen käsittely on edelleen tarpeen.

Tässä ongelma-kohtia on useita. Itse haluaisin ensimmäisenä tuoda esille sen huolen, mitä esimerkiksi lasten huoltajuuskiistoissa mukana olevat vanhemmat ja yksinhuoltajat ovat tuoneet esille. Eli mahdollisuus evätä tietoja vanhemmilta tai huoltajilta on tuntunut oudolta sen takia, että nämä pykälät eivät ole olleet lausuntokierroksen aikana tässä muodossa, kuin ne nyt esitetään. Kuitenkin meillä korostetaan tänä päivänä koko ajan sitä, että vanhempien tulee kantaa vastuuta lapsistansa ja huolehtia heistä. Jotta he tämän voisivat mahdollisimman hyvin tehdä, he tarvitsevat myöskin tietoja.

Ymmärrän kyllä erittäin hyvin myöskin ne tilanteet, että on tapauksia, joissa näitä tietoja ei

pidä antaa. Se liittyy esimerkiksi ed. Keräsen puheenvuoroon terveydentilaan liittyvistä asioista. Tämä koskee sosiaalihuoltoa, mutta mielestäni tämä laki ei saa johtaa siihen, että tällä vaikeutetaan muutenkin todella vaikeita huoltajuuskiistoja, vaan vanhemmilla on oltava mahdollisuus puolustaa lapsen oikeuksia ja lapsen etua ja myöskin tietysti huoltajan etua, vaikka se tietyissä tilanteissa vaatii rajoituksia. Mutta ne ovat erittäin tarkkaan harkittava. Sen takia nämä pykälät on mielestäni arvioitava vielä uudestaan.

Samaan asiakokonaisuuteen liittyy näiden salassa pidettävien tietojen antaminen asiakkaan suostumuksesta riippumatta. Tähän kokonaisuuteen liittyy mielestäni erittäin olennaisia kansalaisten perusoikeuksia — lyhennän sen nyt nimenomaan tähän olennaiseen asiaan, kansalaisten perusoikeuksiin — koskevia kysymyksiä: Voidaanko tässä lainsäädännössä tietyllä tavalla poiketa siitä, mitä muualla on säädetty? Voidaanko antaa sellaisia tietoja, mitä muissa laeissa ei ole? Kuitenkin korostan sitä, että jokaista lakia pitää tarkastella myöskin omanaan, koska jokaisessa laissa on tietyllä tavalla omat erityispiirteensä ja ne saattavat jossain määrin muuttaa sitä, millä tavalla tietoja tulee antaa. Mutta tässä on tiettyjä poikkeuksia, jotka mielestäni on myös erittäin tarkkaan tutkittava, onko perusteltua näin säätää, mitä nyt on esitetty.

Tässä yksittäisenä asiana on tuotu esiin huoli siitä, että sosiaalihuollon järjestäjän tai toteuttajan tulee antaa asiakkaan tai tämän laillisen edustajan suostumuksesta riippumatta tietoja rikosten selvittämiseksi. Se on kaiken kaikkiaan hyvin tärkeä pykälä, että näinkin on mahdollista menetellä, mutta on myös otettava huomioon se, johtaako tämä sitten siihen, että ei hakeuduta hoitoon, esimerkiksi huumeiden käyttäjien kohdalla. Olemme nimenomaan tavoitelleet siitä, että rangaistuksen sijasta pyritään ehkäisemään ja estämään ongelma, ehkäisemään huumeiden käyttöä. Näitä pitää puntaroida myös kokonaisuutena.

20 §:n 2 momentissa on pankkisalaisuuden murtaminen. Valtioneuvoston päätöksessähän on lausuma, jossa todetaan, että pankkisalaisuuden murtamista koskevia asioita pitää tarkastella myös muualla, niin että kansalaiset eivät ole tämän lainsäädännön perusteella eriarvoisessa asemassa. Ehkä tässäkin on hyvä käyttää lyhyesti ilmaisua, että kansalaisten tulee olla perusoikeuksien osalta samassa asemassa, ovatpa he sitten

toimeentulotukiasiakkaita tai joitain muita asiakkaita tai on kysymys jonkun muun asian selvittämisestä. Erityisesti viitataan erilaisiin rikoksiin: Onko siellä mahdollisuus samalla tavalla murtaa pankkisalaisuus paljon suurempien rikosten selvittämiseksi? Tuntuu siltä, että näin ei välttämättä ole. Tämä on tärkeää, että ei olla sosiaalihuollon asiakkaita kohtelemassa eri tavalla, kun, pakko sanoa, välillä metsästetään niitä kaikkein pienimpiä varkaita ja suuret varkaat ovat lain ulottumattomissa. Erityisesti harmaaseen talouteen liittyy paljon sellaista, mitä ei päästä selvittämään. Siis tässä yhdenmukaisuutta tarvitaan.

Arvoisa puhemies! Erityisesti vielä tähän pankkisalaisuuteen viitataan. 29 §:ssä, jossa on rangaistusvastuu, tämän momentin osalta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Tiedän paljon erittäin vakavia rikoksia, joissa laiminlyönti saattaa johtaa kuolemaan ja kuitenkin suurin rangaistus on puolen vuoden vankeus. Myös näiden pitäisi olla yhteismitallisia.

Arvoisa puhemies! Haluan lopettaa kuitenkin puheenvuoroni korostamalla tämän lain tärkeyttä, sosiaalihuollon asiakkaan aseman parantamista. Myös sosiaaliasiamies on mielestäni tärkeä, mutta ehkä tätä voi pitää alkuna sosiaaliasiamiehen kehittämiseksi, mutta tässä on hyvin paljon puutteita. Myös suuri ongelma on se, että valitettavasti viranomaiset eivät tunne lainsäädäntöä kovin laajasti. Meillä on hyvin vähän sosiaalilainsäädäntöä ja nimenomaan tätä sosiaalihuollon asiakkaan asemaan liittyvää lainsäädäntöä tuntevia henkilöitä kuntien sosiaalitoimen palveluksessa. Suuressakin kunnassa saattaa ehkä olla vain yksi juristi, joka tietää näistä asioista jotakin. Tämä on kyllä vaativa tehtävä, mutta olkoon tämä alku hyvälle yritykselle.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

¹¹ **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta säädettyvän lain tavoitteena on turvata asiakkaan oikeudet, hyvä kohtelu sekä lisätä asiakkaan aktiivisuutta ja itsemääräämisoikeutta. Vastaava lakiesitys oli eduskunnan käsittelyssä jo ennen vaaleja, mutta

se raukesi, koska valiokunta piti silloista esitystä niin puutteellisena, ettei ruvennut sitä edes korjaamaan. Kyseisiä vikoja olivat muun muassa muistutusmahdollisuuden ja sosiaaliasiamiehen puuttuminen laista. Yleisesti todettiin, että laki ei korjaamalla parane, vaan on tehtävä kokonaan uusi. Nyt on sitten edessämme korjattu versio, ja hallituksen esitys on edellisen kauden versiota tuntuvasti parempi.

Kyseisen lain tarkoituksena on selkeyttää asiakkaan asemaa ja oikeuksia. Tarkoitus on turvata sosiaalihuollon asiakkaan osallistumiseen, kohteluun ja oikeusturvaan liittyvät keskeiset periaatteet, kuten perusteluissa mainitaan. Tarkoitus on lisätä ja turvata sosiaalitoimen asiakkaan oikeuksia, lisätä asiakkaan omaa aktiviteettia ja ennen kaikkea taata oikeus hyvään kohteluun sekä turvata itsemääräämisoikeus, joka on asiakaslähtökohtainen periaate ja kaikin puolin kannatettava.

Palvelujen parantamiseksi ja oikeusturvan taakamiseksi on esitetty kuntiin perustettavaksi sosiaaliasiamiehen virka, jonka tehtävänä olisi opastaa asiakkaita ja neuvoa sekä tiedottaa sosiaalipalveluista. Sosiaaliasiamiestä voitaisiin verrata potilasasiamiesjärjestelmään, joka on terveydenhuollossa sisällytetty jo vuonna 1993 lakiin potilaan oikeudesta. Tämän järjestelmän tavoitteena on, että sosiaalihuollon asiakkaalla olisi mahdollisuus tarvittaessa kääntyä häntä neuvovan henkilön puoleen. Lakiehdotuksen mukaan sosiaaliasiamies voi olla useamman kunnan yhteinen, mikä auttaa etenkin pieniä kuntia järjestämään asian. Eräs kunnan päätehtävä on kunta-laisten sosiaaliasioista huolehtiminen ja palvelujen järjestäminen, ja silloin on tärkeää, että se on osaavien ihmisten käsissä.

Pääsääntönä laissa on, että sosiaalihuollon asiakirjat on pidettävä salassa ja tietoja voidaan luovuttaa vain asiakkaan suostumuksella. Sosiaalihuollossa on kuitenkin tilanteita, joissa myös salassapidettävistä tiedoista tulee olla mahdollisuus antaa tietoja, vaikkei suostumusta ole. Lakiehdotus sisältää myös pykälän, jonka mukaan sosiaaliviranomaisella on oikeus pyytää sosiaali- ja terveydenhuollon tai Kansaneläkelaitoksen asiakkaan pankista tilitietoja, mikäli on perusteltua syytä epäillä, että asiakas on salannut tulojaan tai varallisuuttaan. Esityksessä pankkisalaisuus avataan vain, kun viranomaisilla on perusteltu syy epäillä asiakkaan antamien tietojen todenperäisyyttä. Kyseinen toimenpide on hyväk-

syttävissä, koska jos saa avustusta yhteiskunnalta, on tarpeen ilmoittaa aina perusteet. Järjestelmä on kuitenkin vaitiolovelvollisuuden kannalta tärkeä viranomaistoiminnan koetinkivi, ettei sivullisille leviä tietoja, jotka eivät heille kuulu. On kansalaisten yhdenvertaisuutta, että kansalainen saa juuri ne edut, jotka on säädetty, ei enempää, ei vähempää, ja väärinkäyttöä ei voi puoltaa.

Yleisesti voidaan sanoa, että laki on hyvä sinänsä, mutta tarvitaan voimavaroja, ja toivottavasti niitä lähivuosina tämänkin lain ympärille kertyy.

Lakiesitys on muuttunut viime kauden esityksestä, ja tällaisena toivon lain nyt menevän läpi. Mahdolliset käytännössä ilmenevät puutteet voidaan korjata aikanaan. Ihmetystä herättää se, että lain pitäisi tulla voimaan jo kolmen viikon kuluttua. Kun lakia käsiteltiin perusteellisesti viime kaudella ja silloin todetut puutteet on nyt korjattu, voitaisiin tietysti ajatella, että ed. Kokkosen ehdottama kevennetty käsittely olisi nyt paikallaan etenkin, kun perustuslakivaliokunta ja hallintovaliokunta käsittelevät lakiesitystä omilla tahoillaan.

¹² **Pentti Tiusanen /vas:** Puhemies! Varsin tärkeä asia ja voi sanoa iso asia todella, niin kuin täällä on todettu, on nyt käsitellyssä, tämä hallituksen esitys n:o 137. Haluaisin todeta keskusteluun, että ed. Kokkosen puheenvuoroa alkuvaiheessa tätä pitkää keskustelua pidän erittäin hyvänä ja myös hänen katseensa suunta on mielestäni oikea, kun hän katsoo niin, että on aivan hyvä ja oikein, että Yhdysvalloissa eli USA:ssa ollaan kiinnostuneita siitä, mitä meillä on tehty sosiaalitoimen ja potilaiden terveydenhoidon järjestämisen suhteen, eikä niinpäin, että haikailtaisiin amerikkalaisen mallin perään, mitä hän kritisoi. Aivan oikein, ed. Kokkonen, näin itsekin ajattelen.

Alaikäisen asemaa kommentoisin omalta puoleltani 10 §:ään nähden, jossa todetaan, että "alikäisellä on oikeus perustellusta syystä kieltää antamasta itseään koskevia tietoja lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi alaikäisen edun vastaista". Esimerkiksi huumeriippuvuustilanteessa kyllä tämä on ongelmallinen asia, jos ei anneta tietoja tästä asiasta. Täällä puhuttiin rangaistuksen, kasvatuksen, parantamisen ja hoivan rajankäynnistä, mutta eikö ole niin, että jos vanhemmat eivät tiedä edes sitä, että heidän lapsen-

sa ovat toistuvasti esimerkiksi huumeriippuvuuden vuoksi poliklinikkahoidossa, niin miten voidaan vanhempien toimesta auttaa lapsen oikeaa hoitoon pääsemistä?

Lopuksi, arvoisa puhemies, todellakin on huolehdittava, että sosiaaliasiamies ei joutuisi ongelmalliseen tilanteeseen, mihinkä potilasiamies on monesti joutunut, ja siinä mielessä on hyvin tärkeää, mikä hänen asemansa organisaatiossa on, että se ei ole alisteinen vaan ikään kuin riippumaton.

¹³ **Paula Kokkonen /kok:** Arvoisa puhemies! Haluan vielä kiinnittää huomiota siihen, että salassapitosäännösten soveltaminen ja ymmärtäminen on koulutuskysymys ja se tuntuu olevan ikuisuuskyseminen. Terveystieteiden ja sosiaalihuollossa näkyy ajateltavan sillä tavalla hyvin yleisesti, että kaikki asiat ovat salaisuuksia ja tietoa ei voi mihinkään suuntaan kertoa, vähiten asiakkaalle ja potilaalle.

Minun mielestäni tätä salassapitosäännöstä on sovellettava älyllä ja on otettava huomioon juuri se, minkä ed. Tiusanenkin toi esiin, että vanhempien ja huoltajan pitää luonnollisesti voida saada kaikki ne tiedot, jotka he tarvitsevat voidakseen huolehtia omasta alaikäisestä lapsestaan taikka huollettavastaan. Mutta säännös minun mielestäni ei hevin ole kirjoitettavissa muulla tavalla kuin se on nyt kirjoitettu. Jos sitä älyllä sovelletaan, niin varmasti kyllä tämänkin pykälän kanssa pärjätään, mutta on syytä korostaa, että nämä säännöt on tarkoitettu toiminnan sujuvuudeksi eivätkä suinkaan estämään järkevää toimintaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

22) Hallituksen esitys laiksi lähetetyistä työntekijöistä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 138/1999 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

¹ **Pertti Turtiainen /vas:** Arvoisa puhemies! Tämä direktiivi, mitä on tarkoitus soveltaa Suomessa, on tietysti kokonaisuutena ihan paikallaan, mutta tähän liittyy osaltaan suomalaisen lainsäädäntöön ja käytäntöön nähden ristiriitaisuuksia ennen kaikkea patkätöntekijöitten kohdalla. Tämä ehdotushan lähtee siitä, että lähetettyjä työntekijöitä koskee lainsäädäntö samalla tavalla kuin suomalaisiakkin ja käytetään vähimmäispalkkamääräyksiä, vuosilomanpito-oikeuksia ja työaikamääräyksiä samalla tavalla kuin suomalaisillakin työntekijöillä. Vuosiloma-oikeuksien osalta on mahdollisuus pitää vuosilomaa ja määritellä, että vuosilomaa täytyy pitää. Mutta suomalaisen patkätöntekijän kohdalla, kun verrataan keskenään näitä, tätä oikeutta ei välttämättä kaikissa tilanteissa olekaan. Suomessa on tilanteita, että saattaa olla ihminen, joka on kolme vuotta ollut patkätöissä eikä ole vuosilomaa pitänyt lainkaan. Rahaa tietenkin hän on saanut.

Kun järjestelmää valvotaan, että lähetettyjen työntekijöiden kohdalla toteutuvat työ- ja palkkaehdot kaikilta osin, niin toisaalta ihmetyttää kyllä se, että nyt tämä edellyttää valvontatoimiston ja -viranomaisten ja kansallisen valvontatahon perustamista. Kuinka paljon näitä tahoja sitten tuleekaan, kun jokaisen direktiivin kohdalla tämmöisiä toimistoja perustetaan? Vaikkakin tässä nyt kerrotaan, että minkäänlaisia taloudellisia vaikutuksia tällä ei ole, niin tästä ymmärtää sen, että jos toimistoja perustetaan, ainahan se tarkoittaa sitä, että markkoja menee. Toivoisin, että vastaisuudessa huomioidaan myös suomalaiset työntekijät samoilla oikeuksilla kuin ulkomaisten työntekijöiden kohdalla toteutetaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys laiksi turvatarkastuksista tuomioistuimissa

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 3/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 6/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

24) Hallituksen esitys Romanian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 114/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 17/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

25) Hallituksen esitys Slovakian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 115/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 18/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

26) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 103/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 4/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

27) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta annetun lain 10 ja 12 §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 72/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 2/1999 vp
Lakialoite LA 109/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

28) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta tukijärjestelmästä annetun lain 4 ja 13 §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 97/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 3/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

29) Hallituksen esitys vesilain 1 luvun muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 127/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 2/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi torstaina kello 18, kyselytunti torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 18.10.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen